

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM ÇALIŞMALARI ANA BİLİM DALI

SURİYELİ SIĞINMACILARA YÖNELİK YENİ MEDYADA YOUTUBE
ÜZERİNDEN GERÇEKLEŞTİRİLEN NEFRET SÖYLEMİ

Göktuğ UĞUR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM ÇALIŞMALARI ANA BİLİM DALI

SURİYELİ SIĞINMACILARA YÖNELİK YENİ MEDYADA YOUTUBE
ÜZERİNDEN GERÇEKLEŞTİRİLEN NEFRET SÖYLEMİ

Göktuğ UĞUR

Danışman: Doç. Dr. İlker ÖZDEMİR

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Özgür İlke ŞANLIER YÜKSEL

Jüri Üyesi: Dr. Öğretim Üyesi Tülay ATAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2023

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından İletişim Çalışmaları Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. İlker ÖZDEMİR
(Danışman)

Üye: Doç. Dr. Özgür İlke ŞANLIER YÜKSEL

Üye: Dr. Öğretim Üyesi Tülay ATAY

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

.../.../2023

Prof. Dr. Serap ÇABUK
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. .../.../2023

Göktuğ UĞUR

ÖZET

SURİYELİ SİĞINMACILARA YÖNELİK YENİ MEDYADA YOUTUBE ÜZERİNDEN GERÇEKLEŞTİRİLEN NEFRET SÖYLEMİ

Göktuğ UĞUR

Yüksek Lisans Tezi, İletişim Çalışmaları Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. İlker ÖZDEMİR

Haziran 2023, 76 sayfa

Göç ve sığınmacı meselesi her dönemin güncel konularından bir tanesi olmakla birlikte özellikle Kuzey Afrika, Orta Doğu ve Arap Yarımadasında yaşanan ve ‘Arap Baharı’ olarak sosyo-politik alanda isimlendirilen süreçle birlikte farklı pek çok boyutu içerisinde barındıran bir yapıya dönüşmüştür. Bu kapsamda Türkiye’deki göçmen ve sığınmacı meselesinin pek çok akademik çalışmaya konu edildiği bilinmektedir. Bunun yanında göç olgusu sosyal yaşamı da etkilemeye başlamış bireyler arası etkileşim ve iletişimi de değişken hale getirmiştir. Bu nedenle Türkiye’ye göç eden Suriyeli sığınmacılara karşı nefret söyleminin konu edildiği bu çalışmanın amacı sığınmacılara karşı nefret söyleminin yayılmasında yeni medyanın rolünü tartışmaya açmak ve bu kapsamda 2011 yılından bu yana en büyük göç olaylarından birinin yaşandığı Türkiye’de Suriyelilere dair bakış açısını gözden geçirmek ve analiz etmektir.

Çalışmada söylem analizi yöntemi benimsenmiş BBC Türkçe, DW Türkçe ve Euronews Türkçe’nin 2015-2022 tarihleri arasında YouTube kanallarında yayınlanmış Suriyelilerle ilgili 9 video habere yazılan yorumlar değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda nefret söyleminin üretilmesinde ve yaygınlaştırılmasında yeni medya alanlarının son derece etkili olduğu, toplum içerisinde nefret söyleminin yanlış algıları ortaya çıkardığı, savaş baronlarının, politika ve siyaset kurumunun hiçbir şekilde sorgulanmadığı belirlenirken tek sorumlunun ve sorunların kaynağının Suriyeliler olduğu yönünde tutumun yaygın olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli sığınmacılar, nefret dili, nefret söylemi, şiddet dili, belirsizlik

ABSTRACT**HATE SPEECH ACTUALIZED BY THE NEW MEDIA VIA YOUTUBE
AGAINST SYRIAN ASYLUM SEEKERS****Göktuğ UĞUR****Master Thesis, Department of Communication Studies****Advisor: Assoc. Prof. Dr. İlker ÖZDEMİR****June 2023, 76 pages**

Although the problem of immigrants is the problem of every period, it has turned into a problem that includes many different dimensions with the process called 'Arab Spring' in the socio-political field, especially in North Africa, the Middle East and the Arabian Peninsula. In this context, it is known that the immigrant problem in Turkey has been the subject of many academic studies. In addition to this, the problem of immigrants has begun to affect social life and has made inter-individual interaction and communication variable. For this reason, the aim of this study, which focuses on hate speech against Syrian refugees who migrated to Turkey, is to review and analyze the role of new media in the spread of hate speech against immigrants and the perspective on Syrians in Turkey, where one of the biggest migration incidents has been experienced since 2011. In the study, the comments written under the news videos of BBC Turkish, DW Turkish and Euro news about Syrians published on YouTube were evaluated. As a result of the research, it has been determined that new media areas are effective in the production and dissemination of hate speech, that hate speech creates false perceptions in the society, that the policy and political institution are not questioned in any way, and that the only responsible and the source of the problem are the Syrian people.

Keywords: Syrian immigrants, hate language, hate speech, language of violence, uncertainty

ÖN SÖZ

Çalışma sürecinde bana yol gösteren, olumlu ve üretken tavrıyla beni cesaretlendirip motive eden, bilgi birikimiyle çalışmama farklı açılardan bakmamı sağlayan beraber çalışmaktan ve her zaman öğrencisi olmaktan gurur duyduğum değerli danışman hocam sayın Doç. Dr. İlker ÖZDEMİR' e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Göktuğ UĞUR

Adana / 2023

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ	vi
KISALTMALAR	x
TABLolar LİSTESİ	xi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Problemi.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.5. Tanımlar	5

BÖLÜM II

NEFRET SÖYLEMİ VE MEDYADA NEFRET SÖYLEMİNİN ÜRETİMİ

2.1. Nefret Söylemi Kavramı	6
2.2. Nefret Söylemini Üreten Kavramlar	9
2.2.1. Kalıpyargılar (Stereotipler).....	10
2.2.2. Önyargı	11
2.2.3. Ayrımcılık.....	12
2.2.4. Damgalama (Stigma)	12
2.3. Nefret Söylemi, Hedefteki Gruplar ve Kimlikler	14
2.3.1. İdeolojik Nedenlerle Nefret Söylemi.....	15
2.3.2. Etnik/Kültürel Kimliklere, Yabancılar, Göçmenlere, Mültecilere, Sığınmacılara ve Azınlıklara Yönelik Nefret Söylemi	15
2.3.3. İktidar, Ulus Devlet ve Milliyetçilik.....	16

BÖLÜM III

MEDYADA ÖTEKİLEŞTİRME VE NEFRETİN İNŞASI

3.1 Geleneksel Medyada Nefret Söylemi	19
3.2 Yazılı ve Görsel Basının Nefret Söylemi Üretimindeki Yeri	20
3.3. İnternet Çağı, Yeni Medya ve Nefret Söylemi	21

BÖLÜM IV

TÜRKİYE’DE SURİYELİ SİĞINMACILAR VE MEDYA ALGISI

4.1. Uluslararası Alanda Sığınmacı Kavramı	24
4.2.Sığınmacı, Göçmen ve Mülteci Tanımları.....	25
4.3. Uluslararası Mülteci Hukukunun Gelişim Süreci	26
4.3.1. Bildirge ve Sözleşmeler	26
4.3.2. 1951 Cenevre Sözleşmesi	27
4.3.3. 1967 Protokolü.....	28
4.4. Mültecilik Statüsünün Kazanılması	29
4.4.1. 1951 Cenevre Sözleşmesinden Önce Meydana Gelen Olaylar	29
4.4.2. Haklı Sebeplerden Ötürü Zulüm Görme.....	29
4.4.3. Belirli Bir Toplumsal Gruba Mensubiyet	30
4.4.4. Yabancıнын Kendi Ülkesi Dışında Bulunma Şartı	30
4.4.5. Siyasi Düşünceye Dayalı Zulüm	30
4.4.6. Geri Göndermeme İlkesi.....	31
4.5. Türkiye’de Sığınmacı ve Mülteci Olgusunun Tarihsel Süreci	31
4.5.1. Sığınma Olgusunun Türkiye’deki Tarihsel Süreci	31
4.5.2. Türkiye’deki Mevzuatta Sığınmacı ve Mültecilere İlişkin Düzenlemeler	32
4.5.3. Türkiye’de Yaşayan Suriyelilerin Hukuki Durumu	34
4.5.4. Türkiye’nin Yabancılarına Yönelik Kabul Ettiği Kanunlar	35
4.6. Türkiye’de Suriyeli Sığınmacılar.....	37
4.7. Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar ve Medya Algısı.....	39
4.7.1. Türk Kamuoyunun Suriyeli Sığınmacılara Bakış Açısı ve Nefret Söylemi ..	39
4.7.2. Medya Algısı ve Nefret Söylemi	39

BÖLÜM V

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ VE YÖNTEMİ

5.1.Eleştirel Söylem Analizi	42
5.2.Araştırmada Veri Toplama Araçları	42
5.3.Araştırmada Veri Çözümleme Yöntemi	43

BÖLÜM VI

BULGULAR

6.1.Göçmen ve Sığınmacılara Yönelik Nefret Dili Teması.....	49
6.2.Demografik Yapının Bozulmasına Yönelik Tepki Teması	53
6.3. Vatandaşların Kendilerini Mülteci ve Sığınmacı Olarak Tanımlaması Teması	55
6.4.Belirsizlik Teması.....	57

BÖLÜM VII

TARTIŞMA VE YORUM

59

BÖLÜM VIII

SONUÇ VE ÖNERİLER

63

KAYNAKÇA.....	67
ÖZGEÇMİŞ	76

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AİHM: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

BBC: British Broadcasting Corporation

BM: Birleşmiş Milletler

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

DW: Deutsche Welle

GİGM: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

ICCPR: Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi

İHEB: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

TDK: Türk Dil Kurumu

YUKK: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

TABLÖLAR LİSTESİ**Sayfa**

Tablo 1. Göçmen ve Sığınmacılara Yönelik Nefret Dili Teması ve Kodları.....	49
Tablo 2. Demografik Yapının Bozulması Teması ve Kodları	53
Tablo 3. Vatandaşların Kendilerini Mülteci ve Sığınmacı Olarak Tanımlaması Teması ve Kodları	55

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsan hareketliliği ve göç dünya genelinde olduğu kadar, Türkiye için de önemli bir siyasal, ekonomik, toplumsal konudur. Çünkü resmi verilere göre 3 milyon 754 bin 591 Suriyeli savaş yüzünden Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır (multeciler.org.tr). Türkiye, yakın tarihte en çok göç alan ülkelerden biridir ve bu durum kısa sürede çözüme kavuşacak gibi görünmemektedir. Dolayısıyla bu olgu Türkiye açısından üzerinde detaylı inceleme, analiz ve araştırma yapmayı gerektiren bir konu olmaktadır.

2011 yılında Beşşaru'1 Esed ya da Türk kamuoyunda yaygın olarak kullanılan ismiyle Beşşar Esed rejimine karşı muhalif kitleler arasında yaşanan protesto ve gerilimler ilerleyen süreçlerde bir çatışma ortamına dönüşerek iç savaşın çıkmasına neden olmuştur. Yaşanan olaylarda binlerce insan hayatını kaybetmiş, büyük bir kısmı da canını kurtarmak için evini terk ederek göç etmek mecburiyetinde kalmıştır. Türkiye Cumhuriyeti bu süreçte Suriye'den gelen bireylere açık kapı politikası uygulayarak milyonlarca sığınmacıyı kendi sınırları içerisinde koruma altına almıştır.

Suriyelilerin Türkiye'ye göç etmesiyle birlikte pek çok mesele ortaya çıkmıştır. Özellikle entegrasyon, uyum, eğitim, dil, ucuz iş gücü, sigortasız ve kayıt dışı istihdam, emek sömürüsü, nüfus artışı, geleneksel ve yeni medyada Suriyelilere karşı nefret söylemi vb. konular bu sorunların temelini oluşturmaktadır. Ama elbette ki bu sorunların sayısını daha da arttırmak mümkündür.

Bu çalışmada yeni medya ortamında Suriyelilere karşı nefret söylemi konusuna odaklanılacaktır. Nefret söylemi azınlıktaki grupları hedef göstererek onları insanlıktan çıkarmaktadır. Bu durum fiziksel şiddete dolayısıyla nefret suçunun işlenmesine zemin hazırlamaktadır. Türkiye'de Suriyelilere karşı yeni medya ortamlarında nefret söyleminin varlığı görülmektedir (Yazıcı, 2016). Dolayısıyla bu konunun, nefret söyleminin önümüzdeki dönemde çok daha ciddi olaylara yol açabileceğini de söylemek mümkündür. İstenmedik olaylar yaşanmaması için birtakım önlemler almak gerekmektedir. En azından biz nefretin nedenini anlamak ve bu doğrultuda bir takım çözüm önerileri geliştirmek zorundayız. O yüzden bu çalışmanın yapılması uygun görülmüştür. Nefret söylemi ile ilgili başka çalışmalar yok değildir; ancak biz bu konunun yeni medya tarafına ve dünyanın en çok ziyaret edilen popüler video paylaşım sitesi olan Youtube'a odaklanarak çalışmamızı gerçekleştirdik.

1.1. Araştırmanın Problemi

Göç, insanların kimi zaman kendi iradeleriyle gerçekleşiyor olsa bile savaş veya doğal afetlerle birlikte insanları bu duruma zorlayan bir olgu olarak son dönemde yoğun olarak görülmektedir. Son 10 yıldan fazladır özellikle Orta Doğu başta olmak üzere farklı coğrafyalardaki savaş hali mülteci olma durumunun her an yaşanmasına neden olabilmektedir.

İnsanların gruplar halinde bulundukları ülkeleri terk etmeleri durumu bir göç dalgasının oluşmasına ve komşu ülke sınırlarına doğru yoğun bir hareketliliğin yaşanmasına neden olmaktadır. Türkiye özelinde özellikle Suriye’de yaşanan savaşla birlikte bir mülteci akını baş göstermiştir. Mülteciler Derneği’nin 22 Mart 2022 tarihli raporuna göre Türkiye’de 3 milyon 754 bin 591 Suriyeli tespit edilmiştir. Bu sayının 1 milyon 785 bin 690’ını 0-18 yaş çocuklar oluştururken kadınların da buraya dahil edilmesiyle toplam sayı 2 milyon 661 bin 90 kişi olarak belirlenmiştir (multeciler.org.tr).

Savaş gündemiyle birlikte ülkelerinden göç etmek zorunda kalan Suriyelilerin yeni bir sosyal çevrenin içerisinde yaşam mücadelesi vermeleri, bunun yanı sıra topluma ayak uydurma çabaları bir inşa sürecini de beraberinde getirmektedir. Suriyelilerin yaşadıkları bölgelerdeki yerli halkla uyum sağlama çabaları, kimlik ve kültür bakımından farklılıklarıyla bir arada yaşamaya çalışmaları pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Özellikle Suriyelilere karşı nefret suçuna varacak boyuttaki bazı uygulamaların gerçekleştiği medyaya yansımıştır. Tüm bu süreç içerisinde medyanın özellikle de sosyal medyanın etkin olması durumu ortaya çıkmıştır. Kurt tarafından 2019 yılında yayınlanan bir araştırmada nefret söyleminin Youtube üzerinden Suriyelilere yönelik söylem türünün boyutlarını ortaya çıkarmaktadır. Çalışmada Suriyelilerin çevrimiçi nefret söylemine uğradıkları, iftira, ırkçılık gibi boyutların ön plana çıktığı belirlenmiştir.

Nefret söyleminin temellendiği yerler olarak sosyal medya alanına dair Yanık tarafından 2017 yılında yapılan bir araştırmada yeni medya ortamlarındaki güven ve etik ilkelerdeki tartışmalar değerlendirilmiştir. Yalan haberlere odaklanılan bu çalışmada arka plan araştırmaları önemsenmiştir. Çalışma sonuçlarına göre, sosyal ağ kullanıcılarının bireysel olarak etik ilkeleri terk ettiği belirlenirken, bu nefret söyleminden kurtulmak için medya okuryazarlığına odaklanılması gerekliliği savunulmuştur.

Bir karşılaştırmalı analiz olarak Vardal’ın (2015) klasik kitle iletişim araçlarının kullanımı ile yeni medya araçları arasında yapılan çalışması da dikkat çekmektedir. Buna göre geleneksel medyanın üreticileri medya profesyonelleridir ve burada üretilen içerikler

yeni medyada halkın kendisi tarafından üretilmekte ve içselleştirilmektedir. Yine Doğan tarafından 2015 yılında yapılan doktora tezi çalışmasında amaçlanan televizyonun nefret söyleminde nasıl bir konumda yer aldığını belirlemektir. Eleştirel söylem araştırmaları kapsamında yürütülen çalışmanın sonuçlarına göre televizyon haberlerinin nefret söyleminde dolaylı olarak etkili olduğu, üretilen haber içeriklerinde, haber başlıklarında veya metin içeriklerindeki tekrar ifadelerle nefret söyleminde etkili oldukları görülmüştür.

Bu çalışmada da sosyal medya birçok haberin çok hızlı şekilde yayıldığı bir mecra olması bakımından etkilidir. Ancak bu durum her zaman olumlu şekilde gelişmemektedir. Tam da bu noktada araştırmanın ana problemi ortaya çıkmaktadır. Buna göre araştırmanın iki ana problem alanı vardır:

1. Yeni medya ortamları, nefret söyleminin yoğun olarak kullanıldığı alanlara dönüşerek nefret söylemi üretiminde bir araç haline mi gelmiştir?
2. Youtube’da Suriyeli sığınmacılara yönelik nefret söylemleri ne şekilde kategorize edilebilir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Türkiye’ye göç eden Suriyeli sığınmacılara karşı nefret söyleminin konu edildiği bu çalışmanın amacı göçmenlere karşı nefret söyleminin yayılmasında yeni medyanın rolünü tartışmaya açmak ve bu kapsamda 2011 yılından bu yana en büyük göç olaylarından birinin yaşandığı Türkiye’de Suriyelilere dair bakış açısını gözden geçirmek ve analiz etmektir.

Buna ek olarak çalışmanın alt amacı; yeni medya ortamlarından biri olan Youtube’da Suriyelilere yönelik nefret söylemi içerikli yorumları nefret söylemi kategorilerine ayırarak tespit etmektir.

Buradaki temel problem alanı belirlenirken nefret söyleminin söylem üzerinden geliştirilmesi, sistematik bir söylemselliğin varlığı gibi uygulamalar araştırma için önemli bir gerekçe oluşturmaktadır. Öte yandan yeni medya alanı olarak dijital medyanın yaygın kullanımı, bilginin veya söylemin anlık olarak el değiştirmesi vb. araştırma amacının oluşturulmasında etkili olmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Nefret söylemi, karmaşık ve belirlenmiş tanımlaması olmayan bir söylem alanında bulunuyor olsa bile Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu Tavsiye Kararı

doğrultusunda bir kapsama referans verilmesi burada önemlidir. Buna göre nefret söylemi; *ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan, dinsel hoşgörüsüzlük dâhil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimidir* (Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu Kararı (97)20,1997).

Türkiye, coğrafi konumu bakımından ekonomik, siyasal ve sosyal olarak savaşların ve iç karışıklıkların yoğun olduğu coğrafyaya yakındır. Bu nedenle insan hareketliliğini yoğun olarak deneyimlemektedir. Son yıllarda özellikle Suriye’de yaşanan olaylar ve bunun neticesinde Türkiye’ye yönelen göç ülkenin nüfus yapısını ve yoğunluğunu etkilemektedir (Karakaya, 2020). Göç olgusunun siyasal, sosyal ve ekonomik pek çok alanı ilgilendiren bir konu olması bakımından da vurgulanması gerekmektedir. Son yıllarda bu olgu yoğun bir şekilde gündemde gibi görünse de aslında göç ve mülteci olgusu tarihin her döneminde önemli bir konu olarak tartışılmıştır. Son zamanlarda göçmenlere yönelik nefret söyleminin yanı sıra dünya genelinde yaşanan savaşlar, ekonomik sorunlar ve saldırılar gibi olumsuz olgular nedeniyle göçle birlikte mülteci sorunu da her geçen gün daha da ağırlaşmaktadır (Alikılıç, Gökaliç ve Alikılıç, 2021, s. 502).

Siyasetçiler nezdinde iktidar partisinin Suriyelilerle ilgili söylemleri ile ana muhalefet partisi ve diğer muhalif partilerin söylemleri arasındaki farklılıklar kimi zaman Türkiye gündemini meşgul etmektedir. Böylesi bir konunun varlığı bu çalışmanın da ana çalışma alanı olarak seçilmesine neden olmuştur.

Suriyelilere yönelik uygulamalar olumlu veya olumsuz şekilde gerçekleşmeye devam etmekte olup özellikle nefret söylemi sosyal medya üzerinden yayılmaya devam etmektedir. Bu nedenle çalışmanın asıl odaklandığı alan yeni medya alanı olarak belirlenmiştir. Bu nedenle yeni medya kullanıcılarının ürettikleri dil burada bir hareket alanı olması bakımından çalışmayı önemli hale getirmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Nefret söyleminin yayılmasında yeni medyanın rolünü tartışmaya açmak ve Türkiye’ye göç eden Suriyelilere dair bakış açısını saptamak amacıyla yapılması planlanan bu çalışmanın sınırlılıkları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

- a. Yeni medya alanı olarak çalışmada BBC News Türkçe, DW Türkçe, Euronews Türkçe haber kanallarının Youtube'da yayınlanan haber videoları ile sınırlandırılmıştır.
- b. Türkiye'de var olan Suriye, Afganistan, Irak ve Ukrayna kökenli gruplar içerisinde savaşı nedeniyle Türkiye'ye sığınan Suriyelilere odaklanması çalışmanın bir diğer kısıtı olarak değerlendirilmektedir.

1.5. Tanımlar

Söylem: Söylem, sözlü olarak ifade edilen veya sözsüz işaret sistemleri tarafından üretilen sosyal iletişim alanına dikkat çeker. Söylemin özü, birbiriyle ilişkili göstergeler sisteminin tanıtılmasıdır.

Nefret söylemi: Nefret söyleminin kapsamı hakkında belirsizlik olsa da genel olarak nefret söylemi "ırk, milliyet, etnik köken, etnik-dini kimlik, ülke, din, cinsiyet, cinsel tercih ve siyasi görüş dahil olmak üzere belirli bir nedenle bir kişiye veya gruba karşı önyargıya yol açabilecek, hedef olarak gösterebilecek, nefreti kışkırtabilecek, şiddeti meşrulaştıracak her türlü konuşma, ifade veya söylem biçimidir.

Mülteci: Uluslararası hukukta belirli bir tanımı olan kavramdır. Birleşmiş Milletler Cenevre Sözleşmesi'nin (BM) Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1. Maddesi, "mülteci" terimini, *"vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve belirli bir nedenle o ülkenin korumasından yararlanamayan kişi"* olarak tanımlamaktadır.

Nefret suçu: Bir bireye ya da topluluğa yönelik cinsel tercih, cinsiyet, dini inanç, dil ve ırk gibi ön yargı oluşturabilecek nedenlerden dolayı işlenen, fiziksel ve psikolojik şiddet içeren suçlardır.

Sığınmacı: Sığınmacı, mülteci olarak uluslararası koruma arayan ancak statüleri henüz resmi olarak tanınmamış kişilere denir. Bu terim genellikle, mülteci statüsü almaya yönelik başvurularının hükümet ya da Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından karara bağlanmasını bekleyen kişiler için kullanılır. Statüleri resmi olarak tanınmamış da olsa, sığınmacılar Menşei ülkelerine zorla geri gönderilemezler ve haklarının korunması gerekir.

BÖLÜM II

NEFRET SÖYLEMİ VE MEDYADA NEFRET SÖYLEMİNİN ÜRETİMİ

Nefret söylemi kavramını açıklamadan önce nefretin ne olduğunu anlamak ve bu doğrultuda tanımlama yapmak gerekmektedir. Nefret kelimesi antik Yunancada “kedos”, Latince “odium”, İngilizce de ise “hate” olarak kullanılan bir kavramdır (Ataman, 2012, s.50). Kökeni Arapçadır ve Türkçeye buradan gelmiştir. Bu kelimenin tanımlanması açısından çeşitli farklılıklar bulunsa da en temel tanımıyla; nefret bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik negatif duygudur (TDK, 2023). Son derece yıkıcı ve negatif bir duygu olan nefret kendi içinde fiziki ve psikolojik açıdan şiddete yol açma riski taşıyan olumsuz potansiyel durumlar barındırmaktadır. Nefret yapısal olarak belirli bir ideoloji etrafında şekillendiği zaman, kişiler ve toplumsal gruplar kendilerini ya da öteki olarak nitelendirilen diğerlerini, ideolojinin belirlediği yapıda şekillendirmeye başlar. Böylelikle nefret; önyargı, ötekileştirme, ayrımcılık ve nefret söylemi gibi olguların oluşmasına neden olabilmektedir (Çayır, 2010, s.48).

2.1. Nefret Söylemi Kavramı

Nefret söylemi geniş ve tartışmalı bir terimdir. Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (ICCPR) gibi çok taraflı anlaşmalar, sınırlarını tanımlamaya çalışmıştır. Daha fazla netlik getirmek, nefret içeren mesajları belirlemek ve bu konuya ilişkin çeşitli mekanizmalar önermek için çok paydaşlı süreçler başlatılmıştır. Yine de nefret söylemi, bireylerin ve grupların güvenliğine yönelik somut tehditleri, insanların sadece otoriteye karşı öfkelerini açığa vurabilecekleri durumlarla karıştırılarak, genel bir terim olarak günlük söylemde büyük ölçüde kullanılmaya devam etmektedir. Nefret söylemi, hedefin belirli bir sosyal veya demografik grupla tanımlanmasına dayalı olarak zarar vermeye (özellikle, ayrımcılık, düşmanlık veya şiddet) teşviki savunan ifadeleri içermektedir. Bununla birlikte şiddet içeren eylemleri normalleştiren, sıradanlaştıran, tehdit eden ve hedef gösteren konuşmaları da içerebilmektedir. Nefret söylemi, ifade özgürlüğü, birey, grup, azınlık hakları, haysiyet, özgürlük ve eşitlik kavramlarıyla karmaşık bir ilişki içindedir (Gagliardone ve diğerleri, 2015: 10).

Nefret söylemi, yaygın olarak kullanılan ancak tek bir anlamı olmayan bir terimdir. Bu anlamda Parekh'i (2012) nefret söyleminin üç ana tanımlayıcı özelliğine vurgu yapmaktadır. Birincisi, nefret söylemi 'belirli ve kolayca tanımlanabilir bir bireye

yönelik veya keyfi ve normatif olarak alakasız bir özelliğe dayanan bir grup bireye yönelik olarak gerçekleşmektedir". İkincisi "nefret söylemi, yaygın olarak son derece istenmeyen şekilde kabul edilen nitelikleri örtük veya açık bir şekilde hedef gruba atfederek hedef kitleyi damgalamaktadır". Üçüncüsü, "hedef grup istenmeyen bir varlık ve meşru bir düşmanlık nesnesi olarak görülmektedir" (akt. Gelber ve McNamara, 2016, s. 1).

Nefret söylemi, ifade özgürlüğü, birey, grup ve azınlık haklarının yanı sıra haysiyet, özgürlük ve eşitlik kavramlarının karmaşık bir bileşiminde yatmaktadır. Bu konunun öznel doğası nedeniyle, belirli bir metnin nefret söylemi içerip içermediğine karar vermek zahmetli bir durumdur. Elsherief ve diğerleri (2018) tarafından yapılan çalışmada ana hatlarıyla belirtilen nefret söylemi tanımı "etnik köken, ulusal köken, din, cinsiyet, cinsel yönelim, engellilik vb. durumlara dayalı olarak korunan herhangi bir insan kategorisine doğrudan yapılan ciddi bir saldırı" şeklinde yapılmıştır.

Nefret söyleminin uluslararası düzeyde kabul görmüş tek tanımı, 1997 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin nefret söylemiyle ilgili aldığı Tavsiye Kararı'nda yer almaktadır. Bu kararda nefret söylemi; "İrkçi nefret, yabancı düşmanlığı, anti-semitizm ve hoşgörüsüzlüğe dayalı diğer nefret biçimlerini yayan, teşvik eden, savunan ya da haklı gösteren her türlü ifade biçimi." Şeklinde tanımlanmıştır. Nefret söylemi türleri genel olarak altı kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar; Siyasal nefret söylemi, kadınlara yönelik nefret söylemi, yabancılara ve göçmenlere yönelik nefret söylemi, cinsel kimlik temelli nefret söylemi, inanç ve mezhep temelli nefret söylemi, engellilere ve çeşitli hastalıklara yönelik nefret söylemidir (Binark ve Çomu, 2013). Bu kategorileri kısaca açıklayacak olursak; "Engellilere ve Çeşitli Hastalıklara Yönelik Nefret Söylemi: Zihinsel veya bedensel engellilere ya da bazı hastalıklara sahip olan bireylere yönelik üretilir. Kaynağı, ekonomik veya sosyal olabildiği gibi bunlardan bağımsız da olabilmektedir."

İnanç ve Mezhep Temelli Nefret Söylemi: Farklı mezheplere ve dinlere yönelik üretilir. Türkiye'de Müslümanlığın yanı sıra, özellikle Sünni mezhebi dışında olan tüm mezhepler (başta Alevilik) olmak üzere üretilmektedir.

Cinsel Kimlik Temelli Nefret Söylemi: Heteroseksüel cinsel kimlik haricindeki cinsel kimliklere sahip bireyleri hedef alan nefret söylemidir. Toplumdaki transseksüelleri, travestileri, biseksüelleri, lezbiyenleri ve geyleri hedef alarak, bu cinsel kimlikleri 'sapkın' ve 'iğrenç' olarak nitelendirmektedir.

Yabancılar ve Göçmenlere Yönelik Nefret Söylemi: Bu nefret söylemi ırkçılıktan beslenir ve etnik grupları, göçmenleri veya yabancıları hedef alır. Farklı etnik gruplar “düşman” ilan edilerek hedef olarak gösterilmektedir. Buna ek olarak toplumda kaygı ve korku kaynağı olarak konumlandırılırlar. Ülkemizde ve diğer ülkelerde bu nefret türünün örnekleri oldukça fazladır.

Kadınlara Yönelik Nefret Söylemi: Temelde cinsiyetçi ifadelerle aşağılama maksatlı söylemler kullanılarak kadının konumu ikincilleştirilir.

Siyasal Nefret Söylemi: Belirli bir siyasal düşüncüyü ve bu düşüncüyü savunan kişileri hedef alan nefret söylemidir. Bazı durumlarda yalnızca bir yahut birkaç siyasi partiyi veya tamamıyla bir ideolojiyi ya da çok daha küçük grupları hedef almaktadır.” Görüldüğü üzere nefret söylemi pek çok farklı alanda birçok grubu hedef alan geniş kapsamlı bir olgudur.

Nefret ve ajitasyon insanları birbirinden uzaklaştırarak sosyal uyumu tehlikeye sokmaktadır. Bireysel nüfus gruplarına karşı, örneğin kökenleri veya cinsel yönelimleri nedeniyle nefret, hiçbir şekilde yeni değildir; ancak son zamanlarda yeni bir boyut ve dinamik kazanmıştır. “Nefret söylemi” terimi, nüfus gruplarının genel devalüasyonu için halka açık bir ifade biçimi olarak kendini kanıtlamıştır (Wachs ve diğerleri, 2020, s. 223). Nefret duygusu, sıradan özneyi canlandırmaya, bu düşüncüyü hayata geçirmeye, sıradan olanı krize ve sıradan insanı gerçek kurban olarak göstermeye çalışmaktadır. Sıradan olan, yakınlığı hem kişiye hem de mekana karşı suç haline gelen hayali ötekiler tarafından tehdit olarak algılanmaktadır. Nefret, bu tür anlatılarda çeşitli figürler arasında dağıtılmaktadır (Ahmed, 2001, s. 346). Nefret söyleminin kamuya açık ifadelerinin azınlık üyelerinin değersizleştirilmesini, azınlıkların toplumdan dışlanmasını, psikolojik esenliği ve azınlıklar arasındaki intihar oranlarını etkilediği görülmektedir (Mathew ve diğerleri, 2020, s. 3).

Paz ve diğerleri (2020), nefret söyleminin dört faktörü üzerinde durmaktadır. Birincisi, nefret söylemini yaymak için kullanılan ortamların etkisini hesaba katmak gerekmektedir. Bundan dolayı her bir ortamda (gazete veya web sitesi, bir televizyon dizisinin bir bölümü) yer alan retoriğin türü nefretin doğrudan veya dolaylı ifadesini ve anlatım yönünü içermektedir. İkinci faktör, nefret söyleminin konusu ile ilgilidir. Nefret söyleminin farklı kategorilerini tanımlamak mümkündür: cinsiyet, cinsel kimlik, milliyet, belirli tarihsel olaylara ilişkin bir duruş, dini inançlar vb. kategoriler bulunmaktadır. Göz önünde bulundurulması gereken üçüncü faktör, söylemin gerçekleştiği eylemleri mümkün kılan az çok homojen unsurların birleşimini oluşturan ortamın durumudur.

Başka bir deyişle, fiziksel alandan çok, oluşturdıkları öğeler kümesiyle ilgilidir. Dördüncü ve son olarak, artzamanlı faktörün genel panorama ve evrimindeki köklerini veya yeniliğini incelemesi gerekmektedir. Bu faktörlerin her biri, çeşitli metodolojiler ve disiplinlerarasılık gerektirecek nicelleştirme ve nitelik değişkenleri sunabilmektedir. Nefret söylemi her toplulukta farklı algılanabilmektedir. Bir grup insan için “nefret” gibi görünen davranışlar, bir başka grup için geçerli bir eleştiri yöntemi gibi görünebilmektedir (Shepherd ve diğerleri, 2015: 5). Burada eleştiri ile nefreti birbirinden ayrı bir şekilde değerlendirmek gerekmektedir.

Aynı zamanda saygısız içeriğin varlığı kendi içinde nefret söylemi anlamına gelmemektedir. Genel küfür mutlaka bir bireye yönelik olmak zorunda değildir, stilistik amaçlar veya vurgu için de kullanılabilir. Öte yandan, nefret söylemi herhangi bir küfür kullanmadan bir bireyi veya bir grup insanı karalayıp tehdit edebilmektedir (Malmasi ve Zampieri, 2017: 1).

Nefret söylemi ile başa çıkmak önemli bir eğitim politikası ve pedagojik zorluk haline gelmiştir. Bir yandan nefret söylemi okul hayatı üzerinde belirleyici bir etkiye sahipken diğer yandan okul, sosyal, iletişimsel ve politik becerileri öğretirken nefret söylemine karşı koymak ve insanları bu konu hakkında bilinçlendirmek için kullanılan etkili bir araç haline gelmiştir. Okul, eğitim ve müfredat son derece hümanist ve demokrasiyi teşvik eden bir misyona sahip olduğundan dolayı nefret söylemi başlamadan engellenebilmektedir (Wachs ve diğerleri, 2020, s. 223).

2.2. Nefret Söylemini Üreten Kavramlar

İletişimsel bir bakış açısıyla şiddet olarak kabul edilebilecek söz edimleri, öznenin kendisinde veya başkalarında fiziksel şiddet üretme potansiyelinden dolayı, ilk toplumsal ilişkilerle birlikte bazı konuşma eylemleri, kendileri tarafından cezalandırılacak bir zarar veya suç teşkil edecek şekilde ortaya çıkmıştır. Özellikle, ırkları, dinleri, cinsel yönelimleri ile tanımlanan gruplara yönelik nefret söylemi, belirli bir ifade ve iletişim biçimlerinin yayılmasına atıfta bulunarak, engellilik, etnik köken, milliyet, yaş, cinsiyet, sosyal grup, siyasi bağlantı veya diğer kişisel, işlevsel ve sosyal özelliklere göre toplumların kökenlerine kadar gitmektedir. Bu tür nefret söylemleri çok daha eski olmasına rağmen, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde ırkçı propagandanın ortaya çıkması ve dünyanın birçok yerinde Holokost propagandasının görülmesi nedeniyle, bu zaman nefret söylemine karşı önce ulusal

düzeyde sonra da uluslararası düzeyde ilk yasal düzenlemelerin yapıldığı zamandır (Llinares, 2016, s. 84).

Nefret söylemi ifade özgürlüğü, grup hakları, haysiyet, özgürlük ve eşitlik kavramlarıyla karmaşık bir bağ içinde oluşmaktadır (Mondal ve diğerleri, 2017, s. 87). Bu anlamda taciz, hakaret, damgalama ve tehdit içeren söylem suçlarının, içeriği ırkçı ve ayrımcı olduğunda başlı başına suç teşkil ettiği görülmektedir (Elósegui Ichaso, 2017, s. 13). Nefret söylemi, doğası gereği gruplar arasındaki ilişkilerle bağlantılı ve aynı zamanda dilsel nüanslara dayanan karmaşık bir olgu olarak üretilmektedir. Kabalık, radikalleşme, siber zorbalık, küfürlü dil, toksisite ve aşırılık gibi sosyal bilimlerdeki bazı kavramlarla ilgilidir. Nefret söyleminin ve bu tür kavramların birbirleriyle örtüşmesi nedeniyle bazen aralarında ayırım yapmak oldukça zorlaşmaktadır (Mathew ve diğerleri, 2020, s. 3).

Nefret söylemi kalıpyargı, önyargı, ayrımcılık ve damgalama kavramlarından ayrı olarak düşünülemez. Dolayısıyla bu kavramları detaylı bir şekilde açıklamak gerekmektedir.

2.2.1. Kalıpyargılar (Stereotipler)

En temel tanımıyla stereotipler ben, o, biz ve onlar ayrımı neticesinde oluşan grup aidiyeti ve bu grup aidiyeti sonucu, o gruba özgü olduğu zannedilen belirli bazı özellik ve davranışlara göre hareket etme isteği, beklentisi ve varsayımdır (Limon ve diğerleri, 2019). Oxford İngilizce Sözlüğü, kalıp yargıları “belirli bir kişi veya şey tipinin yaygın olarak tutulan ancak sabit ve aşırı basitleştirilmiş bir görüntüsü veya fikri” olarak tanımlamaktadır. Stereotipler her yerde bulunmakta, diğer şeylerin yanı sıra ırksal gruplar (“Asyalılar matematikte iyidir”), siyasi gruplar (“Cumhuriyetçiler zengindir”), cinsiyetler (“Kadınlar matematikte kötüdür”), demografik gruplar (“Florida sakinleri yaşlıdır”), ve durumlar (“Tel-Aviv tehlikelidir”) hakkında oluşmaktadır (Bordalo ve diğerleri, 2016, s. 1).

Stereotipler, sosyal etkileşim için beklentiler sağlamak, davranışlar için açıklamalar oluşturmak ve azınlık grupların tabi kılınmasını haklı çıkarmak gibi çeşitli işlevlere hizmet etmektedir. Bu nedenle, olumsuz klişeler genellikle grup dışı üyelerden kaçınmaya yol açmakta, davranışlarını açıklamak için olumsuz özellik yüklemeleri sağlamakta ve onlara karşı ayrımcılığı haklı çıkarmaktadır. Sonuç olarak, olumsuz stereotiplerin önyargıya yol açması muhtemeldir.

Stereotipler, nesnel ve dengeli düşünceye müdahale eden beyaz noktalar ve kişinin kendi konumunu meşrulaştıran savunmalar olarak görülmektedir. Kişi, nesnel olmayan ve muhtemelen karşı tarafa tabi olmaya karşı önyargı içeren bir savunma mekanizmasına sahiptir. Psikanalistlere göre klişeler, "özellikle kaygıyı azaltmayı amaçlayan savunma mekanizmalarıdır. Bir kişi kendisini daha rahat hissettiren duygu, düşünce ve davranışlarda bulunduğu ortaya çıkar. Zamanla bu davranışlar, duygular ve düşünceler normalleşir ve kalıplaşmış hale gelir. Bu durum toplumda normal karşılanmakta ve hatta topluma atfedilmektedir. Bu sayede insanların belirli tip ve tiplere göre ayırt edilmesini sağlayan bir zihinsel yapı biçimine dönüşmektedir (Apalı, 2011, s. 51).

Stereotipler, kimliklerin keşfedildiği, inşa edildiği ve anlaşıldığı temel bağlamı sağlar. Aynı zamanda birbirleriyle ilişkili olarak oluşturulan sosyal kategorilere dayalı kodlar aracılığıyla kimlikler oluştururlar. Bu açıdan stereotipler, etnik ve ırksal kimliğin gelişimi de dahil olmak üzere tüm kimlik gelişim süreçlerinin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu bağlamda, belirli davranışların etnik ve ırksal kodlaması, stereotiplerin ilişkilerle nasıl bağlantılı olduğunu, benlik algılarına ve ortaya çıkan kimliklere nasıl nüfuz ettiğini göstermektedir (Kınlı ve Kınlı, 2019, s. 56).

2.2.2. Önyargı

Önyargı, genellikle sosyal psikolojide yer alan; bireysel, grupsal ve toplumsal olmak üzere çeşitli yönleri bulunan; birey, grup ya da toplumun yeteri kadar bilgi sahibi olmadığı ya da yanlış bilgi edinerek karşı tarafa (bilgi-grup-toplum) takındığı pozitif veya negatif olan tutumlardır (Erdoğan ve Vatandaş, 2020, s. 476).

Önyargı, insan beyninin bir dizi kısa yol aracılığıyla hızlı kararlar almaya yardımcı olan bir özelliği ile ilişkilidir. Bu, dünyaya ve diğer insanlara ilişkin algımızı şekillendirerek çelişkili kararlar almamıza neden olabilmektedir. İnsanlara ve durumlara genellikle nesnel veya nicel parametreler yerine bilinçsiz genellemeler ve önyargılarla yaklaşırız. Bilinçsiz önyargı sayısız biçimde ortaya çıkabilir, bu nedenle bireyleri ve günlük ilişkileri nasıl etkileyebileceğini bilmek yararlıdır. Bu bağlamda farkındalık büyük önem taşımaktadır. Bilinçsiz önyargı, farklı dini veya siyasi görüşe sahip insanları küçümsemek, benzer sosyal çevreden insanları kayırmak, belirli bir cinsiyete mensup kişilere iltimas göstermek, farklı eğitim düzeyine sahip kişileri dışlamak, alternatif bir noktayı göz ardı etmek gibi bireysel ve toplumsal ilişkileri birçok yönden olumsuz etkiler. Bilinçsiz önyargıyı tanımak ve önlemek bir beceridir ve diğer beceriler gibi hatırlanması

ve uygulanması gerekir. Bunun için öncelikle kavram ve olgu hakkında bilgi, deneyim, farkındalık ve anlayış gerekmektedir (Suveren, 2022: 424).

Önyargılar hayatımızı şekillendirerek duygu ve davranışlarımızda önemli bir rol oynar. Daha önce edindiğimiz bu yargılar, deneyimlerimizi hayata geçirmemize ve geleceğimize ışık tutmamıza izin veriyorsa, o zaman bizim için faydalıdır. Ancak zihnimiz geçmişten getirdiklerimizle varsayımlarda bulunarak düşünebilir ve bu düşünceleri gerçek olarak kabul edip bizi akılcı ve mantıklı olmaktan alıkoyabilir. İşte bu durumda önyargı bireyleri negatif yönde etkileyerek yanlış kararlar alınmasına ve doğru olmayan davranışların gerçekleştirilmesine neden olabilmektedir.

2.2.3. Ayrımcılık

Ayrımcılık önyargının eyleme dökülmüş halidir. Buna ek olarak ayrımcılık kişilerin sahip oldukları nitelikler nedeniyle keyfi olarak, haklı gerekçelere dayandırılmadan yapılan farklı muameleler neticesinde ortaya çıkan mağduriyetlerdir (Akyüz ve Özyer, 2016, 54-55). İnsanlık tarihi ayrımcılığın yol açtığı büyük felaketlerle doludur. Yıllar boyunca "biz" ve "onlar" arasındaki ayrım, çoğu zaman başka bir neden olmaksızın milyonlarca insanın acı çekmesine sebep oldu. Uluslararası toplumun artan duyarlılığına ve 21. yüzyılda kazanılan muazzam miktardaki bilgiye rağmen ayrımcılık hala devam eden bir olgudur. Etnik köken, din, dil, dünya görüşü veya cinsiyete dayalı ayrımcılığın acı sonuçları insanlık tarihine utanç verici sayfalar eklemektedir. İnsanoğluna en zor deneyimi yaşatan durum, "öteki"ne yaşam hakkının verilmemiş olmasıdır. Tarih boyunca, bu tür bir ayrımcılığın belirli bir ırk veya dinin üyelerini, belirli toplum katmanlarını, farklı dünya görüşleri, ideolojileri veya cinsel yönelimleri olan kişi veya grupları hedef almış olabileceğini söylemek mümkündür (Çelenk, 2010: 211).

2.2.4. Damgalama (Stigma)

Damgalama kültürü genel olarak toplum içerisinde bir bireyin fiziksel, finansal, entelektüel, cinsel ya da başka bir olguyu toplumun genelinden daha eşit olmayan bir farklılıkla deneyimlemesi sonucu ortaya çıkan ve bireyi toplum yapısından koparan bir olgudur (Burke, 2007:11, akt. Sevim ve Artan, 2019:144).

Her türden ayrımcı eylem, bir tür damga altında çalışan bir grubu varsaymaktadır. Bu tür bir damganın yaratılmasının ana mekanizması nefret söylemidir (Delgado ve Stefancic, 2009, s. 363). Nefret söylemi, kurbanlarının onuruna saygısızlık ederek onları alçaltır, tabi kılar, damgalar ve aynı zamanda onların gerçekten bir insan topluluğunun

üyeyi olmadığı yönünde mesaj verir. Yaygın sosyal damgalanmadan muzdarip bir kişi, normal değer yargılarından dışlanmış olması nedeniyle haysiyetin iyiliğinden yararlanamamaktadır (Seglow, 2016, s. 1).

Damgalama, bireysel (örneğin, içselleştirilmiş tepkiler), kişilerarası (örneğin, damgalanmış ve damgalanmamış bireyler arasındaki etkileşimler) ve yapısal (örneğin, toplumsal düzeyde damgalanma, ayrımcı politikalar) olmak üzere birçok düzeyde mevcuttur. Etiketleme, klişeleştirme, statü kaybı ve ayrımcılık bir güç bağlamında ortaya çıktığında meydana gelen damgalama, bireysel düzeyden yapısal düzeye kadar birçok seviyede var olarak kavramsallaştırılmaktadır. Bireysel damgalama, damgalanmış bireylerin dahil olduğu psikolojik süreçleri ifade etmektedir (Hatzenbuehler, 2017, s. 1). Yapısal damgalama, damgalanmış kişilerin fırsatlarını, kaynaklarını ve refahını kısıtlayan toplumsal düzeydeki koşullar, kültürel normlar ve kurumsal politikalar olarak tanımlanmaktadır. Yapısal damgalanmanın refah üzerinde kronik, olumsuz etkileri olduğu ve cinsel azınlıklar arasında erken ölüm riskini arttırdığı, psikolojik ve fizyolojik sağlık sorunları dahil olmak üzere pek çok negatif etkisinin olduğu görülmektedir. Bu olumsuz etkilerin çoğunun marjinalleşmeyle ilişkili yüksek stres düzeylerinden kaynaklandığı varsayılmaktadır (Veldhuis ve diğerleri, 2016, s. 2).

Damgalama, korku kültürünün egemen olduğu toplumlarda kendini göstererek gelişmektedir. İnsanlık tarihi boyunca ilk çağlardan itibaren süregelen bir olgu olmuştur. Damgalama sosyal yapı içinde utanç verici bir durum yaşayanların ayırt edilmesi ve aşağılanmasıdır. Günümüz toplumlarına bakıldığında damgalama, hor görme, aşağılama bireysel ve toplu olarak yaşanmaktadır. Bu da hem kişilere hem de toplum yapısına zarar vermektedir (Yaman ve Güngör, 2013, s. 252).

Damgalanmış bir grubun üyesi olmak, bireyi farklı ve değersiz olarak işaretler. Damgalanmış grupların üyeleri, baskın kültür tarafından bu değersizleştirmenin ve gruplarıyla ilişkili klişelerin farkına varmaktadır. Bu damgalanma duygusu, marjinalleştirme ve devalüasyon yoluyla kimliği tehdit etmekte ve stres faktörlerine maruz kalma riskini arttırmaktadır (Veldhuis ve diğerleri, 2016, s. 9).

Toplum veya medya tarafından damgalanmış olan grup ya da bireyler; sosyal destekten yoksun bırakılma, hayatın kenarında bırakılıp sosyal yaşama etkin bir biçimde katılma hakkından yoksun bırakılma, toplumdan dışlanma, tecrit edilme ve suskunlaştırılma gibi negatif etkilere maruz kalmaktadır.

Bu sebeple damgalamanın önlenmesi için damgalama konusunda farkındalık oluşturmak değişim adına atılan ilk adım olacaktır. Bundan dolayı damgalama

eğilimlerinin ölçülmesi toplumsal farkındalıkta öncelikli bir aşamadır (Yaman ve Güngör, 2013, s. 252). Ayrıca damgalamanın olumsuz sonuçlarını savuşturmak için azınlık grup üyelerinin kendilerini destekleyici ağlara dahil etmeleri gerekmektedir (Leets, 2002, s. 346).

2.3. Nefret Söylemi, Hedefteki Gruplar ve Kimlikler

Nefret söylemi gruplar arası ilişkileri kuran ideolojik bir yapıdır ve aynı zamanda uzun yıllardır sosyoloji camiasında aktif bir araştırma alanı olmuştur. Özellikle, bazı nefret söylemi biçimleri toplumda var olan çeşitli sorunların çözüm sürecini negatif yönde etkilemektedir. Örneğin kadınlara karşı oluşan nefret söylemi kadına şiddetin son bulmasını engellemektedir. Bu tür önyargılardan kaynaklanan nefret söylemi oldukça fazladır ve yetkililer buna karşı standart politikalar oluşturmuştur (Mondal ve diğerleri, 2017: 86).

Sosyal grup kimliği ve tehdit algıları, insanların dil çeşitliliği sorunlarını “Biz” ve “Onlar” arasındaki bir savaş olarak görülmesine sebep olabilmektedir (Marlow, 2015). Azınlıkların ve diğerlerinin egemen sosyal gruplar tarafından kendi düşünce ve anlayış biçimlerinden uzaklaştırılarak marjinalleştirilmesi, esas olarak söylemsel şiddet yoluyla sağlanır. Bu noktada medya şiddeti adeta masaj yaparak meşrulaştırmaktadır. Unutulmamalıdır ki, tarihsel sürecin sonunda kapitalist üretim ilişkileri tamamen iktidara dayalıdır. Güç sahibi olan, toplumsal ilişkileri ve çelişkileri doğrudan etkiler. Egemenin hizmetindeki iktidar, kendisi dışındaki tüm grupları araçsallaştırır, onları hor görür, marjinalleştirir ve şiddete başvurur (Alp, 2016, s. 146).

Nefret söyleminin etnik köken, ırk, milliyetçilik, dini veya mezhepsel inançlar, cinsiyet, sosyal sınıf, düşünce veya belirli bir gruba yönelik olduğu söylenebilir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin tanımına göre söylem, belirli bir kişi veya gruba yönelik yorumlardan oluşur. Seçilen kişi veya grup, düşünce, ırk, etnik köken, inanç veya sosyal statüye dayalı olarak nefret söylemine maruz kalır ve dışlama, ötekileştirme gibi muamelelerle karşılaşır. Nefret söylemine sık sık ve tekrar tekrar maruz kalmak, bireyi bu tür konuşmalara karşı duyarsızlaştırarak sessiz bir hale getirir. Bu durum kişinin bulunduğu toplumdan uzaklaşmasına ve o kişiye karşı önyargının daha da artmasına neden olabilmektedir (Mathew ve diğerleri, 2020: 3).

Nefret söylemi, ırkçılık, cinsiyetçilik ve ayrımcılık gibi karmaşık konuları tartışırken kullanılan temel tanımlardan biridir. Geleneksel olarak nefret söylemi,

azınlıklara, etnik kökene, dini veya cinsel yönelime yönelik saldırgan ve yaygın şekilde karalamayı ifade eden bir kavramdır.

2.3.1. İdeolojik Nedenlerle Nefret Söylemi

Milliyetçi ve göçmen karşıtı ideolojiler, kamu alanlarına kadar inebilmektedir. Bu ideoloji üstüne kurulan bilinç, insanların göçmen gruplarına karşı aşağılayıcı bir dil kullanarak kötü davranması ve diğer gruplarında bunu desteklemesi veya teşvik etmesi nedeniyle süreci meşrulaştırmaktadır. Irkçı nefret söylemi ve davranışların meşrulaştırılması ile birlikte “Biz”in, “Onlar”dan daha iyi olduğu algısı güçlendirilmektedir. Bu süreç, aşağılayıcı terminolojinin kullanımını normalleştirir ve göçmen karşıtı duyguların devam etmesine ve gelecekte de paylaşılma olasılığının artmasına neden olmaktadır (Marlow, 2015, s. 15).

Diğer bir deyişle; toplumsal olarak yaratılan nefret söylemleri arasında egemen hale gelen her söylem; Hegemonyayı kuran ve meşrulaştıran, bu hegemonyaya halkın rızasını katan, "doğruyu" ve "yanlışı", "iyiyi" ve "kötü"yü toplumsal kavramlar olarak tanımlayan ve bu kavramları ideolojik bir kavram olarak toplumsal normlar içerisine yerleştiren bir şemsiyedir... Bu, modern iktidarın kendini kurma, güçlendirme ve tartışılmaz hale getirme araçlarının en önemli ve en etkilisidir. Rasyonel ve politik sürecin sonucu olarak, bir "söylemler topluluğu" şeklinde merkezde yer alan herhangi bir ideoloji, kendi çerçevesinde anlamlar taşıyan tüm toplumsal kategorilere benzetilir ve bunun sonucunda "normal"i tanımlar ve onu savunur. Bu bağlamda, "ideoloji" kavramını, grup üyeleri tarafından paylaşılan ve bu üyeler tarafından bir dizi sosyal pratiği gerçekleştirmek için kullanılan sosyal temsiller olarak tanımladığımızın altını çizmek gerekir (Çınar, 2013, s. 3). Toplumda egemen grup üyeleri tarafından kullanılan en yaygın nefret söylemi biçimlerinin etnik, dinsel ve cinsel temelli nefret söylemleri olduğunu söylemek mümkündür.

2.3.2. Etnik/Kültürel Kimliklere, Yabancılara, Göçmenlere, Mültecilere, Sığınmacılara ve Azınlıklara Yönelik Nefret Söylemi

Yabancılara, göçmenlere, sığınmacılara ve çeşitli etnik gruplara yönelik nefret söylemi türüdür. Dünyada ve Türkiye’de ekonomik nedenlerle birlikte işsizlik vb. durumlarda sıklıkla rastlanılan bu tür söylemler ırkçı yaklaşımlardan da beslenebilir. Özellikle çeşitli etnik gruplar toplumda huzursuzluk ve korkunun temel nedeni olarak gösterilerek "düşman" ilan edilmektedir (Yaşa ve Öksüz, 2020, s. 1391)."Yabancılar" veya göçmenler kültürel kimliğe yönelik bir tehdit olarak görülebilir. Uluslararası göç

etnik çeşitliliği arttırırken bu durum ulus-devlet ve vatandaşlık kavramlarını da sorgulamaktadır (Bulgurcuoğlu ve Aykotalp 2021, s. 486).

Göçmen, sığınmacı ve mülteciler hakkında yaratılan kavramlar, daha geniş bir hegemonik söylemin ve onları tanımlayan kurumsal yapıların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda, hegemonik hale gelen göçmen, mülteci ve sığınmacılara yönelik her söylem, toplumsal alanın “biz” ve “ötekiler” olmak üzere iki ana alana bölünmesine yol açmaktadır. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal alanı kurmayı mümkün kılan “biz” ve “ötekiler” söylemi, çoğu zaman toplumsal grupların dışlanmasına yol açar. Göçmen, mülteci ve sığınmacılarla ilgili yaratılan ve yeniden üretilen hegemonik söylemler, “ötekiler” üzerinde iktidar kurmanın bir aracı haline gelmektedir (Bulgurcuoğlu ve Aykotalp 2021, s. 488).

Boromisza-Habashi, (2011), nefret söyleminin ideolojik olarak kültürel özelliklerden kaynaklandığını belirtmektedir. Bu özellikler, belirli sosyal veya politik gruplar tarafından toptan bir şekilde onaylandıkları ve savunuldukları için değil, belirli bir kültürel toplum modeli üzerine inşa ettikleri tanımlanabilir bir dizi retoriksel strateji sergiledikleri için sahip olduklarını öne sürmektedir. Buna ek olarak Habashi (2011) bu model ve stratejilerin farklı şekillerde de olsa birbirlerinin üzerine inşa ettiği “Bizim”e karşı “yabancı” (kültürel) ve “biz”e karşı “onlar” (retorik) ikilemelerinin bu konuda öğretici olduğunu ve retorik ikilemin kültürel olanı devreye sokarak onu daha anlamlı kıldığını belirtmektedir.

Nefret söylemleri konusunda Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa'da hoş görülen konuşma sınırlarının çok ötesine uzanan ifade özgürlüğü korumasına sahiptir. Bazı konuşma biçimlerini yasaklamak veya cezalandırmak için tanımlanması gereken açık ve mevcut tehlikeye vurgusu, bu yaklaşımın tanımlayıcı özelliği olarak ortaya çıkmıştır. Almanya ve Fransa da dahil olmak üzere çok sayıda Avrupa ülkesi, bunun yerine yalnızca zarara yol açma olasılıkları nedeniyle değil, aynı zamanda içsel içerikleri nedeniyle de nefret söylemi içeren konuşma biçimlerini yasaklayan bir yaklaşım benimsemiştir (Gagliardone ve diğerleri, 2015, s. 11).

2.3.3. İktidar, Ulus Devlet ve Milliyetçilik

Nefret söylemi, önyargı, hoşgörüsüzlük, ayrımcılık, yabancı düşmanlığı, cinsiyetçilik, homofobi vb. nefrete tahrik olarak değerlendirilen bu durumların varlığı, adaletsizliğe, başkalarının haklarının gaspına ve barışın ihlali gibi durumlara yol açabilmektedir. Nefret söyleminin çeşitli yönlerinden biri olan siyasi boyutu, "demokratik

mücadelenin yenilgiye uğrattığı tüm gerici fikir ve teorileri yeniden diriltmeye ve bununla birlikte demokratik mücadelenin kazanımlarını yok etmeye yönelik bir söylem alanını kapsamaktadır (Ozulu, 2014, s. 19).

Nefret söyleminin tanımları daha geniş olma eğilimindedir, hatta bazen iktidardakileri veya özellikle görünür olan kişileri aşağılayan kelimeleri de kapsamaktadır. Özellikle seçimler gibi kritik zamanlarda, nefret söylemi kavramı manipülasyona meyilli olabilmekte, nefret söylemini körükleme suçlamaları siyasi muhalifler arasında takas edilebilmekte veya iktidar sahipleri tarafından muhalefeti ve eleştiriye engellemek için kullanılabilir (Gagliardone ve diğerleri, 2015, s. 10). Bununla birlikte iktidarın nefret söylemi oluşturmada internet önemli bir rol oynamaktadır. İnternet potansiyel olarak, Çin, İran ve Burma gibi otoriter bir yönetim modeli, diktatörlük veya tek parti sistemleri olan ülkelerde muhalif ve radikal seslerin, söylemlerin devlet kontrolünü atlamasına olanak tanımaktadır. Bu rejimler tarafından internet filtrelemesindeki artış, internetin bu bağlamdaki gücünü doğrulamaktadır. Bununla birlikte iktidar tarafından filtrelenen internet, kamu karşıtlarının nefret söylemi yaymasına da olanak sağlamaktadır (Cammaerts, 2009, s. 560).

İktidar ya da devlet hem kendi eliyle milliyetçilik adı altında nefret söylemleri oluşturmakta hem de nefret söyleminin engellenmesi için yasal tasarılar geliştirmektedir. Amerika Birleşik Devletleri nefret söylemini herhangi bir tanım altında kendi başına yasa dışı yapmazken, diğer birçok ülke bunu yapmaktadır (Sellars, 2016, s. 5). ABD'nin aksine, Kanada, Brezilya, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi ülkelerin yanı sıra birçok Avrupa ülkesi de nefret söylemine ve ırksal, etnik nefretin kışkırtılmasına karşı oldukça katı mevzuatlar benimsemiştir. Bazı ülkeler ayrıca Holokost inkarını veya revizyonist söylemleri yasaklayan yasalar için oy kullanmış, Almanya'da faşist ideolojiye sahip partilerin yasaklanması için girişimlerde bulunulmuştur (Cammaerts, 2009, s. 560).

Birçok Avrupa hükümeti ve sivil toplum kuruluşu ırkçılığın bir göstergesi olarak “nefret söylemini” ortadan kaldırmanın yollarını önermiş ve “nefret söylemini” izleme, takip etme ve inceleme görevlerini üstlenmiştir (Boromisza-Habashi, 2011, s. 1).

BÖLÜM III

MEDYADA ÖTEKİLEŞTİRME VE NEFRETİN İNŞASI

Nefret söylemlerinin oluşmasında medyanın rolü birçok araştırma tarafından ele alınmıştır. Bu tür söylemlerin yaygınlaşmasında medyanın büyük rolü olduğu konusunda genel bir konsensüs vardır (Binark ve Çomu, 2013).

Küçük ve yoğun sosyal ağlara sahip toplumlarda, kamuyu ilgilendiren konularda iletişim, topluluk üyeleri arasında doğrudan etkileşim yoluyla gerçekleşirken önemli olan bazı olaylar ise medyanın fikirleri aracılığıyla iletilmektedir. Topluluğun bazı üyeleri bir olayı gözlemler ve diğerlerine bilgiyi kimin iletebileceğini bildirir. Olaylara erişim ve olayların gözlemlenmesi ile ilgili bilgilerin filtrelenmesi, bireysel ve durumsal faktörler medya ile topluluğa iletilmektedir. Bundan dolayı bilgilerin işlenmesi ve düzenlenmesinin de bazı topluluk üyeleri haberlerden hariç tutulabilmekte veya haberin değiştirilmiş bir versiyonunda yayınlanabilmektedir. Bu durum bir gruba karşı nefret söylemini engellerken diğer gruba karşı nefret söylemini körükleyebilmektedir (Domingo ve diğerleri, 2008, s. 328).

Medya, topluluklar ve kişiler üzerinde temsil haritası oluşturarak, izleyicilere nereye ait olduğunu öğretmeyi hedeflemektedir. Medya biz ve onlar arasında keskin bir ayırım yaparak toplumun içine dahil olan ile toplumun dışında kalan kesime eşit davranmamaktadır. Genel olarak toplumun dışında kalanlara negatif değerler yüklendiğinden dolayı medya toplumun dışında kalanları ötekileştiren zihin şemaları oluşturmaktadır. Bu zihin şemaları izleyici kitlesinin belleğinde negatif biçimler şematize etmektedir. Toplum medyanın sunduğu yol ile grupları, kişileri ve toplumu okumaya çabalamaktadır (Koçak, Küçük ve Toprak, 2022, s. 502). Toplumsal gerilim, topluluklar arası kültürel kimlik farklılıkları, farklı grupların birbirleriyle çatışması, yoksulluk ve işsizlik oranlarının yüksek olması gibi duyarlılıkların yoğun olarak hissedildiği kültürel ve sosyal ortamlarda, farklı kimlikler üzerine yayın yapan medya araçlarının yayınları dinsel ve etnik grupların çatışmasına, azınlıkların ve diğer grupların ötekileştirilmesine zemin hazırlamaktadır (Polat ve Kaya, 2017, s. 42).

Gündemi ve toplumları tanımlayarak onun kalıcı, kapsamlı ve geri dönüşü olmayan köklü biçimde şekillenmesinde, toplumsal sınırların ve normların belirlenmesinde, ötekinin oluşmasında ve diğerine duyulan nefretin yaratılmasında medya toplum tarafından benimsenmesi için oluşturulan imgeler yaratmaktadır. Bu

imgelerde ise bireyi ve topluluğu konumlandırmakta ve medya tarafından oluşturulan ötekini, bizden olmayanı dışlayarak ve aşağılamaya maruz bırakarak nefret söylemi oluşturmaktadır. Bu söylemler spordan siyasete, cinsel kimlikten etnik kimliğe kadar uzanan geniş bir topluluğu kapsamaktadır. Genel olarak medya iktidarı elinde bulunduran güç sahipleri tarafından kullanılarak öteki olana karşı bazı negatif uygulamalarda bulunmaktadır. Bu uygulamalar sadece klasik şekilde medyada sansür uygulaması olarak değil ötekini yok sayma, ötekine karşı ayrımcılık yapma ve hiçbir söz hakkı tanımama gibi uygulamalarla da gerçekleştirilebilmektedir (Zengin ve Kapır, 2020, s. 1150).

3.1 Geleneksel Medyada Nefret Söylemi

Geleneksel medyada genellikle dolaylı olarak görülen ima, abartma, çarpıtma gibi nefret söylemleri; sosyal medya kullanıcılarının aktif olarak katılım gösterebildiği interaktif platformlarda hakaret, aşağılama, anlam kurma, küfür gibi doğrudan şekillerde yer almaya başlamıştır. Bazı kullanıcılar tarafından ifade özgürlüğünün bir parçası olarak nitelendirilen bu söylemler, sosyal ağların doğal bir parçası haline gelmektedir. Bu anlayışın yaygınlaşmasına paralel olarak sosyal medyanın hızlı yayılma ve kolay erişim özelliği nedeniyle dünya genelinde farklı grup ve bireylere yönelik nefret dilinin yaygınlaşması için kullanılan son derece etkili ve güçlü bir araç olduğunu söylemek mümkündür (Yaşa ve Öksüz, 2020: 1384).

Medya belirli grupları ve düşünce akımlarını yok sayarak veya sınırlı bir şekilde yayın akışlarına dahil ederek, özellikle olumsuzluklardan söz ederek, ayrımcı niteliklere sahip bireyleri ve toplumu sürekli göz önünde bulundurarak ve çeşitli gruplar hakkında nefret söylemi geliştirerek bireyin dünyasını şekillendirmektedir. Fikirleri belirli kalıplar çerçevesinde, marjinalleştirerek ve kontrol ettiği teknolojik cihazlarla “bireyi devletin siyasi ideolojisine uydurarak, tüm yurttaşları basın radyo ve televizyon aracılığı ile milliyetçilik, şovenizm, liberalizm, ahlakçılık vb. kalıplarla beslemektedir. Bu kalıpların dışında kalanlar ise olumsuz, alaycı, aşağılayıcı söylemlerle ötekileştirilmekte ve düşmanlaştırılmaktadır (Zengin ve Kapır, 2020, s. 1151).

Sosyal bir kurum olarak medyanın topluma yön verme ve genel kamuoyuna hakim bir ideolojiyi benimsetmedeki işlevi yadsınamaz hale gelmiştir. Medya, algımızı günlük yaşamdaki deneyimlerimizden çok daha etkili bir şekilde etkilemektedir. Sahip olduğumuz fikirlerin veya önyargıların çoğu, kişisel deneyimlerimizden ziyade görsel veya yazılı kaynaklardan aldığımız bilgilerden oluşmakta ve çoğu zaman baskın bir ideolojinin izlerini taşımaktadır. Geleneksel medya aracılığıyla toplumda egemen

ideolojinin yeniden üretilmesi ve yayılmasına ek olarak; Günümüzde geleneksel medya, genellikle egemen ideolojiyi bir tahakküm aracı olarak yansıtmaktadır (Vardal, 2015, s. 138).

3.2 Yazılı ve Görsel Basının Nefret Söylemi Üretimindeki Yeri

Medya her aşaması ile toplumu etkilemektedir. İnsanlar bulundukları ortama göre seçtikleri herhangi bir kitle iletişim aracından kolaylıkla yararlanabilmektedir. Günümüz toplumunda bilgilenme çeşitli medya araçları ile yapılmaktadır. Geleneksel medyanın olmazsa olmazı olan yazılı ve görsel basın kitleleri yönlendirme işlevine sahiptir (Arslan, Topuk ve Dönük, 2020, s. 23). Medya yorum ve görüşler sunarak yorumlama kalıpları oluşturduğundan dolayı bilginin yorumlanması da kısmen gazetecilik odaklı olarak ilerlemektedir (Domingo ve diğerleri, 2008, s. 329).

Yazılı basında kullanılan dil grubu ötekileştirmeyi ve nefret söylemini inşa etmektedir. Yazılı basının ana karakteri olan gazeteler kimi grupları hedef göstererek çatışma ve ayrışma ortamı yaratabilmektedir (Polat ve Kaya, 2017, s. 46). Gazetecilikte, herhangi bir durum hakkında bir gazeteci, haber değeri taşıdığını düşündüğü istediği herhangi bir konuyu ya da olayı haber yapmaya karar verebilmekte ve vatandaşlar üretim sürecinin sonraki aşamalarında yer almamaktadır (Domingo ve diğerleri, 2008, s. 329). Bundan dolayı gazetecinin söylemlerine herhangi bir müdahale olmamakta ve ortaya çıkan haber nefret söylemleriyle dolu olabilmektedir. Ama şunu da belirtmekte fayda vardır; buradaki sorunu kişisel olarak gazetecilere indirgemek realist bir ifade olmayacaktır. Sorun aslında medyanın ekonomik ve politik yapısından kaynaklı, yapısal yani sistemsel bir sorundur.

Görsel basın televizyonun izlenmesi ve cazip hale getirilmesi için çok çaba sarf etmektedir. Bu durum toplumun çıkan haberler ile yönlendirilmesine katkı sağlamaktadır. Yapılan filmler, diziler ve programlar ile toplumda fikirlerin inşası yapılmaktadır. Örneğin Yeşilçam filmlerinden günümüz dizi ve filmlerine kadar geçen süreçte işçi sınıfı kılık kıyafeti, konuşmaları, hal ve hareketleri yönü ile izleyicide algı oluşturmuştur (Koçak, Küçük ve Toprak, 2022, s. 502). Nefret söyleminin oluşturulmasında yazılı ve görsel medya aktif olarak kullanılmaktadır. Özellikle siyasi gücü elinde bulunduran gruplar, kendi durumunu korumak için adeta ticari bir şirket gibi faaliyet yürüten televizyon kurumlarını kullanarak nefret söylemi içerikli haberlerin üretilmesini mümkün kılmakta ve dizi, haber vb. çeşitli programların içerikleri değiştirilerek amaca hizmet etmesi sağlanmaktadır. Egemen ideolojinin müdahalesi ile yeniden şekillenen televizyon

içerikleri, kendi içeriğini bu egemen ideolojinin etkisiyle ayıklayarak topluma sunmaktadır. Medya görsel olarak güçlü etkileri olan televizyon ile sahte gerçeklik ve nefret inşa etmektedir (Zengin ve Kapır, 2020, s. 1152).

Golding ve Murdock (2008), televizyon haberciliğinin ideolojik olarak üç şekilde gerçekleştiğini belirtmektedir. İlk olarak televizyon haberciliğinde toplum içinde olan izleyici toplumsal olaylara yöneltilmekte, çözölen olaylara ve konulara odaklanması sağlanmaktadır. İkincisi ise yapılan haberler toplumda baskın olan fikirlere göre şekillenmektedir. Bu şekildeki haberler taraf olmaktan ve tartışmaktan kaçınmak için toplum tarafından kabul edilen düşünceler ve inançlar üzerine kurulmaktadır. Üçüncü ise oluşturulan haberler tarihi olarak bağılı olunan kurumun yapısına sadık kalarak yapılmakta, iktidarın işleyişinden ve toplumsal değışimlerden etkilenmemektedir.

Toplumun medyayı hangi amaçla? Ne kadar süreyle? Niçin? Ve nereden? Kullandığı önemlidir. Görsel ve yazılı geleneksel medyada oluşturulan içerikler egemen ideolojiden yoğun bir şekilde etkilenirken yeni medyada ise etkilenme düzeyi daha az olmaktadır. Fakat kitleleri etkileme yönüyle yeni medya daha aktif bir rol almaktadır. Geleneksel medyada nefret söylemlerinin üretiminde toplum maruz kalan tüketen konumda iken yeni medya ile nefret söylemini üreten konuma gelmekle beraber, geleneksel medyada sunulan içeriklere direkt olarak etkisi bulunmaktadır (Arslan, Topuk ve Dönük, 2020, s. 23).

3.3. İnternet Çağı, Yeni Medya ve Nefret Söylemi

Günümüzde internet her şeyi değıştirmiş, yeni iletişim alanları ortaya çıkmış ve bazı durumlarda daha önce var olmayan sosyal fenomenlere yol açmıştır. İnternet şiddet ve nefret içeren bir iletişim olgusu olmakla birlikte, bu tür sosyal iletişim biçimleri yaratmamaktadır. Nefret söylemi internetin ortaya çıkmasından çok daha önce var olmuştur (Llinares, 2016, s. 83). İnternet çağı nefret söylemi “Bağnaz, ayrımcı, terörist ve aşırılık yanlısı bilgileri yaymak için herhangi bir elektronik teknolojinin kullanılması” olarak tanımlanmakta olup web sitesi ve blogların yanı sıra sohbet odaları, sosyal medya, yorum bölümleri ve dijital oyunlarda kendini göstermektedir. Nefret söylemi internette birçok farklı biçimde ve boyutta bulunmaktadır (Chandra, 2018, s. 150).

Çevrimiçi sosyal ağlarda görölen sosyal etkileşimlerdeki büyük artışla birlikte, bu tür altyapılardan yararlanan nefret dolu faaliyetlerde de artış olmuştur. Örneğin; Twitter'da bireyleri (siber zorbalık, politikacı, ünlü) veya belirli grupları (ülke, LGBT,

din, cinsiyet, kuruluş vb.) hedef alan ve küfürlü konuşmalar içeren nefret dolu tweetler bulunmaktadır (Badjatiya ve diğerleri, 2017).

Çevrimiçi nefret söylemi kültürün ve gücün rolü ile kurbanı suçlamaktadır. Bu toplum için yapısal bir sorun olup, çevrimiçi alanlar, konuşmanın kötü amaçlı olup olmadığına bakılmaksızın konuşma için kolay ve ucuz bir platform sağlamaktadır (Shepherd ve diğerleri, 2015, s. 6).

Çevrimiçi nefret söylemi, diğer medyalar için hazırlanan bazı yasal önlemleri etkisiz kılmakta ve sistematik bir nefret kampanyasının parçası olan gerçek bir tehditle olası sonuçları düşünmeden tweet atan kişiler, dijital bilgi ve iletişim teknolojilerinin sağladığı etkileşimlerin özelliklerinden yararlanmaktadır. Çok az dikkat çeken veya hiç ilgi görmeyen bir gönderi ile viral hale gelen bir gönderi arasında fark vardır. Ülkelerin, hükümetlerin ve mahkemelerin, merkezi bir sosyal ağ platformuna karşı bir yasayı uygulamaya çalışırken karşılaştıkları bazı karmaşıklıklar bulunmaktadır. Her ülkenin kendi iç hukuku farklı olduğu için uluslararası kurumların (BM, AB, AGİT vb.) çevrimiçi nefret söylemine karşı oluşturdukları ortak yasa tasarıları dünyadaki her ülkede aynı şekilde uygulanmamaktadır. Buna ek olarak çevrimiçi nefret söylemi, içinde bulunan benzer ifadelerden özünde farklı olmasa da çevrimiçi içeriğe ve onun düzenlenmesine özgü özgün özellikleri bulunmaktadır (Gagliardone ve diğerleri, 2015, s. 13).

Nefret söylemi, tekrar tekrar bağlanılabilen platformlar arasında farklı biçimlerde uzun süre çevrimiçi kalabilmektedir. Online Nefret Önleme Enstitüsü CEO'su Andre Oboler'in, "İçerik ne kadar uzun süre kullanılabilir kalırsa, mağdurlara o kadar fazla zarar verebilmekte ve failleri güçlendirebilmektedir. İçeriği erken bir aşamada kaldırırsanız sınırlandırabilirsiniz. Bu tıpkı çöpleri temizlemek gibidir, insanların yere çöp atmasını engelleyemezsiniz ancak o çöpleri temizlemeyip sorunla ilgilenmezseniz sadece birikir ve daha da kötüleşir." Şeklinde ifade edilmektedir. Farklı platformları karakterize eden mimari, konular, içeriklerin daha kısa veya daha uzun süreler canlı kalmasını sağlayabilmektedir. Örneğin; Twitter'ın trend konular etrafında organize edilen sohbetleri, nefret dolu mesajların hızla ve geniş çapta yayılmasını kolaylaştırabilmekte, ancak aynı zamanda etkili konuşmacıların mesajlardan kaçınması ve şiddeti teşvik eden popüler konuları sona erdirmesi içinde bir fırsat sunmaktadır. Facebook'ta ise bu imkan yoktur. Facebook belirli bireylerin ve grupların gücendirildiği, alay edildiği ve ayrımcılığa uğradığı daha uzun ömürlü alanlar yaratmaktadır (Chandra, 2018, s. 150).

YouTube ise diğer sosyal medya sitelerinden, "YouTube topluluğunun" daha az uyumlu olması ve bireysel profil sayfasında merkezlenmemiş olması bakımından

farklıdır. YouTube, öncelikle video içeriğinin paylaşıldığı bir site olarak görülse de kullanıcılar arasında yerleşik bir dizi başka etkileşim ve iletişim biçimi vardır. Örneğin, yükleyiciler kendi videolarını hazırlayarak mevcut videolara yanıt verebilmekte, her video sayfasında, açık uçlu metinsel yorumlar yoluyla yanıtlar için bir alan bulunmaktadır. Bu, yükleyici ile izleyiciler arasındaki etkileşimleri içerebilmekte ve kötüye kullanım veya spam bildirmenin yanı sıra yorumları “yukarı (beğen) veya aşağı oylama (beğenme)” kapasitesini içermektedir. Buna ek olarak Youtube’da yayınlanan videoların linkleri Facebook, Twitter, Instagram ve WhatsApp gibi popüler toplumsal paylaşım ağlarında paylaşılmakta ve bu durum nefret söylemi içerikli video ve yorumların adeta bir virüs gibi çok hızlı bir şekilde dünyanın her yerine yayılmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, YouTube, Facebook, Instagram ve Tumblr gibi diğer platformlara kıyasla nispeten sınırlı sosyal ağ özelliklerine sahiptir. Bundan dolayı nefret söylemi yayınlanan videolar ve yorumlar ile birlikte oluşmaktadır (Murthy ve Sharma, 2019, s. 194).

Burada eleştiri ile nefret söylemini birbirinden ayrı bir şekilde değerlendirmek gerekmektedir. Belirli bir konu hakkında yapılan her yorum veya ifade edilen her fikir, nefret söylemi değildir ifade özgürlüğüdür. Bu iki kavram arasındaki ince çizgiyi çok iyi değerlendirmek gerekmektedir. Aksi halde ifade özgürlüğünün kısıtlanması durumuyla karşı karşıya kalınabilir. İfade özgürlüğünün kısıtlanması anti demokratik bir yaklaşımdır ve bireyin en temel haklarından biri olan, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında da açıkça belirtilen düşünce ve ifade özgürlüğü hakkına aykırı bir durumdur. Yine benzer şekilde bazı durumlarda nefret duygusuyla, nefret söylemi birbirine karıştırılmaktadır. Duygu ifadesi olarak belirli bir kişiden nefret ediyorum demek nefret söylemi veya nefret suçu değildir. Nefret söylemi genellikle bir grubu hedef alır, kişiyi değil. Ama her zaman grubun adı açıkça ifade edilmeyebilir. X gibilerden nefret ediyorum ifadesi X kişinin ait olduğu grubu kastetmektedir bu durumda grubun isminin açıkça verilmesine gerek kalmamaktadır. Bu ifadeye dayanarak nefret söyleminin aynı zamanda gruplar arası ilişkileri kuran ideolojik bir yapı olduğunu söylemek mümkündür.

BÖLÜM IV

TÜRKİYE’DE SURİYELİ SİĞINMACILAR VE MEDYA ALGISI

4.1.Uluslararası Alanda Sığınmacı Kavramı

Arap halklarının insan hakları, demokrasi ve özgürlük isteklerinden ortaya çıkan isyanlar 2010’da Tunus’ta başlayıp Ortadoğu’da birçok ülkeyi etkilemiş bulunmaktadır. 2011’de Suriye’de meydana gelen halk isyanlarına karşı Suriye yönetiminin sert tutumu ve hemen ardından başlayan iç savaş sivil halkın göç etmesine sebep olmuştur. Suriye’deki iç savaşın şiddetinin yükselmesine bağlı olarak milyonlarca Suriye vatandaşı Türkiye’ye göç etmiştir.

İlk sığınmacı topluluğu 29 Nisan 2011’de Türkiye’ye varmıştır. Bu tarihten sonra Türkiye’deki Suriyelilerin sayısı artmaya başlamıştır. Türkiye “açık kapı” politikası çerçevesinde dil, ırk ve din ayrımı yapmaksızın sınırlardan giren hiçbir Suriye vatandaşı geri çevirmemiş ve onlara 2014 yılında “geçici koruma statüsü” vermiştir. (Hites, Bidinger, Lang, Noureddinei , Akram ve Kuzmova 2014: 96)

Bunun yanında Suriyeliler sınırdan girdikten sonra kayıtları yapıp kamplara yerleştirilmiştir. Fakat kamp kapasitelerinin yetersiz olmasından dolayı kampın dışında yaşayan sığınmacılara karşı toplumda oluşan bazı ön yargılar çeşitli kaygılara neden olmaktadır. Suriyelilerin farklı kültür, yaşam tarzı ve dile sahip olmaları Türk vatandaşları ile Suriyeli sığınmacıların kaynaşmasını engellediği gibi toplumda negatif düşüncelerin oluşmasına sebep olmaktadır (Özdemir,2017:117).

Silahlı çatışmalar, inanç farklılıkları, siyasal, ekonomik sebepler ve doğal afetler sebebiyle şahısların doğup büyüdüğü vatanlarını terk etmek zorunda kalmaları insanlık tarihi kadar eski bir olaydır. Son yüzyılda dünya genelinde artan insan hakları ihlalleri, ekonomik krizler, etnik ve inanç temelli şiddet olayları ve çatışma ortamları göç eden insan sayısının artmasına neden olmaktadır. Günümüzde iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, ulaşım olanaklarında sağlanan kolaylıklar ve beraberinde görülen küreselleşme göç hareketinin kısa sürede kitlesel insan hareketi olarak gerçekleşmesine ve uluslararası bir boyut kazanmasına olanak sağlamaktadır. Dünyada yaşanan gelişmeler nedeniyle uluslararası koruma arayan ve göç etmek mecburiyetinde kalan insan sayısında artış görülmesi Türkiye’yi etkilemektedir. Çünkü Türkiye coğrafi bakımdan uluslararası göç yolları üzerinde olması nedeniyle transit geçiş ülkesi olup, aynı anda ekonomik gücü sebebiyle de hedef ülke konumuna gelmiştir. Uluslararası normlardan kaynaklı bir

sorumluluk anlayışı ile Suriyelilerin temel insan haklarına kavuşmalarını ve geri gönderilmemelerini temin eden Türkiye için Suriyeli vatandaşların beslenme, barınma, eğitim ve sağlık ihtiyaçlarını karşılayanın ekonomik ağırlığı geçtiğimiz her gün artış göstermektedir (Nurdoğan vd.,2016:218). Dolayısıyla göç ve sığınmacı meselesi Türkiye'nin üzerinde düşündüğü ve tartıştığı en güncel konulardan biridir ve benzer şekilde politik alanda da en önemli tartışma konularından birisi olmaktadır.

4.2.Sığınmacı, Göçmen ve Mülteci Tanımları

1951 Cenevre Sözleşmenin 1. Maddesinde mülteci, *“1 Ocak 1951’ den önce meydana gelen olaylar sonucunda ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerden dolayı korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkelerin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen, yahut tabiiyeti yoksa bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıs”* olarak tanımlanmıştır (Cenevre Sözleşmesi, 1951). Basit bir anlatımla mülteci, özgürlüklerine ve yaşamlarına yönelik ciddi tehditler sebebiyle ülkesinden ayrılmak veya ülkesi dışında kalmak zorunda kalan şahıstır (Peker ve Sancar, 2002:8).

Sığınmacı kavramı mülteci tanımından farklıdır. Yani mülteci statüsü alabilmek için gerekli şartları taşımış olup, yine de kendisine resmi olarak henüz mülteci statüsü tanınmamış olan şahıs sığınmacıdır (Göç Terimleri Sözlüğü, 2009:49).

Mülteci olmak hukuki bir konumun kazanılmasını yani ulus devletlerin korumasından yararlanan şahsı, sığınma hakkı ile sığınmacı olmak ise hukuki bir konumun kazanılmasından çok, kısa vadeli bir barınmayı ifade eder. Mülteci, mültecilik konumu hukuken kabul edilen yabancıyı ifade ederken; sığınmacı, kendisine geçici koruma sağlanan kişiyi ifade etmektedir (Reçber, 2014:251).

Göçmen kavramının uluslararası düzeyde genel kabul gören bir tanımı bulunmamaktadır. Göçmen teriminin, “kişisel rahatlık” amacıyla ve dışarıdan herhangi bir zorlama unsuru olmaksızın ilgili kişinin hür iradesiyle göç etmeye karar verdiği durumları kapsadığı kabul edilmektedir (Göç Terimleri Sözlüğü, 2009:22).

Mültecilik, ulus devletlerin yapısı ile yakından ilişkili uluslararası bir statüdür. Normal şartlarda her bir birey vatandaşı olduğu ülke tarafından koruma altındadır. Ancak ülkesinde doğrudan yaşamını tehdit eden bir savaş hali ya da siyasi, dini, etnik sosyal statüsü gereğince ülkesi tarafından korunamayan kişiler, kendilerine başka bir ülkeden

koruma talep etmek zorunda kalırlar. Bunun en çok yaşandığı dönem İkinci Dünya Savaşı olup, bu dönemde ortalama 20 milyon civarında vatandaş başka ülkelerde yaşamak için çaba sarf etmek zorunda kalmıştır. Mart 2011'den bu yana yaşanan Suriye kaynaklı mülteciler konusu, dünya tarihinin görmüş olduğu en büyük insani dramlardan biri olup 5,5 milyondan fazla vatandaşın ülkesini terk etmesine, 6 ila 7 milyonun ise ülke içinde yer değiştirmesine sebep olan bir kriz olarak şimdiden tarihe geçmiştir (Kavukçuer, Çetinkaya, 2017:6).

4.3. Uluslararası Mülteci Hukukunun Gelişim Süreci

4.3.1. Bildirge ve Sözleşmeler

Mülteci hukukunun gelişim sürecine bakacak olursak, konuyla alakalı çalışmalar, 1920'li yıllardan beri, Milletler Cemiyeti çerçevesinde, iki ya da daha fazla ülkenin taraf olduğu, mültecilerin hukuki konumunu tanımlamak maksadıyla yapılmış sözleşmelerden ibaret olduğunu söyleyebiliriz. Sözleşmelere, az sayıda ülkenin çekinceli taraf olması, mülteci hukukunun gelişimindeki önemini ve ilgili sözleşmelerin uygulama alanını azaltmıştır. Milletler Cemiyeti'ne üye ülkeler, 1938 yılında, Almanya'dan kendi iradesi dışında göç eden vatandaşlara yardım etmek gayretiyle Hükümetler arası Mülteciler Komitesi'ni kurma kararı vermişler; ancak bu komite çerçevesinde yapılmış olan mülteci tanımlamaları, ülkelerin tam desteğini alamamış, ortak bir tanımlama üzerinde fikir birliğine varamamışlardır. Yapılan çalışmalar sonucunda, konu tam olarak netliğe kavuşmasa da kazanılan tecrübelerden, Uluslararası Mülteci Örgütü Anayasası, BMMYK Tüzüğü ve 1951 tarihli Sözleşmede yararlanılmıştır (Ergüven, Özturanlı, 2013:1015).

İHEB (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi) madde 14(1)'de *"Herkes, zulüm karşısında başka ülkelere sığınma talebinde bulunma ve sığınma hakkından yararlanma hakkına sahiptir"* denilerek, 14(2)'de ise *"Bu hak adi bir cürüme veya Birleşmiş Milletler prensipleri ve amaçlarına aykırı faaliyetlere gerçekten müstenit kovuşturmalar halinde ileri sürülemez"* biçiminde bir ayırım getirilmektedir. Bununla beraber bildirinin ilkelerini hukuki kurallara uyarlamak için hazırlanan Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nde sığınma hakkı ile ilgili doğrudan bir düzenleme yoktur. Bu sebeple İHEB'nin on dördüncü maddesinin, sığınma hakkının bireysel bir hak olarak kabul edilmeyeceği görüşü ağırlıktadır. Yani Evrensel Bildirge'nin kendi başına uygulanamayan bir hak olduğunu ve öznel bir sığınma hakkı doğurmayacağını ifade etmektedirler (Sancar, Peker, 2002).

İkinci Dünya Savaşı'nda ve sonrasında görülen ağır insan hakları ihlalleri, Birleşmiş Milletler (BM) Antlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle, mülteci hukukunu, BM'nin en önemli gündemi haline getirmiştir. Bu alandaki boşluğun doldurulmasına ilişkin çalışmalar kapsamında öncelikle 1946 yılında, Hükümetler arası Mülteci Komitesi'nin görevleri, Uluslararası Mülteci Örgütü'ne devredilmiştir. Devam eden süreçte, 10 Aralık 1948 tarihinde, BM Genel Kurulu'nda, İHEB kabul edilmiştir. Uluslararası insan hakları hukukunun temel taşı olan bu belgede sığınma hakkı diğer insan hakları ile beraber düzenlenmiştir. Bu sırada, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından süregelen gerginlikler, Uluslararası Mülteci Örgütü'nün kuruluşundan itibaren attığı ciddi adımlara rağmen, daha geniş bir örgütlenme ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. BM Genel Kurulu tarafından, mülteciler için “sorunlara kalıcı çözümler temin etmek ve uluslararası koruma sağlamak üzere”, 14 Aralık 1950'de BMMYK kurulup, komiserlik 1 Ocak 1951'de çalışmalarına başlamıştır. BMMYK çalışmaları sürerken, BM Genel Kurulu'nda, 28 Temmuz 1951 tarihinde Cenevre'de 1951 Mülteci Sözleşmesi, 26 ülke tarafından kabul edilip, 1954'de yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşmede, mültecinin tanımı yapılırken oldukça önemli “sınırlamalar” kullanılmıştır. Buna göre, “1 Ocak 1951'den önce ortaya çıkan olaylar” ifadesi, öncelikli olarak bir “tarih sınırlaması” oluşturmuştur. Bununla beraber “Avrupa'da ortaya çıkan olaylar” ve “Avrupa'da yahut başka bir yerde ortaya çıkan olaylar” şeklinde bir “coğrafi sınırlama” düzenlenmiştir. Daha da önemlisi, 1951 Sözleşmesi'ne taraf olan devletlere, söz konusu coğrafi sınırlama doğrultusunda, beyanda bulunma yetkisi tanınmıştır. (Ergüven, Özturanlı, 2013:1016-1017).

1 Ocak 1951'den önce ortaya çıkan olaylar sebebiyle mülteci konumunun kazanılması esası taraf ülkelerin sözleşmenin yapıldığı tarihe kadar gerçekleşen olayları göz önüne alarak, sorumluluklarını sınırlamak istemelerinin bir sonucudur. Zamanla iltica arayan bireylerin sayısının artması ve yeni gelişmelerin görülmesi bu hükmün gözden geçirilmesi gerekliliğini doğurmaktadır. (Özturanlı, Ergüven, 2013:1017). Bu sözleşmeler hukuki açıdan ciddi eksiklikler barındırmaktadır ve bu konu hakkındaki uluslararası mevzuat hükümleri üzerinde gerekli hukuki düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

4.3.2. 1951 Cenevre Sözleşmesi

1951 Cenevre Sözleşmesi mülteci konumundaki şahısları belirlemek için birtakım ölçütlerin ve bu şahısların uluslararası hukuk çerçevesinde korunmasını olanaklı hale getiren kuralların kabul edildiği uluslararası bir sözleşme olup mülteci hukukunun temel

taşı niteliğindedir. Mülteci konumunu elde etme koşulları madde 1A(2)'de şu şekilde düzenlenmiştir.

“1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahsa uygulanacaktır. Birden fazla tabiiyeti olan bir kişi hakkındaki “vatandaşı olduğu ülke” ifadesi, tabiiyetini haiz olduğu ülkelerden her birini kasteder ve bir kişi, haklı bir sebebe dayalı bir korku olmaksızın, vatandaşı olduğu ülkelerden birinin korumasından yararlanmıyorsa, vatandaşı olduğu ülkenin korumasından mahrum sayılmayacaktır.”

Sözleşmede yer alan diğer yargılar ise şu şekilde kategorize edilebilir: Sözleşme sisteminde mülteci konumu haricinde bırakılmaya yönelik yargılar, mülteci konumunun sona erdirilmesine yönelik yargılar ve ev sahibi ülkede mültecilerin hakları ve sorumluluklarını düzenleyen yargılar bulunur. Söz konusu olan yargıların pratiğe aktarılması sözleşmeye taraf olan ülkelerin karar alma makamlarına bırakılıp ulusal yönetmeliklerini bu doğrultuda oluşturmaları gerekmiştir. Ancak bu süreçte sözleşmeye birçok farklı yorum yapılmış ve bu nedenle uluslararası alanda ortak bir koruma sistemi yerine parçalı ve dağınık bir sistem ortaya çıkmıştır (Sütlüoğlu, 2019:43-44).

Mart 2011'den bu yana yaşanan Suriye'deki iç savaş ve kriz sebebiyle en az 5,5 milyon Suriyeli ülkesini terk etmek mecburiyetinde kalmıştır. Yakın tarihin en büyük kitlesel hareketlerinden biri olan bu durumun etkileri Suriye'ye komşu olan devletlerde yoğun bir şekilde hissedilmektedir (Kavukçuer, Çetinkaya,2017:8).

4.3.3. 1967 Protokolü

Cenevre Anlaşması'nda bulunan coğrafya ve zaman kısıtlaması birçok sığınmacının sözleşmenin dışında kalmasına neden olmuş bu da uluslararası hukuk bakımından mühim problemler ortaya çıkarmıştır. Bu sebeple hem tarihi hem coğrafi kısıtlama olmaksızın tüm mültecilerin bu haklardan yararlanması gerektiği belirtilmiştir. 1967 Protokolü bağımsız bir hukuki belge olarak 2 Ekim 1967 yılında uygulamaya koyulmuştur. Sözleşmenin birinci maddesi gereği 1 Ocak 1951 tarihinden önce gerçekleşen olaylar sebebiyle ve bu olayların sonunda ifadesi uygulamadan kaldırılmıştır.

1951 Anlaşması coğrafi kısıtlamayla taraf olan ülkelerin hakkı saklı kalmak şartıyla protokolün hükümlerinin taraf devletler tarafından coğrafi kısıtlama olmaksızın uygulanacağı ifade edilmiştir. Tarihi ve coğrafi sınırlama kalktıktan sonra uygulamaya devam etmiştir. Türkiye’deyse hala coğrafi sınırlama şartı vardır (Sallum,2019:112). Bu durum Türkiye’nin Avrupa ülkeleri dışından gelen sığınmacılara mülteci statüsü tanımayacağı anlamına gelmekte ve sözleşme hükümlerine göre Türkiye mülteci statüsü taşıyan bireyleri “sığınmacı” olarak tanımlamakta ve üçüncü bir ülkeye yerleştirme işlemi süresi boyunca bu bireylere geçici koruma sağlamaktadır.

4.4. Mültecilik Statüsünün Kazanılması

4.4.1.1951 Cenevre Sözleşmesinden Önce Meydana Gelen Olaylar

1951 Sözleşmesi’nde geçen olaylar kavramı; köklü siyasi değişiklikler ve buna bağlı olarak oluşan işkence sebebiyle şahısların yaşadıkları ülkeyi zorunlu olarak terk etmesine sebep olan olayları ele almıştır.

Sözleşme’nin 1(B) 1 maddesine göre ise ‘1 Ocak 1951 tarihinden önce meydana gelen olaylar’ ifadesinde taraf olan ülkeler ya bu tarihten önce Avrupa’da meydana gelmiş olaylar ya da bu tarihten önce Avrupa ya da başka bir yerde meydana gelmiş olaylar olup, burada anladığı durumu söyleyerek sözleşmeye taraf olup imzalamaları gerekmektedir (Şaşkın, 2017:13). Cenevre sözleşmesine göre mültecilik statüsünü kazanmanın koşulları aşağıdaki gibidir;

4.4.2. Haklı Sebeplerden Ötürü Zulüm Görme

Haklı sebeplerden ötürü zulüm korkusu mülteci konumunun kazanımı için temel koşullardan biridir. Bu durum Cenevre Sözleşmesi’nin 1. maddesinde açıklanmaktadır. Birey meydana gelen veya gelmiş olan bir durumdan ötürü korkmuşsa ve bu korkusu haklı nedenlere dayanırsa bu konuma erişebilir. Burada bahsi geçen korku hem nesnel hem öznel olan korkudur. Birey, kişisel sebepler ile şahsi olarak siyasi düşüncesi, ırkı ve dini gibi nedenlerden dolayı zulüm görme korkusu olduğunu belirtebilir. Şahıslara yönelik ırksal ayırım da bir zulüm korkusu sebebidir. İsrail’deki Filistinli Araplar, Afrikalı siyahiler ve Nazi Almanya’sının Yahudileri bu ırksal ayrımcılık durumuna örnek olarak verilebilir (Sallum, 2019:36-37).

4.4.3. Belirli Bir Toplumsal Gruba Mensubiyet

Belirli bir sosyal grup, genel olarak aynı yaşam biçimini sürdüren, aynı sosyal konuma sahip şahıslardan veya aynı kökenden oluşur. Belirli bir toplumsal gruba mensubiyet kavramı sözleşmede tam olarak tanımlanmamıştır. Kimlerin bu kapsama girip girmediği açık değildir. Homoseksüellerin, meslek gruplarının, aşiretlerin ailelerin ve kadınların mülteci kavramı bağlamında toplumsal bir grup oluşturduğunun kabul edilmesiyle birlikte buna bağlı olarak zulüm korkusu mülteci konumunun belirlenmesinde yükselme görülmüştür. Bazı düşünürlere göre, bu kavram İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nde adı anılan tüm grupları içine almaktadır. Çünkü zulüm ve baskı sadece siyasal düşünce, din, ırk ve etnik köken nedeniyle değil, bu kategoriler dışında yer alan başka pek çok sebepten kaynaklanabilmektedir (Şaşkın,2017:17).

4.4.4. Yabancıнын Kendi Ülkesi Dışında Bulunma Şartı

Bir bireyin mülteci konumu kazanabilmesi ancak kendi ülkesinin sınırları dışında bulunması ile mümkün olur. Mülteci konumunda olan şahıslar ülke dışında bulunan ve kendi ülkesinin korumasından mahrum olan şahıslardır. Uluslararası anlaşmalar gereğince bu şahıslar korumaya alınır. Ülkesi dışında bulunmayan ama yine de ağır şartlar altında yaşayan bireyler Cenevre Sözleşmesi gereği mülteci konumunda olamamaktadırlar (Sallum, 2019:36).

4.4.5. Siyasi Düşünceye Dayalı Zulüm

Siyasi düşünce hakkı; hükümet veya devlet mekanizması ile kamu politikaları hakkında fikir ve görüşlere sahip olmayı ifade eder. Şahsın bunları açığa vurup vurmaması kendi elindedir. Fakat sığınmaya başvuran birey yalnızca hükümetle zıt fikirlere sahip olması sebebiyle mülteci konumuna tabi olmamaktadır. Bu şahsın öncelikle siyasi düşüncelerinden dolayı baskıya ve zulme uğramış olduğunun kanıtlanması gerekir. Bunun yanında sahip olduğu siyasi düşünceden ötürü zulüm görme tehlikesi varsa ancak o zaman kendisine mülteci konumu verilebilmektedir. Sığınma için başvuran şahıs hükümet politikalarını ve uygulamalarını eleştiren veya yetkililer tarafından hoş karşılanmayan fikirlere sahip olması ve yetkililerin de bundan haberdar olması gerekir. Böylece başvuru sahibi siyasi düşüncesini ülkesini terk ettikten sonra ilticada bulunduğu devlette de açıklayabilmektedir (Şaşkın,2017:19).

4.4.6. Geri Göndermeme İlkesi

Mülteci hukukunda asıl olan, ilticada bulunan şahsı yurdunu zorla terk ettiren şartların yeterli ve mantıklı sebeplere dayanması koşuluyla, ilgili şahsa uluslararası koruma sağlanıp bu durumun, ulusal koruma sağlanıncaya kadar sürdürülmesidir. Geri göndermeme ilkesi, mülteci hukukunun başlıca gayesinin yerine getirilmesinde uluslararası insan hakları hukukunda iltica talep eden bireylere tanınan tamamlayıcı koruma biçimlerinin en önemlisidir (Özturanlı, Ergüven,2013: 1024).

Bu ilkeye göre, iltica isteğinde bulunan şahıs, yaşamının ve özgürlüğünün tehlikede olacağı kabul edilen bir devlete geri gönderilmez. İlgili şahıs, geri dönmek durumunda olduğu yurdunda zulümle karşılaşır, sınırdeki devlet tarafından görevlendirilmiş kişiler için reddetmeme sorumluluğu da geri göndermeme kuralının mühim bir parçasını oluşturur (Ergüven, Özturanlı,2013: 1024).

4.5. Türkiye’de Sığınmacı ve Mülteci Olgusunun Tarihsel Süreci

4.5.1. Sığınma Olgusunun Türkiye’deki Tarihsel Süreci

Avrupa ve Asya’nın birleşim yerinde bulunan Türkiye, stratejik konumu sebebiyle eski devirlerden bu yana büyük göçler yaşamıştır. Anadolu coğrafyasında ortaya çıkan bu göç hareketlerinin daha iyi anlaşılması açısından cumhuriyet öncesi ve sonrası devirler ayrıca incelenmelidir. Osmanlı devrinde, imparatorluğun egemen olduğu yerlere yoğun göçler yaşanmıştır. Osmanlı tarafından fethedilen bölgelere yerleştirme politikası gereği yurtlandırılan topluluklar olduğu gibi başka ülkelerden de Osmanlı topraklarına göç hareketleri görülmüştür (Karpas, 2010).

Bu göç hareketlerinden en kapsamlısı 1492’de İspanya’dan Osmanlı topraklarına göç eden yaklaşık 180.000 kişilik Yahudi topluluğudur (Kaya ve Erdoğan, 2015: 56). Aynı şekilde 1848 yılında Lehlerin ve Macarların, 1917 yılında ise Rusya’da ortaya çıkan devrimden kaçan ortalama 250.000 kişinin Osmanlı coğrafyasına sığınmacı olarak gelmesi, sığınma olgusunun eski zamanlardan beri yaşandığının en önemli kanıtlarından biridir (Korkut ve Kara, 2010: 50).

Osmanlı coğrafyasına yapılan mühim göçlerden biri de Rusların yayılmacı politikası sonucu yurtlarını terk etmek mecburiyetinde kalan Çerkes göçüdür. Bu dönemde Osmanlı topraklarına sığınan Çerkes sayısının 1 milyonun üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Rus kaynaklarına bağlı bu bilgiye karşın Türk araştırmacılar bu sayının 1-2 milyon arası olduğunu belirtmişlerdir (Erdoğan ve Kaya, 2015: 141). Türk tarihinde yaşanan önemli göç olaylarından bir diğeri de 30 Ocak 1923 yılında Türkiye ve

Yunanistan arasında gerçekleşen nüfus mübadelesidir. Mübadele ile birlikte Türkiye'ye göç edenlerin sayısı 450.720 iken Anadolu'dan ayrılan Doğu Romalıların (Rum) sayısı ortalama 1.5 milyondur. Yunanistan'a göç etmiş olan bireyler nüfusun %20'sini kapsarken, Türkiye'ye gelenler için bu oran % 3.8'dir. Türkiye'nin 1923 yılındaki toplam nüfusu 13 milyon civarındadır. Bu açıdan bakıldığında Yunanistan için mübadelenin etkisinin toplumsal ve demografik dönüşüm açısından daha fazla olduğunu söylemek mümkündür (Emgili,2017: 33).

1923-1997 döneminde Balkanlar'dan gelip Türkiye'ye yerleşenlerin sayısı 1.650.000 iken aynı dönemde diğer devletlerden gelenlerin sayısı 17.900'dür. Bu durum, Türk ulusu ve kimliğini oluşturmak için dışarıdan Türk ve Müslüman nüfusun gelişinin tercih edildiğini göstermektedir. Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana Türkiye'ye kabul edilen göçmen sayısı yaklaşık 2 milyondur. Göçmenlerin büyük çoğunluğu Türk kökenli ve Türkçe bilen kişilerden oluşmaktadır. Öte yandan, 1923 yılından itibaren gelen göçmen sayısı, 2011 yılından bu yana kitlesel ve zorunlu bir şekilde göç eden Suriyelilerin yaklaşık olarak yarısı kadardır.

Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllarda Türkiye'ye doğru etkili göç hareketleri olmuştur. Bu göçler en çok Balkan ülkeleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Balkanlar'da yaşayan bireylerin Türk kökenli olması ve Türkiye'nin bu kişilere açık kapı politikası uygulaması, göç sayısının yüksek olmasındaki ana faktördür. Türkiye, komşu ülkelerde yaşanan savaşlar nedeniyle çok sayıda göçmeni ülkesine kabul etmiştir. Yaşanan bu sığınma ve göç hareketleri sonucunda ortaya çıkan problemlere yönelik ulusal ve uluslararası çözüm arayışları devletler için bir zorunluluk olmuştur. Ülkeler, karşılaştıkları sorunların çözülmesine yönelik yaptıkları uzun çabalar sonucunda bir takım kurumsal ve yasal düzenlemeler yapmışlardır.

4.5.2. Türkiye'deki Mevzuatta Sığınmacı ve Mültecilere İlişkin Düzenlemeler

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yükselen mülteci sorunu göç alan ülkeler üzerinde kültürel, siyasal ve ekonomik problemler yaratmış olup, mülteciler açısından da ciddi insan hakları problemleri yaşanmıştır. Mültecilerin problemlerine kalıcı çözümler bulmak ve uluslararası koruma sağlamak gayretiyle 14 Aralık 1950 yılında BMMYK kurulmuştur (www.unhrc.org).

Türkiye, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 1951 yılında kabul edilen Cenevre Sözleşmesini imzalamış ve 29 Ağustos 1961 tarihinde 359 sayılı kanun ile Avrupa dışından mülteci kabul etmemeye ilişkin coğrafi çekince şartı öne sürerek yürürlüğe

koymuştur. 1967 Protokolünü 1968 yılında imzalayan Türkiye zaman sınırlamasının kaldırılmasını kabul etmekle birlikte coğrafi çekince hakkını korumuştur (Canan ve Taşkiran, 2001:113; İltica ve Göç Mevzuatı, 2005:12).

1980’li yılların sonu ve 1990’lı yılların başında komşu devletlerde ortaya çıkan çatışmalar nedeniyle toplu olarak Türkiye’ye gelen sığınmacıların statülerinin belirlenmesi ve uluslararası standartlarda bir koruma sağlanabilmesi için, 1994 yılında Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik yürürlüğe konulmuştur. 1994 Yönetmeliği adı verilen bu yönetmelik ile Avrupa dışından gelen bireylere geçici sığınma hakkı verilmiş ve sığınmacılar arasında mülteci konumu edinenler için mülteci kabul eden ülkelere yerleştirme uygulaması gündeme gelmiştir. Yani Avrupa dışından gelerek Türkiye’ye sığınanlara üçüncü ülkeye yerleştirilme işlemleri tamamlanana kadar geçici oturma izni verilmiştir (Kirişçi, 2014:14).

Sığınmacılık konusunda özellikle son on beş yılı kapsayan düzenlemeler irdelendiğinde, ülke politikasının AB uyum sürecinin yanı sıra ulus üstü ve hükümetler arası örgütlerin işbirliği hatta kimi zaman baskısı ile şekillendiği görülmektedir. Aralık 1999’da AB üyeliğine aday statüsü verilen Türkiye, AB standartları çerçevesinde kurumsal, yasal ve operasyonel çalışmalar ile çeşitli düzenlemeler yapmıştır. Bu bağlamda özellikle Katılım Ortaklığı Belgeleri (2000-2003), Türkiye’nin Avrupa dışı ülkelere gelenlerin başvurularını değerlendirmesi yönündeki talep nedeniyle eleştirilmektedir. Talebin yerine getirilmesi durumunda ülkenin AB ile kaynak ülkeler arasında tampon bölge işlevi üstleneceği düşünülmüştür (Mannaert, 2003, s.13-14; Danış, 2004, s.219).

1998-2004 yılları arasında insan kaçakçılığı yapan 4,717 suçlunun yakalanmış olması Türkiye’ye yönelik insan hareketliliğinde, insan kaçakçılığının önemli bir yer tuttuğunu işaret etmektedir. Arttırılan denetimlerin yanı sıra 2002’de Ceza Kanunu’nda göçmen kaçakçılığı tanımına yer verilmesi ve ağır cezaların öngörülmesiyle birlikte yakalanan insan taciri sayısında azalma kaydedilmiştir. 2003 yılında yakalanan gemi sayısı 20, teknelerde yakalanan yasa dışı göçmen sayısı 1,529, kaçak göçmen organizatör sayısı ise 29’dur (İçişleri Bakanlığı, 2005, s.27-31).

Türkiye’nin iltica politikasında tabi olduğu uluslararası sözleşme ve iç hukuk düzenlemeleri kapsamında köklü değişiklikler içeren Ulusal Eylem Planı (2005) ise

sığınmacı kabul sistemi oluşturulması konusunda en önemli düzenlemelerden biri olarak değerlendirilmektedir (Güner, 2007, s.106).

19 Eylül 2006 tarihli ve 5543 sayılı yeni “İskân Kanunu”, göçmeni, Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye’ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunanlar şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca serbest göçmen, iskânlı göçmen, münferit göçmen ve toplu göçmen kavramlarına yer verilmiştir (Korkmaz,2017: 31).

4.5.3. Türkiye’de Yaşayan Suriyelilerin Hukuki Durumu

Türkiye’deki Suriyeliler hukuken “geçici koruma altında olanlar” veya “geçici korumadan yararlananlar” statüsündedir (Büyükhan, 2021:88).

Türk hukuku bakımından yabancıların vaziyetini ele alırsak öncelikle anayasaya dikkat çekmemiz gerekir. Yabancılar açısından 1982 Anayasasının 10. maddesi gereği genellik ve eşitlik ilkesi kabul edilir. Anayasanın onuncu maddesi kanunun önünde eşitlik adı altında herkesin mezhep, din, felsefi inanç, siyasi düşünce, cinsiyet, renk, ırk, dil ve benzeri nedenlerle ayırım yapmadan yasa önünde aynı olduklarını söylemiştir. Ayrıca erkeklerin ve kadınların eşit haklarının olduğundan ve devletin bu eşitliği sağlamakla yükümlü olduğundan bahsetmektedir. Fakat bunun için alınan önlemler eşitlik ilkesinden ayrı yorumlanamaz. Vazife ve harp şehitlerinin yetim ve dulları, engelliler, yaşlılar ve çocuklar için alınacak önlemler de eşitlik ilkesinden bağımsız değildir. Hiçbir sınıfa veya zümreye, aileye, kişiye tolerans gösterilemez. İdare makamları ve devlet organları tüm işlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uymak zorundadırlar (Sallum,2019:108).

Türkiye’ye sığınan Suriyeli vatandaşları kayıt eden GİGM’nin (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü) 2020 yılı verilerine göre Türkiye’de yaşayan ve geçici korumadan yararlanan 3.638.104 kayıtlı Suriyeli vardır. Bunlardan 58.846’sı beş ildeki yedi geçici barınma merkezinde ve 3.579.258’i geçici barınma merkezlerinin dışında ikamet etmektedirler. Türkiye’nin her ilinde Suriyeli mülteciler yaşamaktadır ancak Konya, İzmir, Bursa, İstanbul, Mersin, Adana, Hatay, Kilis, Gaziantep ve Şanlıurfa gibi şehirler Suriyelilerin sayıca daha çok yaşadığı şehirlerdir (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>).

Türkiye’de Suriyelilerin konumlarıyla alakalı bir kavram karışıklığı yaşanmaktadır. Bu karışıklığın önlenmesine katkı sağlaması bakımından Suriyeli mültecilerin konumunun ne olduğunun açıklanması mühimdir.

Afet derecesinde olan doğal olaylar, savaş ya da iç karışıklıklar sebebiyle şahıslar yaşadığı ülkenin topraklarını terk ederek başka bir ülkeye göç etmek mecburiyetinde

kalabilirler. Başka bir ülkenin sınırları içinde bulunan bu şahıslar kendi ülkelerinin korumasından faydalanmak istemeyebilir ya da yararlanamayabilirler. Bu durum bireyin bir başka ülkeye sığınması olarak ifade edilir. Sığınma hakkının birey açısından hem politik hem hukuki bir hak olduğunu söylemek mümkündür.

Sığınma hakkı ilk defa 12 Aralık 1948’de İHEB’de (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi) yer almıştır. İHEB’in on dördüncü maddesinde herkes zulüm karşısında başka ülkelere sığınabilir ifadesi geçmektedir. Ancak Beyannamede bahsi geçen sığınma hakkı, sığınılmak için başvuru ülkeyi, bireyin başvurusunun kabul edileceği sorumluluğu altında bırakmamaktadır. Hukuk nitelikli bir bildirge olan bu belgede bulunan yargılara ilişkin bir yaptırım, takip ve denetim mekanizmasının bulunamaması bu alan ile alakalı düzenlemelerin özel sözleşmelerle yapılması gerekliliğini ortaya koymuştur (Eren ve Kaya, 2015:11).

Mültecilerle ilgili BM Cenevre Sözleşmesi m. 34 mültecilerin vatandaşlığa alınma işlemlerinin her türlü imkân dahilinde kolaylaştırılmasını, işlemlerin çabuklaştırılmasını ve masrafların azaltılmasını öngörmektedir. Ama mültecilerin vatandaşlığa alınma zorunluluğu yoktur. Diğer yandan taraf devletler mülteciler için, vatandaşlığa alma kısıtlarını da değiştirmek durumunda değildir. Vatandaşlığa alınma uzun-dönem mülteciler için ev sahibi ülke ile entegrasyonda kabul edilen bir uygulamadır. Yani ev sahibi ülkenin 1951 Sözleşmesi çerçevesinde mülteciye vatandaşlık verme yükümlülüğü bulunmamaktadır (Özel, 2020:726).

Yabancılar yargı önünde kamu güvenliği, kamu sağlığı gibi durumlar açısından bazı kısıtlamalarla karşılaşabilirler. Ancak bu sınırlamalar kanun haricinde yapılmamalıdır. Anayasada bu konuyla ilişkili on altıncı madde gereği kısıtlamaların ne şekilde yapılacağı belirlenmiştir. Yabancıların özgürlük ve temel haklarının da yine milletler arası hukuka uygun olarak kanun ile sınırlanabileceğinden bahsedilmektedir (Sallum,2019:109). Dolayısıyla sığınmacı yurttaş olmadığı için yurttaş haklarına da sahip değildir, geçici koruma sağlama konumundadır.

4.5.4. Türkiye’nin Yabancılar Yönelik Kabul Ettiği Kanunlar

4.5.4.1. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013)

Bu Kanunun amacı; yabancı kişilerin Türkiye’ye girişleri, kalışları ve çıkışları ile Türkiye’den koruma talep eden yabancı vatandaşlara sağlanan korumanın uygulanması kapsamına ilişkin esasları düzenlemektir (<https://www.mevzuat.gov.tr>).

Bu Kanun, yabancı kişilerle alakalı işlem ve işleri; Türkiye içinde, sınırlarda veya sınır kapılarında yabancı bireylerin korunma istekleri üzerine sağlanacak uluslararası korumayı, kitlesel olarak Türkiye'ye sığınan ve ayrılmak zorunda kaldıkları yurtlarına dönemeyen yabancı kişilere acilen sağlanacak geçici korumayı temsil eder. Bu Kanunun uygulanmasında, Türkiye'nin taraf olduğu milletler arası antlaşmalar ve özel kanunlardaki yargılar saklıdır (<https://www.mevzuat.gov.tr>).

4.5.4.2. 1994 İltica ve Sığınma Yönetmeliği

Literatürde kısaca 1994 Yönetmeliği olarak isimlendirilen bu yönetmelik, o tarihe kadar iltica ve sığınmaya ilişkin özel ve müstakil bir düzenleme yapılmamış bulunan iç hukuktaki boşluğu büyük oranda doldurmuştur. 1994 Yönetmeliğinin amacı, ülkemize iltica eden veya başka ülkelere iltica etmek üzere ülkemizden ikamet izni isteyen yabancılarla, toplu bir şekilde ülkemize iltica veya sığınma amacıyla sınırlarımıza gelen yabancılara ve oluşabilecek nüfus hareketlerine karşın uygulanacak usul ve esasların tespit edilmesi ile görevli kuruluşların belirlenmesidir (94/6169 karar sayılı Yönetmelik md. 1).

1994 Yönetmeliği ile Avrupa dışından gelen sığınmacılara geçici sığınma hakkı verilmiş ve sığınmacılar arasında mülteci statüsü edinenler için mülteci kabul eden ülkelere yerleştirme uygulaması gündeme gelmiştir (Kartal ve Başçı, 2014, s. 283)

Süreç içerisinde, 1994 Yönetmeliği başta olmak üzere yapılan düzenlemelerin, mülteci hukuku konusunda yeterli ve kapsamlı bir hukuki sistemin eksikliğini gidermediği, gerek son dönemde yaşanan Avrupa dışı kaynaklı kitlesel akınlarda, gerekse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin konuya ilişkin Türkiye aleyhine verdiği kararlarda görülmektedir (Ergüven ve Özturanlı, 2013, s. 1031 – 1032).

4.5.4.3. Pasaport Kanunu

5682 sayılı Pasaport Kanunu uluslararası koruma kapsamına girmeyen yabancı kişilerin ülkeye girip çıkmasını, ülkede kalmasını, ikamet ve vizeyle ilgili işlemlerini, sınır dışına çıkarılmalarını ve Türkiye'de kaldıkları süre boyunca sahip oldukları hak ve özgürlükleri ele alan kanundur (Sallum,2019:113). Türk vatandaşları ile yabancı kişiler Türkiye'ye girebilmek ve Türkiye'den çıkabilmek için yolcu giriş – çıkış kapılarındaki polis makamlarına usulüne uygun muteber pasaport veya pasaport yerine geçerli bir vesika ibraz etmeye mecburdurlar.

4.5.4.4. Geçici Koruma Yönetmeliği

Bu kanuna göre yurdundan ayrılmaya zorlanmış ve yurduna geri dönememiş, acil sebeplerle sınırlara toplu olarak gelmiş ve sınırları geçmiş şahıslara geçici koruma sağlanabilir. Bu şahısların Türkiye'ye kabul edilmeleri ve buna bağlı bütün işlemler Cumhurbaşkanı tarafınca çıkarılacak olan yönetmelik ile düzenlenmektedir (Sallum, 2019:121).

Yabancı kişilerin ülkemize sığınmaları sonucunda geçici olarak korunmaları, bu bireylerin ülkeye kabul edilmeleri, geçici korumaya bağlı bireylerin sahip olduğu hak ve sorumlulukları ve korumanın nasıl sona erdirileceğine dair ayrıntılı düzenlemeler Geçici Koruma Yönetmeliği'ne dayanarak yapılmıştır. Geçici koruma, mültecilere yönelik düzenlenen koruma ve ikincil korumadan ayrı olarak farklı bir düzenleme içinde ele alınmıştır (Sallum,2019:121).

4.6. Türkiye'de Suriyeli Sığınmacılar

Suriye'de 2011 yılı mart ayında başlayan olaylar neticesinde ortaya çıkan çatışma ortamı ve istikrarsızlık Suriyelileri güvenli bölgeler arayışı içinde zorunlu göçe maruz bırakmıştır. Bu zorunlu göçler hem ülke içerisindeki değişik bölgelere hem de ülke dışına yönelik olarak gerçekleşmiştir. Zorunlu olarak göç edenlerin önemli bir bölümünü çocuklar ve kadınlar oluşturmaktadır. Bu nedenle yaşanan trajedinin boyutu daha da artmaktadır. Çünkü kadın ve çocuklar, yetişkin erkeklere göre savaşın olumsuz etkilerine daha fazla maruz kalmaktadırlar. Bu göçler hem Suriye içerisinde hem de Suriye'ye komşu ülkelerde sosyal, ekonomik ve siyasi birçok soruna neden olmaktadır (Ağır ve Sezik, 2016).

Suriye'de yaşanan gelişmeler neticesinde ortaya çıkan kitlesel iç ve dış göç, dünyanın en büyük insani krizlerinden birini oluşturmuş, Suriye'den Türkiye'ye doğru sığınmacı hareketliliği 29 Nisan 2011 tarihinde ilk kafile ile başlamıştır. Türkiye, bu tarihten itibaren Suriyelilere yönelik "açık kapı politikası" uygulayacağını ilan ederek 100.000 kişinin kritik eşik olduğunu dile getirmiş, ancak Suriye'den gelen göç beklentinin çok ötesinde gerçekleşmiştir. Türkiye, Suriye'deki savaş süresinin uzaması ve buna bağlı olarak sığınmacı sayısının dramatik bir şekilde artmasına rağmen Suriyeli sığınmacıları kendi toprakları içerisine kabul etmeye devam etmektedir (Orhan ve Gündoğar, 2015).

Sürekli büyüyen Suriyeli sığınmacı sayısı Türk toplumunu ekonomik, sosyal ve elbette siyasi bakımdan etkilemektedir (Kirişçi, 2014). Türkiye, Suriye'ye komşu ülkeler arasında en fazla Suriyeli sığınmacıyı ağırlayan ülke durumuna gelmiştir.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin verilerine göre Türkiye kendi sınırları içerisinde en fazla sığınmacı bulunduran ilk 10 ülke arasına girmiştir. Sonraki yıllarda topraklarına sığınan Suriyeli sığınmacı sayısının çoğalmasıyla birlikte Türkiye 2014 yılının sonuna doğru en çok sığınmacı barındıran devletler arasında 1. sırada yer almaya başlamıştır. Sıralamanın ilk üç ülkesi olan Türkiye, Pakistan ve Lübnan dünya genelindeki toplam mülteci sayısının %30'unu kendi ülkelerinde bulundurmaktadırlar (UNHRC Global Trend).

BMMYK verilerine göre yurdundan edilen Suriyeli vatandaşlar çoğunlukla Türkiye, Mısır, Irak, Ürdün ve Lübnan olmak üzere 5 komşu ülkeye sığınmışlardır. Türkiye Suriye'ye komşu ülkeler arasında en çok sığınmacı bulunduran devlet durumuna gelmiştir. Kuveyt, Suudi Arabistan, Katar, Çin, Rusya gibi güçlü ve zengin devletler Suriyeli vatandaşlara kapılarını tamamen kapatmış durumdadırlar (Görendağ, 2015:20).

Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeliler ile evrensel mülteci profili hemen hemen aynıdır. Ancak Türkiye'de Suriyeli sığınmacıların toplumsal kabulü ilk etapta çok fazla hızlı olmuştur. Bunda en büyük etken sınır illerimizde bulunan vatandaşlarımızla kültürel ilişkilerinin mevcut olması ve büyük oranda aynı dinden olması, buna ek olarak coğrafi açıdan birbirlerine yakın bir konumda olmalarıdır. Her ne kadar kültürel açıdan çok büyük farklılıklar olmasa da Suriyeli sığınmacıların sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda Türkiye'ye olumlu ve olumsuz etkileri olduğunu söylemek mümkündür (Nurdoğan vd.,2016 :228).

2011 yılı Nisan ayından itibaren Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacılar, önce "misafir" şeklinde tanımlanmıştır. YUKK'a bağlı geçici koruma yönetmeliği ile Türkiye'de kayıt olan Suriyeliler geçici koruma statüsünde kabul edilmişlerdir. Böylece geçici koruma statüsü ile zorla geri gönderilmeye karşı koruma sağlanmıştır.

GİGM kurulana kadar Türkiye'deki Suriyelilerin sorunlarına ya da ihtiyaçlarına ilişkin çalışmalar temel olarak Türkiye Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD) tarafından yürütülmüştür.

4.7. Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar ve Medya Algısı

4.7.1. Türk Kamuoyunun Suriyeli Sığınmacılara Bakış Açısı ve Nefret Söylemi

Türkiye'de sığınmacı ve mülteci kavramları hakkında medyanın oluşturduğu algı kadar fikir sahibi olunabiliyordu. Geleneksel ve yeni medya ortamlarında yayınlanan haberler genelleme yaparak sığınmacıların büyük bir çoğunluğunu kaçak göçmenler, eğitimsiz, fakir ve işe yaramayan insanlar, her an suç işlemeye meyilli tehlikeli bireyler ve sadece erkeklerden oluşan bir topluluk olarak yansıtıyordu. Halbuki Suriyelilerin ülkemize gelmeleriyle başlayan zaman diliminde, içlerinde her yaştan çocuk, kadın ve erkeklerin bulunduğu, bazılarının kendi ülkelerinde farklı gelir, iş ve eğitim seviyelerine sahip oldukları görülmüştür.

Yerli halk, özellikle sınır şehirlerde olmak üzere Suriyeli sığınmacıları misafir olarak kabul edip, kendi olanakları doğrultusunda onlara destek sağlayarak yardımcı olmaya gayret etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti ise, kendi imkanları doğrultusunda Suriyeli sığınmacıların uluslararası mevzuatlara uygun bir şekilde mağduriyetlerinin giderilmesini sağlamaya çalışmakta ve yapılan çalışmaları açıklık politikasıyla sürdürmeyi amaçlamaktadır. Sığınmacılara sağlanan hizmet şartlarının yüksek seviyede tutulmaya çalışıldığı hazırlanan raporlara yansımaktadır (Ercoskun,2015:35).

4.7.2. Medya Algısı ve Nefret Söylemi

Sığınmacı ve mültecilerin medyada yer bulabilmeleri aslında pozitif bir gelişim olsa da mülteci hayatlarının haberleştirilmesi ve yapılan yorumlarda ana problemler sürmektedir. Sığınmacı ve mülteciler hakkında yazılan yorum ve haberleri inceleyen Kolukırık'a göre (2009, s. 8-14), mültecilerin göç sürecinde yaşam-ölüm mücadeleleri standart haber metinleri ve sayılarıyla sıradanlaştırılmak istenmektedir. Diğer yandan, mültecilerin adlandırılmasında bilgi eksikliğine bağlı yanlış tanımlamalar ve kafa karışıklığı görülmektedir. Umutların da teknelerle beraber batması gibi dramatik benzetmelerle ilgi çekilerek satışlar arttırılmak istenmektedir. Mülteci ve sığınmacıların yaşadıkları zorluklar dramatize edilerek haberler popülerleştirilmektedir. (Karamete,2019:32).

Suriyeli sığınmacılar geleneksel ve yeni medya ortamlarında yayınlanan nefret söylemi içerikli haberlerin etkisiyle birçok problemin ana sebebi olarak algılanmaktadırlar. Yerel halk, Suriyelilerin bulundukları yerlerde suç oranlarını arttırdığını ve dolayısıyla toplumsal huzurlarının onlar yüzünden bozulduğunu düşünmektedir. Bu Türkiye' de yaygın bir kanıdır ve yerel halkta bu konu kapsamında

bir tepki olduğu gör÷lmektedir, demek ki asıl mevzu sadece medya değildir. Medyayı da bu doğrultuda tetikleyen olgunun yerel halk olduğunu söylemek mümkündür. Medya bu tepkiyi yatıştırmak yerine kışkırtmaktadır deyim yerindeyse yangına kör÷kle gitmektedir ama tepkinin asıl kaynağı yerel halktır. Bu hususu göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Suç istatistiklerine bakıldığında işlenen suçların çok büyük bir kısmını yerli halktan olan şahıslar işlemektedir. Sığınmacıların işlediğı suç oranları istatistiksel olarak çok düşüktür. İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, Ekim 2018'de, "2018 yılının ilk 9 aylık rakamlarını veriyorum. Toplam nüfusa oranla Türkiye'de işlenen suçların oranı yüzde 2,5. Suriyelilerin ise yüzde 0,8" açıklamasını yapmaktadır (<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-58329307>).

Öncelikle Suriyeli sığınmacıların her birinin farklı kişisel özelliklere sahip bireyler oldukları ve her türlü insan hakkından özgürce faydalanabileceklerini vurgulamak gerekmektedir. Türkiye'nin de imzasının bulunduğu Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmede mültecilerin din özgürlüğü, eğitim vb. haklarına kendi ülkesinin vatandaşları gibi sahip olduklarını; kendi mesleğini yapmak, sağlık sisteminden yararlanmak, ticaret yapma hakkı gibi haklardan yararlanabilecekleri bildirilmektedir. Ayrıca bu haklar kullanılırken ayrımcılık yapılamayacağı ve mültecilerin bulundukları ülkenin kanunlarına uymakla yükümlü oldukları Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme de ifade edilmektedir (Karamete,2019:32). Bu konuya ilişkin yerli halk ve medya tarafından ortaya atılan genel kanı bu kanunların Suriyelilere karşı uygulanmadığı, onların tabiri caizse kayırıldıkları yönündedir, fakat bu doğru değildir. Kanunlar herkese karşı uygulanmaktadır.

Suriyelilere karşı geleneksel ve yeni medya ortamlarında gör÷len aşırı milliyetçi veya ırkçı söylemler Suriyeli sığınmacılar hakkında stereotip oluşturarak tartışma çerçevesini belirlemektedir. Suriyelilerin savaş sebebiyle ülkelerini terk edip göç etmeleri vatanlarına ihanet etmek olarak yorumlanmakta ve hatta genelleme yapılarak tüm Araplar ihanetle ve diğer negatif özelliklerle ilişkilendirilerek hedef olarak gösterilmektedir (Ünal, 2014, s. 80).

Yazılı basının incelendiğı bir başka çalışmada, Suriyelilerin kendi devletlerine ihanet etmelerinin yanı sıra, onlara sahip çıkan devlete de ihanet edebilecek potansiyele sahip olduğunu ima eden haberlerin varlığı tespit edilmiştir (Keneş ve Doğanay, 2016, s. 145- 153). '*Geçmişte Osmanlı'ya, şimdi kendi ülkelerine ihanet eden Suriyeliler yarın da Türkiye'ye ihanet edeceklerdir.*' söylemi Suriyeli karşıtlığı için ana inançlardan biri haline gelmiştir. Araplarla ilgili 'pis Arap' gibi ırkçı ve nefret söylemi dolu ifade ve

yakıştırmalar da Suriyeliler hakkında oluşan önyargıya zemin hazırlamaktadır. Yerli halktan bir birey herhangi bir Suriyeli ile negatif bir durum yaşamamış olsa dahi bu tür negatif ve ırkçı nefret söylemlerinin yaygınlığı sebebiyle akıllarında olumsuz bir Suriyeli temsili, negatif bir Suriyeli imajı oluşmaktadır (Karamete,2019:39).

Türkiye Suriye’de başlayan iç savaştan dolayı, mülteci krizine karşı önlemlerini almıştı fakat çatışmaların hangi yönde devam edeceğini ve ne gibi sonuçlar doğuracağını tahmin etmek olası değildi. İç savaşın şiddetiyle orantılı olarak sığınmacıların sayıları gittikçe artmış dolayısıyla da Türkiye’de sığınmacılarla ilgili sorunlar artmıştı. Önceki dönemlerde kamplarda yaşayan Suriyeli sığınmacılar, zamanla kampların yetersizliğinden dolayı kampların dışında hayatlarını sürdürmüşlerdi. Böylece Suriyelilerle yerli halk arasında etkileşim artmıştı. Buna bağlı olarak çeşitli problemler baş göstermiş ve Suriyelilere karşı toplumdaki algılar yeniden şekillenmişti (Özdemir,2017:128).

Suriyeliler bir taraftan ucuz işçi olarak emeği sömürülen topluluk olurken, diğer taraftan yapılan yardımlar sebebiyle ekonomideki kötü gidişatın sorumlusu olan ve yerel halkın işsizliğinin temel nedeni olan toplum olarak görülmektedirler. Özellikle Suriye’ye operasyon yapılan dönemlerde kendi ülkeleri için savaşmadıkları iddiasıyla tepki almaktadırlar. Bununla birlikte Türkiye’de işledikleri suçlarla ülkenin düzenini ve güvenliğini bozdukları iddia edilmektedir. Türkçe yerine Arapça konuşmaları, kendi işyerlerine Arapça tabelalar asmaları dil ve kültürün negatif olarak etkilendiği iddiasıyla yerli halk tarafından tepkiyle karşılanmaktadır (<https://www.evrensel.net/haber/382392/kucukcekmede-multecilere-saldiri-yakmasinlar-diye-isiklari-sondurduk>).

Suriyelilerin varlığı yerli halktan pek çok birey için hayat tarzı, kültürel yapı, düzen, güvenlik ve ekonomik açıdan tehlike olarak görülmektedir. Ayrıca toplum içindeki hemen hemen her problem için de ‘günah keçisi’ ilan edilip hedef olarak gösterilirler. Geleneksel ve özellikle yeni medya ortamlarında çok hızlı bir şekilde dolaşıma giren nefret söylemi içerikli haberler, videolar ve yorumlar toplumda Suriyelilere yönelik böyle bir algı oluşmasının en temel nedenlerinden biridir. Bu nefret döngüsünün nasıl işlediğini kavramak ve engellemek için sık sık beraberinde kullanılan nefret suçu ve nefret söyleminin doğru tanımlarının yapılması, gerekli mevzuatın bilinmesi ve geliştirilmesi başlangıç için mühim bir adım olacaktır (Karamete,2019:41).

BÖLÜM V

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ VE YÖNTEMİ

5.1.Eleştirel Söylem Analizi

Bu çalışmada Türkiye’ye göç eden Suriyelilere dair yeni medya kanallarından biri olan Youtube’daki haber videolarının altına yazılan yorumların bir incelemesi planlanmış ve bu kapsamda araştırmanın yöntemi olarak eleştirel söylem analizinden faydalanılması uygun görülmüştür. Bu yöntemde özellikle ideolojiler, güç ve hegemonik ilişkiler ağı, ırkçılık ve ayrımcılık gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır ki bu da çalışmanın amaç ve problem birlikteliğine uygun düşmektedir.

Söylem analizi, yazılı metinlerde derinlemesine analiz için gerekli yöntemlerden biri olarak görülmektedir. Bu analiz yönteminde sosyal hayatın bir belirleyicisi olarak dil ile bireylerin veya toplumun yaşam biçimleri arasında bir ilişki ağı bulunmaktadır (Özdemir, 2010: 337).

Söylem analizi bir uzmanlaşmadan öte kuram oluşturma analiz ve değerlendirme bakış açısı sunması bakımından önemlidir (Sallan Gül ve Kahya Nizam, 2021: 192). Bu nedenle söylem analizi kesinlik ve açıklık veren bir araştırma modellemesi veya tek bir teorik alana sıkıştırılacak bir yöntem değildir. Söylem analizinin bu özellikleri nedeniyle Suriyelilere yönelik nefret söylemi taramasında ön plana çıkan yorumların değerlendirilmesinde kullanılması uygun görülmektedir.

5.2.Araştırmada Veri Toplama Araçları

Nitel araştırma yöntemlerinde veri toplama araçları olarak gözlem, görüşme ve doküman incelemesi şeklinde veriler elde edilmektedir. Bu çalışma kapsamında yeni medya alanında Türkiye’ye sığınan Suriyeli sığınmacılara yönelik nefret söyleminin belirlenmesi amacıyla BBC News Türkçe, DW Türkçe, Euronews Türkçe haber kanallarının Youtube’da yayınlanan videolarına yazılan yorumlar kapsamında analizler gerçekleştirilmektedir. Bu haber organlarının seçilme nedeni; yayınlanan video haberlerin izlenme sayısının fazla olması ve tarafsız yayın anlayışına sahip olmalarıdır. Buna göre raporlar, arşiv belgeleri, video ve ses kayıtları birer doküman olarak görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 189).

Nitel araştırma süreçleri, araştırma verileri olarak ses, video ve yazılı metinleri kullanır. Ses verileri, bireysel ve grup görüşmeleri ve anlatılardan oluşurlar. Video

verileri, denetimli ve denetimsiz gözlem kayıtları, fotoğraflar ve filmlerden oluşabilir. Araştırma sürecinde video ve ses kayıtları deşifre edilerek yazıya geçirilir. Bu nedenle transkripsiyonlu bu metinler ile kitap, dergi, gazete, arşiv vb. kaynaklardan alınan kayıtlar da yazılı veri olarak kabul edilmektedir (Punch, 2005).

5.3.Araştırmada Veri Çözümleme Yöntemi

Türkiye'ye sığınan Suriyelilere dair bakış açısını saptamak amacıyla yapılan ve bu kapsamda elde edilen veriler, söylem analizi ile çözümlenmektedir. Bu çalışmada veriler, kategorik olarak çözümlenmiştir. Katılımcılardan elde edilen verilerden tekrar eden ve ortaklaşılan kavramlar kod olarak tanımlanmıştır. Kodlar kendi içerisinde düzenlenerek temalara ulaşılmıştır. Nitel verileri analiz etmenin amacı, araştırma problemi hakkında bilgi edinmek, konuyla ilgili detay ve betimlemeleri ortaya çıkarmak ve elde edilen verilerden boyutlar çıkararak belirli bir kapsam düzeyine ulaşmaktır.

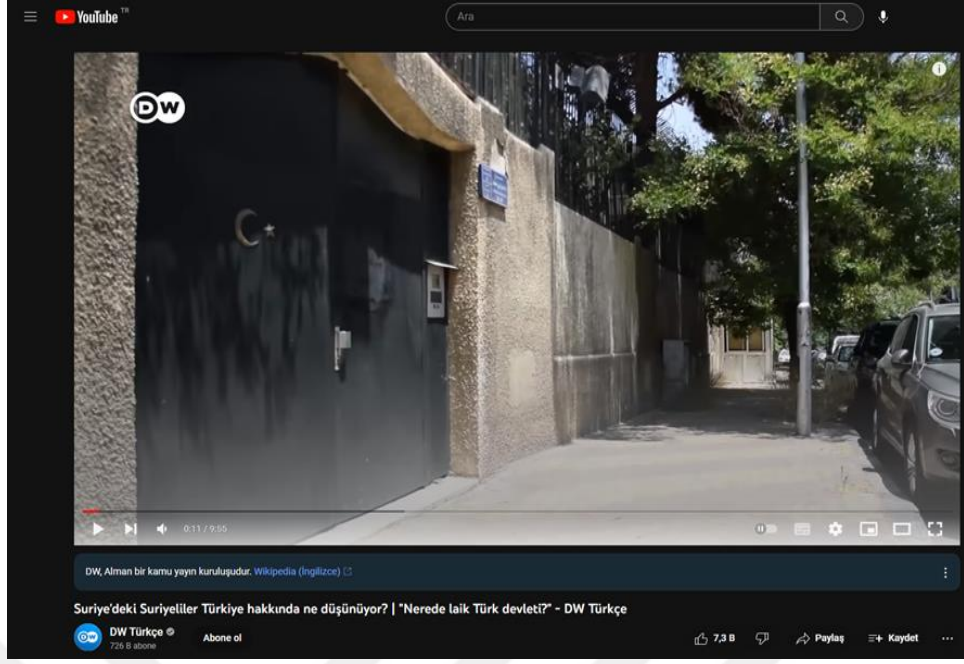
BÖLÜM VI

BULGULAR

Türkiye’ye sığınan Suriyeli sığınmacılara karşı nefret söyleminin konu edildiği bu çalışmanın amacı sığınmacılara karşı nefret söyleminin yayılmasında yeni medyanın rolünü tartışmaya açmak ve bu kapsamda 2011 yılından bu yana en büyük göç olaylarından birinin yaşandığı Türkiye’de Suriyelilere dair bakış açısını gözden geçirmek ve analiz etmektir. Araştırma sınırlılıkları çerçevesinde BBC News Türkçe, DW Türkçe, Euronews Türkçe haber kanallarının 2015-2022 tarihleri arasında Youtube’da yayınlanan haber videolarına yazılan yorumlar değerlendirilmiştir. Analiz sürecine 9 video haber dahil edilirken, video altına yazılan 90 yorum çalışma kapsamında incelenmiştir. Videolara yapılan yorumlardan elde edilen verilere göre nefret dili, demografik yapının bozulmasına tepki, vatandaşların kendilerini mülteci/sığınmacı olarak tanımlaması ve belirsizlik boyutları belirlenmekte, yorumlardan örnek ifadeler araştırma içerisinde yer almaktadır. Çalışmada incelenen video haberler şunlardır;

“Suriyelilere ait iş yerlerine saldırı: Altındağ’da neler yaşandı?” Başlıklı haberden alınan ekran görüntüsü (youtube.com).

“Suriye’deki Suriyeliler Türkiye hakkında ne düşünüyor? Nerede laik Türk devleti?” Başlıklı haberden alınan ekran görüntüsü (youtube.com).

“Mülteci krizi: Gitmeyenler” Başlıklı haberden alınan ekran görüntüsü (youtube.com).

“Kimliği olduğu halde sınır dışı edilen Suriyeli sığınmacının El Nusra bölgesine gönderildiği iddiası” Başlıklı haberden alınan ekran görüntüsü (youtube.com).

“Suriyeli mülteciler Türkiye’de yaşam mücadelesi veriyor” Başlıklı haberden alınan ekran görüntüsü (youtube.com).

“Türkiye’de büyüyen Suriyeli çocuklar Burada doğmuşum gibi hissediyorum”
Başlıklı haberden alınan ekran görüntüsü (youtube.com).

“Suriyeli mültecilere yönelik bakış olumsuz yönde değişiyor: Peki, Suriyeliler ne düşünüyor?” Başlıklı haberden alınan ekran görüntüsü (youtube.com).

“Suriyeliler tartışması Hatay’da yaşayanlar anlatıyor” Başlıklı haberdan alınan ekran görüntüsü (youtube.com).

“Ankara’da Suriyeli mülteci gerginliği: Altındağ’da neler yaşandı?” Başlıklı haberdan alınan ekran görüntüsü (youtube.com).

6.1.Göçmen ve Sığınmacılara Yönelik Nefret Dili Teması

2011 yılında Arap Yarımadasındaki ülkelerde yaşanan iç karışıklıklar milyonlarca insanın ülkelerini terk etmesine neden olmuştur. Bu ülkelerden biri olan Suriye’de yaşanan olaylar pek çok insanın yaşadığı bölgeden ayrılıp göç etmesine; siyasal, politik ve ekonomik boyutlu sorun odaklarının meydana gelmesine ve komşu ülkelerin de bundan etkilenmesine yol açmıştır. Göçmen durumuna geçen çoğu Suriyelinin Türkiye’ye yerleşmesi, yaşadıkları olaylar ve sorunların Türkiye’deki medya organlarında genişçe yer aldığı görülmektedir. Haberlerin medya organlarında yer almasından sonra izler kitle veya okuyuculardan oluşan durumlara ilişkin görüşlerin ortaya çıkması, fikirlerin ifade edilmesi beklenen bir durum olmaktadır. Suriyelilerin konu edildiği video haberlerin sosyal medya platformları üzerinden dolaşıma girmesi, bu içeriklere dair tepkilerin bireylerce verilmesi inceleme alanını oluşturmaktadır. Yapılan analizde yorumların büyük bir kısmında nefret söylemi içeren, göçmen ve sığınmacıların insan olmaktan kaynaklı haklarının ortadan kaldırılmasına yönelik ifadelerin varlığı tespit edilmiştir Temaya ilişkin kodlar Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1.

Göçmen ve Sığınmacılara Yönelik Nefret Dili Teması ve Kodları

Tema	Kodlar
Göçmen ve sığınmacılara	İnsan hakları
yönelik nefret dili	Mülteci çöplüğü
	Ülkeyi ele geçirmek, işgalci
	Ülkeye yerleşmek

Yerel halk sığınmacı ve göçmen sorununun sadece Avrupa’yı ilgilendiren bir konu olduğunu düşünmekte ve Suriyelilerin Avrupa’ya gitmesi gerektiğini belirten söylemlerin varlığı yoğun olarak görülmektedir. Halbuki bu durum sadece Türkiye’nin değil tüm dünyanın çözmesi gereken ortak bir sorundur.

“Avrupa bir hümanistliğini göster de 10-15 milyon suriyeli afganı al bütün dünya hayran kalsın sana.”

“Ab ve ingiltereye, sınırdışı edilen göçmenlerin gönderilmesi ile ilgili mütabakat yapılmalı, yunanistan ve ab ülkeleri mültecileri ülkelerine almalıdırlar”

“Bunları avrupaya salın avrupa beslesin”

“tüm avrupa'dan daha fazla sığınmacı barındırıyoruz. samimiyseniz alın arapları içeri. aksi halde konuşmaya hakkınız yok.”

“Çok önemsiyorsanız birde İngilizce İspanyolca ve almanca bir şekilde mültecilerin avrupaya alınması yönünde haberler yapın”

“Avrupa Amerika al besle bunlari senin eserin”

“Ben ırkçı biri değilim kimse beni yanlış anlamasın... Ensar anlayışı ile Suriyelilerin, Afganların, Pakistanlıların, İranlıların ülkeme dolmasını istemiyorum... Eğer DW Türkiye'nin haberini yaptığı bu arkadaşı ve diğer saydığım etnisitedeki kişileri çok sevdilerse Avrupa alsınlar ve herkes mutlu mesut olsun...”

“Eğer çok üzülüyorsanız her avrupa ülkesiyle nüfusu oranınca paylaşalım suriyelileri, hikaye bu ,bu çocuk uyum sağlamış olabilir istisnayı geçmiyor ayrıca yaklaşımımız çok tuhaf bilimde eğitimde teknolojide dünyanın zirvesi olan batı avrupa ,insanı ilişkiler, paylaşma da halen daha 200-300 yıl geride, sorgulamaya değer tuhaf bi çelişki.”

“Suriyelilerin büyük kısmının gönderilmesi lazım ama suriyeye değil Avrupa'ya. Hatta iran gürcistan sınır kapıları da açılmalı. İran ve rusya da bu işin ceremesini çekmeli. Suriyeyi karıştırmanın onlar için de bir bedeli olmalı.”

“Alman kardeşlerimiz bakın suriyeli kardeşlerimiz ne kadar iyi insanlar bence bu kadar iyi kalpli, çalışkan, dürüst, yardım sever insanları kaçırmayın hemen Almanya'ya alın.”

“Abi Suriyeliler afganlar vb. Herkes ülkesine gönderilmeli. Kimse burada insan hakları muhabbeti yapmasın. Bu ülke Avrupa Birliği'nin mülteci çöplüğü değil. Madem Avrupa insan haklarına önem veriyor, alsınlar bunları da gerçekten sözünde durduklarını görelim.”

Yukarıdaki yorumlarda genel olarak göçmen ve sığınmacı olgusunun bir insan hakları meselesi olduğunun reddedildiği belirlenirken; Türkiye'nin Avrupa Birliği tarafından “mülteci çöplüğü” olarak görüldüğü ön kabulü ortaya çıkmaktadır. İnsan hakları denildiğinde Avrupa ülkelerinin bu konudaki duruşu kapsamında göçmen ve sığınmacıların bu ülkelere gitmesi gerekliliği belirtilmiştir.

Diğer bir yorumda ise şöyle denilmektedir:

“Ben Kütahya'da yaşıyorum. Küçük şehirde bile her yer Suriyeli Afgan. Eğer burası böyleyse büyükşehirleri düşünemiyorum bile. Benim dedemin dedesi Çanakkale'de şehit olmuş ama boşuna. Bugünleri görse ne derdi kim bilir. Çarşıda

pazarda Türk görünce sevinir hale geldik. Adamlar tek kurşun atmadan ülkeyi ele geçirdiler işin özeti bu”

“entegrasyon falanda yok gidecekler. Gerekirse geldikleri gibi göndeririz, Savaşla göndeririz.”

“Artık çocuklarınıza kadınlarınıza acıma bitti Fazla merhamet vatana ihanettir”

“Türkler hadi milletim def edelim hepsini”

“Güvenli bölge olusturulsa bile gitmeyecekler zorla sınır dışı edilmeliler baslarım hukukunuza”

“Biz cahil bir millet değiliz amenna ama o azınlıklar hadlerini bilmese ortalığı 56ya veririz herkes haddini bilecek burası Türkiye Cumhuriyeti hayırdır”

“Ülkemde mülteci istemiyorum sessiz işgale dur de”

“Demografik İşgalcilere karşı direniş çoktan başlamalıydı zaten. Halk tamamen haklı.”

“ülkelerine geri dönmelerini istiyoruz bu kadar misafirperlik yeter herkes köyüne herkes vatanına onlara turkiyede yer olmamalı düşmanlar tam olarak”

“Ben 13 yaşındayım doğma büyüme Bursalıyım Eskiden 2014 yıllarında Suriyeli yoktu ya vardı da yani benim gözüme hiç çarpmıyordu kesinlikle vardır ama benim gözüme hiç çarpmıyordu ne güzel mutlu mesut yaşıyorduk şimdi geldiler bizim oynadığımız parklara geliyorlar çete gibi toplanıyorlar 10 20 kişi ceplerinde Çakı geçen arkadaşımın ayağını Kırdılar parasını çaldılar Bende ilkokul 1'e giderken sünnet olmuşum bisiklet almıştı annem o bisikletimi çaldılar Hala da bulunamadı polis sattıklarını düşünüyor böyle iş olmaz arkadaş böyle iş olmaz gideceksin adam gibi vatanını kurtaracaksın neymiş durum kötüymüş o zaman Çanakkale Savaşı'nı biz nasıl kazandık”

“Hes kodu olmadan otobüse binemiyoruz ama elini kolunu sallayarak sınır kapılarından akın akın memlekete giriş ve çıkış yapıyorlar.. Sınır namustu ama ondanda olduk.. Resmen işgal ediliyoruz..”

Yorumlar incelendiğinde tarihsel bir arka plan olarak Çanakkale Savaşına referans verilmektedir. Bu durum, Suriyelilerin adeta bir düşman veya işgalci olarak algılandığının çok açık bir göstergesidir. Sığınmacıların sayısal olarak kamusal alanda fazlaca görülmeleri bir ‘ülke istilası’ şeklinde görülmüş ve ülkenin ele geçirildiği kabulü ön plana çıkarılmıştır. Bu sözde ele geçirme hali nefret söylemiyle ifade edilmiştir.

Benzer şekilde bir yorum da “Zaten biz bakıyoruz bir de geliş güzel memleketin içine dağıtmaya gerek yok. Yürümeyeceği de belli. Tarihsel düşmanlıklara neden olacak

büyük olaylar olmadan sorun bir şekilde halledilmeli” İfadeleri yer almaktadır. Suriyelilerle olası bir olaya atıf yapılarak bunun kaçınılmaz olacağı bilgisi yorum içerisinde yer almaktadır. Bu durum nefretin şiddet boyutunu da göstermektedir.

Şiddet içerikli veya şiddete meyilli ifadelerde nefret söylemi olarak ortaya çıkmaktadır. *“ülkeden komple gidin lütfen artık bu kadar misafirlik olmaz insanları çileden çıkardınız bu sebepten evimizi satıp Zeytinburnu’ndan taşındık biz ya artık istenmiyorsunuz.”* şeklinde beyan edilen yorum incelendiğinde çileden çıkmak ifadesi şiddete dönüşme potansiyeli olan bir ifadedir. Bu tür ifadeler nefretin varlığının ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

“Misafir gibi davransaydınız misafir gibi ağırlanırdınız ben sizin durumunuzda olmayı istemezdim ama olsaydım kalkıp sahillerde milletin karısına kızına sarkmazdım milletin gözüne soka soka nargile içmezdim kalkıp sizi ağırlayan insanlarla kavga ettiniz kafa keseriz dediniz.”

Yorum incelendiğinde sığınmacıların misafir olarak görüldüğü ancak, onların misafir gibi davranmadıkları iddiası ortaya atılmıştır. Sığınmacılara ilişkin çıkan olaylara dair eleştiriler ortaya atılırken günlük pratiklerin ortaya konulmasına tahammülün olmadığı da görülmektedir. Bunu tetikleyen unsurların başında da Suriyelilerin hedef olarak gösterildiği nargile içen Suriyeliler başlığıyla yayınlanan haberler ve yine benzer şekilde nefret söylemi içeren cinsel istismar haberleri olduğunu söylemek mümkündür.

“Allah arapları dünyanın sonunu daha cabuk getirmek için yaratmış sanırım ve şeytan varken bunları niye yarattı ayrıca merak ediyorum..”

“Çürük elmalar ayıklanıp bize gönderilmiş”

“Bizdekileri neden artık göndermiyorlar bütün hanzolar bize gelmiş orda kalanlar daha kaliteli”

“Ne şam'ın tatlısı ne arap'ın yüzü, boşuna mı söylemiş atalarımız”

“Bozuk olanları bize yollamışlar düzgün olanlar hep orda kalmış”

“Suriyelilere karşı düşüncem değişti. Meğer ben ülkemdeki fareleri sevmiyormuşum. Gerçek Suriyeliler kültürlü eğitilmiş herkes gibi normalmiş. Meğer bize gelenler lağım fareleri işidmiş. Keşke bize kültürsüz dilenen geleceğine kültürlü olanları gelseydi. Esad boşuna yapmamış bunca şeyi onu sevmezdim ama adam haklı”

Yorumlar incelendiğinde nefret söylemi açısından bireyleri aşağılamaya dayalı ırkçı bir tutum belirlendiği görülmektedir. Suriyelilerin insanlıktan çıkarılarak fiziksel şiddete açık hale getirildiğini söylemek mümkündür. Bu tür nefret söylemleri nefret suçlarının oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Suriyeliler arasında ayrıştırıcı ve

ötekileştirici dil kullanımının yanı sıra hakaret içeriklerinin de paylaşıldığı belirlenmiştir. Tüm bunlar nefret söylemi kapsamında tema içerisinde ortaya çıkarılmıştır.

6.2. Demografik Yapının Bozulmasına Yönelik Tepki Teması

Haber içeriklerine yapılan yorumlar incelendiğinde eleştirilerin boyutlarında değişiklikler olduğu belirlenmiştir. Nefret söylemi içerisinde farklı boyutlarla ortaya çıkan bu durumlara bakıldığında Suriyelilerin kalabalık aile yapılarının olması veya çocuk sahibi olmaya devam etmeleri, bunun yanında hayatlarını idame ettirmek için çalışmak zorunda olmaları ucuz iş gücünün ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu durum işverenlerce yerli nüfustan ziyade tercihlerin Suriyelilerden yana kullanılmasını beraberinde getirmiştir. Temaya ilişkin kodlar Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2.

Demografik Yapının Bozulması Teması ve Kodları

Tema	Kodlar
Demografik yapının bozulması	Nüfus patlaması, çocuk sayısı

Yorumlar incelendiğinde demografik yapıya ilişkin yerli nüfusun kaygılandığı ancak çoğu zaman da kızgın olduğu belirlenmiştir. Suriyelilerin kalıcı olarak Türkiye’de kalma, sığınmacılıktan mülteciliğe geçme ve daha sonra yurttaş olma ihtimali yerli halk üzerinde derin bir endişe yaratmaktadır. Misafirlik uzadı, böyle misafirlik mi olur gibi söylemlerin varlığı yerli halkın demografik alanın bozulmasına ilişkin korku ve endişe içerisinde olduğunu göstermektedir. Bu örnek ifadeleri inceleyecek olursak;

“Bu misafirlik fazla uzadı herkes yerini yurdunu bilsin...”

“Yeter artık 10 yıl burada durdular evlerine gitsinler yeterince misafir ettik”

“Kardeşim bakamayacağın çocuğu yapmayın kucakta karnında yanında bir sürü çocuk. Bizim kendi insanımız bakamayacağı çocuğu yapmıyor siz nasıl insansınız. Mültecilere korunma yöntemlerini anlatan seminerler düzenlenmeli, kontrolsüz nüfus artışı oluyor ve bu nüfus eğitilmiş bireyler değil sokaklarda dilendiriliyorlar... Devlet bir an önce buna el atmalı.”

“Bunlara ekmek su vermeden önce prezervatif dağıtılsaydı yarım milyon daha az sayıda olurlardı”

“Ya kardeşim savaştan kaçmışsın senin ne haddine çocuk yapmak yasa gelmesi lazım çocuk yapan mülteci sınır dışı edilsin”

“9 ayda bir çocuk doğuruyorlar”

“Ne kadar rahat ne kadar özgür, ülkesinden çocuk yaşta kaçmış Türkiye'ye gelmiş, Ya arkadaşım senin geleceğin belli değil önünü göremediğin halde daha 21 yaşında çocuk yapıyorsan bunda bir sıkıntı var demektir.”

Yorumlar incelendiğinde Suriyelilerdeki hane halkı sayısının fazlalığı, doğum oranlarındaki yükseklik ve bunlara ilişkin haber içerikleri toplumda nüfus patlaması olarak algılanmaktadır. Bunun yanında devletin konuya müdahil olması, aile planlamasının anlatılması gerektiği vurgulanırken, aşağılayıcı ve küçük düşürücü ifadeler yer verildiği görülmektedir.

Demografik yapının bozulmasına yönelik yorumlar incelendiğinde işsizlik olgusu üzerine yoğunlaşmış söylemlerin varlığının oldukça fazla olduğu belirlenmiştir. Buna göre ülkede ekonomik bir sorunun var olmasının yanında sığınmacıların hayatlarını sürdürmek için girdikleri istihdam alanı yerli nüfusun işsiz kalmasında önemli bir etken olarak algılanmaktadır. Buna göre ucuz iş gücünün varlığı işverenler tarafından etkili bir şekilde kullanılmaktadır. Aşağıdaki yorumlarda bu durum net bir şekilde ifade edilmektedir:

“Evet işsizlik sizin yüzünüzden bu kadar yüksek ve sizde bunu biliyorsunuz çünkü ucuz sigortasız iş gücü yarattınız ülkede. Ayrıca hastaneler kalabalık, şehirler daha da kalabalık, kiralar yüksek; tabi ki 4 milyon insanı daha beslemek kolay değil ama ben bunların gitmeyeceklerini biliyorum ve ilerde kürtler gibi parti kurup meclise bile girmiş olacaklardır.”

“Bundan ekonomik olarak faydalanalım. Ucuz iş gücü gneç nüfus avrupada amerikada olmayan şeyler. Yatırım çekelim güven kazanalım ve ihracatımızı artıralım. Tıpkı Çin gibi. Ekonomik büyümeye aşırı derece müsayetiz.”

“Şuanda benim çalıştığım iş yeri 120 kişi kapasiteli. 50 kişi Suriyeliler den oluşuyor. Türk gençleri de 100 TL çalışmak zorunda kalıyor çünkü iş yok.”

“sayenizde birçok Türk vatandaşı işsiz kaldı.”

“Suriyeli mülteciler işsizlik oranını artırıyor”

“Türk gençleri bunu haketmiyor , yıllarca okul okuyup, çalışıp didinip üniversite okuyup işsiz olmayı, iş bulsa da kendi mesleği dışında çalışmayı haketmiyor peki ya dostlar soruyorum ailesi ve atalarının cefasını çektiği bizler mi yoksa Türkiye'nin neredeyse ekonomik olarak güzel diyebileceğimiz döneminde gelip ucuza çalışarak,

devlet kaynaklarının kapasitesini çökerterek, ülke için askerlik yapmayan, vergi ödemeyen, atalarının hiçbir katkısı olmayan kişiler mi bu ülkeyi hak ediyor?”

Yorumlar incelendiğinde Kürtlerin Meclis’te yer alıyor olmaları üzerinden ırkçı ve faşist bir nefret söylemi yapılırken benzer şekilde Suriyeliler için de aynı nefret söylemine rastlamak mümkündür. İşsizliğe Suriyeli sığınmacıların neden olduğu algısının yerleşmiş olması ön plana çıkarken, özellikle sığınmacılar için aşağılayıcı bir şekilde “beslemek” kelimesinin kullanıldığı görülmektedir. Ancak burada dikkat çeken temel husus politika yapıcılara yönelik herhangi bir eleştiri getirilmezken bütün tepki alanının Suriyeli sığınmacılara kanalize edilmesi gerçeğidir.

6.3. Vatandaşların Kendilerini Mülteci ve Sığınmacı Olarak Tanımlaması Teması

Yorumlardan elde edilen veriler incelendiğinde yerli nüfusun sığınmacılara göre kendini daha çok sığınmacı olarak gördüğü algısının olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte yerel halkın sığınmacı, mülteci ve göçmen kavramları hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığı ve bu kavramları birbirinden ayırmadan kullandığı görülmektedir. Bu yapısal olarak doğru bir tanımlama değildir. Göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramları birbirinden farklıdır. Suriye’den Türkiye’ye iltica etmiş olan Suriyeliler için sığınmacı kavramının kullanılması gerekmektedir. Bununla birlikte ulusal ve uluslararası hukuka göre Türkiye’deki Suriyelilerin hukuki statüsü geçici koruma altında olanlar şeklinde tanımlanmıştır.

Bu kapsamda elde edilen veriler vatandaşların kendilerini mülteci ve sığınmacı olarak tanımlaması teması ve kodları Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3.

Vatandaşların Kendilerini Mülteci ve Sığınmacı Olarak Tanımlaması Teması ve Kodları

Tema	Kodlar
Vatandaşların kendilerini	Mülteci biziz
mülteci ve sığınmacı	Minnet duymama
olarak tanımlaması	

“Kendi ülkemde kendimi mülteci gibi hissediyorum ülkeme bu kadar ne olduğu belirsiz insanların akın etmesinden yoruldum artık ”

“benim zoruma gidiyor kendi vatandaşı gelecek kaygısı ekonomik sorunlarla boğuşurken bizim yerimize ülkeye gelen mültecilere devlet bizden daha iyi davranıyor diye. Ülkenin vatandaşı hiç mülteciden daha değersiz olabilir mi ya”

“Ülkemizin refah seviyesi yüksekmiş aslında Türk olmadığınız takdirde..... Mesela şuan metrobüste gidiyorum. Sıkışık bir vaziyette. Sağımda iki hanzo yayıla yayıla gidiyor metrobüste. Bence mülteci olan biziz.”

“Yazık bu ülkedeki vatandaşlara o kadar aç geçinemez durumundaki TÜRKİYE CUMHURİYETİ Vatandaşı dururken bunları besliyoruz geçinemiyorum lan ben vergi zam bittik bittik”

“Adam bulmuş böyle yeri gider mi hiç ? 33 yaşındayım daha araba alamadım. Suriyeli alt komşumuzun 2 oğlu da evlendi. Gelinin kolları altın doluydu. Adam 3 yılda araba aldı evi oğluna bırakıp başka yere taşındılar.”

“sizin sayenizde kendi memleketimizde mülteci gibi olduk çok teşekkür ederiz sizin kadar hayatın güzelliklerini görmüyoruz geçim derdi gözümüzü kör etmiş ama siz kendi vatanınızda ölmek yerine Türkiye de ekmek elden su gölden sahil kenarında nargile keyfi yapmayı çok iyi bilirsiniz nede olsa burası cennet gibi ülke herşey beleş”

Suriyeli sığınmacıların nargile keyfi yaptığına ilişkin söylemlerin varlığı oldukça fazladır. Bu söylem artık tabiri caizse klişeleşmiştir. Bu duruma sebep olan ana faktör medya ortamlarında yer alan ve sosyal medyada çok hızlı bir şekilde dolaşıma giren “Nargile içen Suriyeliler” başlıklı hedef gösterici haberlerdir. Bu tür haber ve söylemlerin varlığı sebebiyle Sığınmacı olarak nitelendirilen Suriyelilerin sahil kenarında nargile keyfi yapan insanlar olarak zihinlerimizde kodlandığını söylemek mümkündür.

Bu tür haberlerden biri aşağıdaki örnekte yer almaktadır;

Hürriyet

GÜNDEM DÜNYA BİGPARA SPOR ARENA KELEBEK YAŞAM YAZARLAR

HABERLER > YEREL HABERLER HABERLER > MERSİN HABERLERİ

Suriyelilerin 'nargileli' deniz keyfi

Güncelleme Tarihi: Ağustos 19, 2016 11:37

DHA

Oluşturma Tarihi: Ağustos 19, 2016 11:36 • 1dk okuma

Suriyelilerin 'nargileli' deniz keyfi

Google tarafından sunulan reklam

Ad options

Geri bildirim gönder

Neden bu reklam? ⓘ

“Suriyelilerin Nargileli Deniz Keyfi” Başlıklı Haberden Alınan Ekran Görüntüsü
(hurriyet.com.tr)

Yukarıdaki yorumlar incelendiğinde yerli nüfusun kendini sığınmacı ve mülteci olarak gördüğü algısına sahip olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle Korona Virüsü salgınının büyük etkisiyle ekonomik koşulların zor bir döneme girdiği ülkemizde insanların sosyal yaşamlarının kısıtlanmış olması göçmen ve sığınmacılara karşı tutumdaki sertliğin ana sebeplerinden biri olarak gözükmemektedir. Suriyelilerin toplumsal alan içerisindeki davranışlarının insanlar tarafından farklı şekilde yorumlanması sığınmacılara yönelik davranış kalıplarının da belirlenmesine neden olmaktadır.

“o kadar çok suriyeli büyükşehirlere karışmış durumda ki... İş olanakları alt üst oldu barınma ve açık alanlar kısıtlandı. Bugün bir parka, sahile gidilmiyor . Yeşil alan gözükmüyor çünkü yeşil bir renk görünce bile nargilesini almış sabahtan akşama kadar yerinden bile kımldamayan insanlar mevcut. Tabelalar Arapça, bu ve bu gibi birçok olayda yozlaşıyoruz. Sonumuz hayır ola”

Tema kapsamında yozlaşmaya da değinilmektedir. Yukarıda örneği verilen yoruma göre göçmen ve sığınmacılar kendilerine sunulan olanakların dışında hareket etmemelidir. Sosyal yaşam alanı kendilerine çizilen alanların içerisinde gerçekleştirilmelidir. Sosyal ve kamusal alanın sığınmacılar tarafından kötü olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Bunun yanında iş yerleri ve pek çok kamu kurumunda Arapçanın ön plana çıkarılmasının yozlaşma olarak nitelendirildiği görülmektedir.

6.4.Belirsizlik Teması

Suriyelilere yönelik nefret söylemi kapsamında incelenen yorumlardan elde edilen veriler kapsamında göçmen ve sığınmacı belirsizliği teması belirlenmiştir. Bu temanın kodlaması yine belirsizlik ifadesi üzerinden ortaya çıkmaktadır. İncelenen yorumlarda belirsizlik ifadesinin kimlik, kültür, sosyal yaşam biçimi gibi olgular üzerinden yürütüldüğü belirlenmiştir. Aşağıda örnek olarak yer alan yorumlar incelendiğinde belirsizliğin çok boyutlu olduğu ancak genelleştirildiği saptanmıştır.

“Bize Türk medyası tarafından gösterilen Suriye ile bu gördüklerimiz arasında fark var. Bildiğim kadarı ile Suriyenin genel olarak refah seviyesi yüksekti, eğitilmiş insanların da çok olduğu bir ülkeydi. bize gelenlerin çoğu ne olduğu belirsiz.”

Yorum incelendiğinde belirsizliğin eğitim seviyesi üzerinden yorumlandığı görülmektedir. Eğitilmiş Suriyeli sığınmacıların özellikle Avrupa’ya gittiği haberlerinin

yapılması Türkiye’de kalan Suriyelilerin eğitimsiz kesimden olduğu inancıyla pekişmektedir. Burada kullanılan belirsizlik kavramı bir bakıma örtülü bir belirlilik de sağlamıştır. Ülkede kalan Suriyelilerin eğitimsiz olduğu ön kabulüne dayanmaktadır.

“Avrupa ve Avrupa’ya ait yayın organları yine 2 yüzlülük yapıyor, Ülkemiz Suriye vatandaşlarına yeterince müsamaha gösterdi, kayıtsız ne olduğu belirsiz adamlarla aynı ortamda yaşamak zorunda değiliz baştan beri kontrolsüz ve düşünülmeden ülkeye alınan göçmenler ileride büyük problemler yaşatacaklardır.”

Benzer yorumlardan biri yukarıda yer almaktadır. Belirsizlik ifadesi burada kimliksizlik üzerinden görülmektedir. Kayıt dışı göçmen trafiğinin yol açtığı sorunlar, devletin konuyla ilgili politika üretememesi, kontrolsüz göç dalgası belirsizlik olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla yorumlar bu boyut üzerinden yapılıyor olsa da sorun olarak göçmen ve sığınmacıların kendilerinin görülmesi problemleri bir bakış açısını beraberinde getirmektedir. Buna ek olarak Suriye’de yaşanan sosyo-politik iç çatışmalar, şiddet olayları ve terör örgütlerinin varlığı Türkiye’ye giriş yapan Suriyeliler üzerinde negatif bir algı oluşturarak yanlış bir şekilde genelleme yapılmasına ve yerli halk açısından güven duygusunun zedelenmesine yol açmaktadır.

Kontrolsüzlük ve belirsizlik eleştirilerinde bir miktar haklılık payı olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Dünya tarihinde 5 milyon insanın başka bir ülkeye iltica etmesi üzerine verilebilecek tek örnek ülke Türkiye’dir. Dünya’da bunun başka bir örneği yoktur. Ayrıca bu konu hakkında hazırlanan tablo ve verilerde tartışmalıdır. Burada politik karar alıcıların ketum tutumları da (açık olmayan) önemli rol oynamaktadır.

Son olarak yapılan eleştirilerde bazı noktalarda haklılık payı olabileceğini ve yapılan her yorum ve değerlendirmenin nefret söylemi şeklinde ele alınamayacağını da belirtmek gerekmektedir. Burada dikkat çeken husus yapılan eleştirilerin politik aktörlere değil, sadece sığınmacılara yönelik olması gerçeğidir. Bu tür grupların sadece medya tarafından değil, toplum tarafından da aşağılandıklarını, damgalandıklarını ve ayrımcılığa uğradıklarını söylemek mümkündür. Bununla birlikte Suriyeli sığınmacıların Türkiye için ağır bir yük teşkil ettiği gerçeği göz ardı edilmemelidir. Ve ayrıca sığınmacıların ucuz iş gücü olarak kullanımının da çalışan nüfus üzerinde baskı oluşturduğunu bir realite olarak vurgulamak gerekmektedir.

BÖLÜM VII

TARTIŞMA VE YORUM

2011 yılında başlayan Suriye'deki rejim güçleri ile farklı gruplar ve halk arasındaki gerilim insanların yerlerinden olmasına ve dolayısıyla göç ile sonuçlanan yapısal değişimlere neden olmuştur. Türkiye'ye göç eden Suriyeli sığınmacılara karşı nefret söyleminin konu edildiği bu çalışmanın amacı sığınmacılara karşı nefret söyleminin yayılmasında yeni medyanın rolünü tartışmaya açmak ve Türkiye'deki Suriyelilere dair bakış açısını gözden geçirmek ve analiz etmek olmuştur.

Yapılan araştırmada BBC News Türkçe, DW Türkçe ve Euro News Türkçenin çeşitli zaman dilimlerinde YouTube da yayınladıkları haber videolarının altına yazılan yorumlara odaklanılmıştır. 90 yorum incelemede kullanılmış kodlar belirlenmiş bunlar üzerinden temalar oluşturulmuştur. Her kod ve tema kategorik olarak incelenirken söylem analizi kapsamında değerlendirilmiştir. Yorumlardan örnek cümleler verilerek araştırma bulguları ortaya çıkarılmıştır. Araştırmanın “Suriyelilere yönelik bakış açısında yeni medyanın rolünü tartışmaya açmak” şeklindeki alt amacı kapsamında değerlendirilen yorumlar incelendiğinde ortaya çıkan temalar bağlamında yeni medya üretim araçlarının nefret söylemi başta olmak üzere göçmen ve sığınmacılara yönelik algının oluşmasında önemli bir rol üstlendiği ortaya çıkarılmıştır. Benzer sonuçlar Kurt tarafından 2019 yılında yapılan çalışmada da ortaya konulmuştur. Buna göre, Suriyelilere yönelik YouTube içeriklerinde pek çok küfür, hakaret ve ırkçılığa varan nefret söylemi içerikli ifadeler rastlanmıştır. Bunun yanında göçmenlere dair nefret söyleminde hedef olarak seçilen ilk grubun Suriyeliler olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan yeni medya ortamlarından biri olan Youtube un nefret söylemi oluşturma ve yayma noktasında son derece etkili ve uygun bir alan olduğunu söylemek mümkündür.

Nefret söyleminin yeni medya alanlarından biri olan Twitter'daki etkinliği üzerine yapılan çalışmada ayrıştırıcı, ötekileştirici dil kullanımının yanında ırkçılık ve nefret dilinin şiddete ulaşmasına neden olacak ifadeler rastlandığı belirlenmiştir (Taşdelen, 2020).

Çalışmada haber videolarının altına yazılan yorumlar söylem analizi kapsamında değerlendirilmiş ve temalar oluşturulmuştur. Temalar, yorumların içerikleri kapsamında belirlenmiştir. Dolayısıyla yorumların odaklandığı belirli kategorik alanların varlığı tespit edilmiş araştırmanın amaçlarından biri olan “Yeni medya ortamlarından biri olan

Youtube’da Suriyelilere yönelik nefret söylemi içerikli yorumları nefret söylemi kategorilerine ayırarak tespit etmek” amacına dair değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmada nefret dili, demografik yapının bozulmasına tepki, göçmen/sığınmacı olarak kendini görme ve göçmen/sığınmacı belirsizliği temalarına kategorik olarak ulaşılmıştır.

Göç sonrası yaşam çeşitli boyutlarda değişirken, mültecinin geldiği topluma uyum süreci en üst düzeyde etkilenmektedir. Sosyo-ekonomik ve kültürel değişimlerin hem bireysel olarak sığınmacı için hem de göçmen toplum için getirdiği bu yeni koşullar, maddi ve manevi tüm değerleri kapsayan göç olgusu nedeniyle ikili sorunlara yol açabilmektedir (Aksoy, 2012). Bu problemi çözmek için göç olgusunu ve entegrasyon sorununu tek taraflı olarak değil, karşılıklı etkileşim ile karakterize edilen bir süreç olarak algılamak gerekmektedir. Uyum tedbirlerinin amacının “üçüncü şahısların arabuluculuğu olmaksızın toplumsal hayatın her alanında bağımsız hareket etmeyi sağlayan bilgi ve becerileri kazandırmak” (GİGM, 2020) olduğu dikkate alındığında, her alanda bu amaç için çaba sarf etmek temel bir gerekliliktir. Sosyal hayatta herhangi bir ayrım gözetmeksizin kültürel çeşitliliğe sahip toplumlarda kültürlerarası etkileşimi göz ardı etmek düşünülemez. Ancak, bu etkileşim gerçekleşirken farklılıkları anlamak, tanımak ve kabul etmek, entegrasyon sürecinde hem yaklaşımı hem de politikayı etkiler. Ev sahibi toplum ile dışarıdan gelen toplum üyeleri arasında yaşamın nasıl ve ne şekilde, hatta hangi düzeyde ilerleyebileceğinin öngörülebilirliği, yaşanacak sorunların ve uyum pratiklerinin de yönetilebilir olmasını sağlar (Bimay, 2020).

Göçün ekonomi kapsamındaki etkilerine bakıldığında göçmen ve sığınmacılara yönelik negatif tutumlara yol açan temel faktörlerden biri olduğu görülmektedir. Ekonomik kaygılara dayalı bu negatif durum pek çok ülkede göçmenlere karşı uygulanmaktadır (Canatan, 2013). Son yıllarda yoğun olarak göçmen, sığınmacı ve mülteci kabul eden ülkelere biri olan Türkiye, komşu ülkelerdeki iç karışıklıkların da etkisiyle doğrudan bu sorunla karşılaşmak zorunda kalmıştır.

Suriyeli sığınmacıların gelişle birlikte ekonomik alanda yaşanan olumsuz değişimler ve bozulmalar yerel halk için gündelik yaşamı etkileyen temel konulardan biri olmuştur. Ekonomik düzenin işleyişinin bozulmasının, Suriyelilere yönelik ayrımcı ve ötekileştirici uygulamaların meşruiyet kaynağı haline geldiği görülmektedir. Türkiye’deki Suriyeliler işverenlerce ucuz işgücü olarak görülmekte ve düşük ücretlerle çalıştırılarak emek sömürüsüne maruz kalmaktadırlar. Bu nedenle de yerli halk tarafından işsizliğin temel sebebi olarak Suriyeliler görülmekte ve bu sebeple suçlanmaktadırlar. Halbuki burada esas suçlu olan, işverenler ve patronlardır. Türkiye’de mevcutta var olan

işsizlik problemi yerli nüfus tarafından sığınmacı ve mültecilere atfedilmektedir (Kırmızıgül, 2019: 95). Göçmen ve sığınmacılar pek çok ülkede ekonomik açıdan bir tehditmiş gibi algılanmaktadırlar.

Ekonomi olgusu, yerli halkın yabancılara karşı önyargı ve öfkesinin en önemli etkenlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Avrupa toplumlarının göçmenlere yönelik değerlendirmeleri açısından uluslararası göç karşıtı hareketlerin arkasındaki en önemli unsurun ekonomik gerekçeler olduğu sıklıkla tartışılmaktadır (Canatan, 2013: 324). Göçmen ve sığınmacılara yönelik ırkçı nefret söylemleri, negatif tutumlar, önyargılar ve stereotipler yalnızca Türkiye’de görülmemektedir. Avrupa’da yaşayan yerli halktan bazı gruplar göçmen ve mültecileri şöyle tanımlamaktadır: Pis ve gürültülüdürler, yere tükürürler, tıraş olmazlar, insanlara ve yasalara karşı saygısızdırlar, çocukları ise büyüyünce esrar kaçakçısı, gangster veya bağımlı olurlar” (Taş, 1999: 75). Göçmen ve mülteci nüfusunun yoğun olduğu bazı ülkelerde genellikle birçok sorundan göçmenler ve mülteciler sorumlu tutulmaktadır. Ayrıca toplumda suç oranı arttığında gözler direkt olarak yabancılara çevrilmekte ve bu gruplar suç topluluğu olarak tanımlanmaktadır (Kızmaz, 2018: 418).

Ekici’ye (2019:708) göre Türkiye’deki Suriyeliler, aile içi ilişkiler, kadın-erkek ilişkisi, kadının toplum içerisindeki yeri, evlilik gibi sosyal ve kültürel yaşam farklılıkları nedeniyle toplumsal ve ahlaki düzen için bir tehdit olarak algılanmaktadır. Dolayısıyla Suriyelilerin toplumun yerel kültürel dokusunu yok ettiği ve kent kültürünü melezleştirdiğine dair iddialarla karşılaşmakta söz konusu olabilmektedir. Yakından bakıldığında, buradaki melezlik korkusu, homojen ve istikrarlı kent kültürünün yabancılar tarafından istila edileceği endişesinden beslenmektedir (Deniz vd., 2016: 30). Aslında, yabancı olan, yalnızca çoğunluğun yaşam alanından değil, herhangi bir sınıflandırmadan da düşmektedir. Gerek çelişkilerin ve kararsızlığın yarattığı çaresizlik, gerekse toplumun netliğe verdiği önem nedeniyle, yabancı ve öteki olarak nitelendirilen topluluklar düşman sınıfına girmektedir (İnce, 2011: 181). Gerek medyanın, özellikle yeni medya ortamlarının abartılı ve belki de çoğu zaman kimliği tespit edilemeyen enformasyon ve haber üretimi yoluyla gerekse yanlış ön yargılara dayalı bazı bilgilerin kamuoyunda Suriyelilere yönelik olumsuz duygular yarattığı görülmektedir. Özipek’e (2018:125) göre, sığınmacıların ülke için bir yük olduğu, kira ücreti ödemesi yapmadıkları, elektrik, su ve doğalgaz faturası ödemedikleri, vergi vermedikleri gibi pek çok yanlış bilgi ve dezenformasyon toplumda yanlış algıların oluşmasına neden olmaktadır.

Aslında Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların farklı şekillerde aldıkları yardım ve destekler, toplumdaki bazı yaygın önyargılar nedeniyle abartılarak çarpıtılmaktadır. Bu doğrultuda, bu çalışma, Suriyelilere yönelik ayrımcı ve ötekileştirici dilin bir diğer meşrulaştırıcı aracının özellikle sığınmacı nüfusuna yönelik yapılan devlet destekli yardımların yeni medya ortamlarında çarpıtılarak abartılması ve gerçek dışı bilgilerin dolaşıma girmesi olduğunu varsaymaktadır. Suriyelilere yapılan farklı yardım türlerinin ayrımcı ve ötekileştirici dilin meşrulaştırıcı bir aracı veya kaynağı olarak görülmesini savunan görüşlerin bazı söylemlerle desteklendiğini belirtmek gerekir. Savaş yüzünden ülkesinden ayrılmak zorunda kalan bir halk topluluğu olarak betimlenen Suriyelilerin Türkiye’ye sığınması yerel halkın büyük bir çoğunluğu tarafından tepkiyle karşılanırsa da bazı kesimler tarafından sığınmacılar mağdur, mazlum ve yardıma ihtiyacı olan bireyler olarak algılanmaktadır. Bu anlamda yerli halk ile Suriyeliler arasındaki ilişkide sığınmacıların Türkiye’ye sığınmasına olumlu yönde bakan yerliler, yabancılara kapılarını açan ve ev sahibi konumunda onlara yardım eden kişiler olarak görülmektedir. Bu konumdan hareketle, yerel halkın genellikle yabancılara sürekli minnettar veya sadık olma gibi bazı yükümlülükler yüklediği söylenebilir. Schütz’ün (2016: 51) belirttiği gibi, yabancının şüpheli sadakati, genellikle hitap edilen gruba karşı bir önyargıdan daha fazlasıdır. Marjinal kişi olarak adlandırılan yabancı, hangisine ait olduğunu bilmeden iki farklı grup yaşam biçiminin kenarında kültürel bir melez olarak kalır. Yerli halkın günlük yaşamda Suriyeli sığınmacılara yönelik söylemlerinde ve yaklaşımlarında nankörlük, sadakatsizlik ve vefasızlık şikayetleri ahlaki bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Yabancı sadece yabancı olduğu için ötekileştirilmemektedir. Yabancıların aynı zamanda tembel, pis, yalancı, ahlaken bozuk, kriminal (suçlu), keyif ehli (sahillerde nargile keyfi yapan), kendi ülkesine ihanet eden hainler, yeterince cesur olmayan korkaklar vb. olarak nitelendirildiği nefret söylemlerinin hem halk arasında hem de yeni medya ortamlarında yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir.

BÖLÜM VIII

SONUÇ VE ÖNERİLER

Göç olgusu ülkeler için çok boyutlu bir meseledir. Ancak ülkelerin bu konuya sadece kendi kişisel ve toplumsal çıkarlarını düşünerek yaklaşımları, göçmen ve sığınmacıları sadece sayı olarak algılamaları ve bu bağlamda hem ulusal hem de uluslararası sözleşmelere dayalı çözümler aramamaları kabul edilemez. Bu tür yaklaşımlar sığınmacı ve mültecileri değersizleştirerek, aynı zamanda onları metalaştırmaktadır. Uluslararası alanda göçmen, sığınmacı ve mültecilerle ilgili yapılan konuşmalar ve organizasyonlar, bu bağlamda değer yaratmak yerine, insanı değersizleştirmeye hizmet eden süreçler haline gelmektedir. İnsan onuruna ve değerine hizmet etmeyen hiçbir plan ve proje göç meselesinin çözümüne dair bir şey katmayacaktır. Özellikle siyasi söylemin ötesine geçmeyen ve eyleme dönüştürülmeyen tartışmalar gerçek dünyada karşılığı olmayacağı için değersizdir. İnsan odaklı hizmetten bahsederken, yerli ve yabancı, biz ve onlar şeklinde yapılan ayrımında herhangi bir değeri yoktur. Her ne kadar işlevselliği sorgulansa da hakların ve hukukun somut temeli olan uluslararası mevzuat bu konuda evrensel ilkeleri ortaya koymaktadır. Dışlanmanın olmadığı, hakların aranması ve uygulanması için yalnızca insan olmanın yeterli olduğu bir dünya, göç ve sığınmacı meselesi hakkında doğru ve insani olanın konuşulmasını mümkün kılacaktır.

Göç olgusunun varlığından bu yana insanlık için çeşitli sorunlar ve çözülmesi gereken meseleler hep var olmuştur. Dünyadaki göçmen, sığınmacı ve mülteci sayısı göz önüne alındığında, insanlık için bir araya gelen kuruluşların ne kadar duyarlı ve samimi olduğuna dair sorgulayıcı bir bakış açısı geliştirmek zor olmayacaktır. Göçmen ve sığınmacıların var olma ve tanınma mücadelesi bu temel sorunların ötesinde devam etmektedir. Dünyanın dört bir yanındaki göçmen topluluklarının anavatanlarında barış ve güven içinde yaşamaları insanlık için ortak bir temenni olsa da dilek ve temennilerle spesifik olarak bir çözüm yolu üretmek mümkün değildir. Bu durumda arzunun ötesine geçen, ulusal ve uluslararası mevzuatı dikkate alan realist çözümler, uyum süreçlerini ve bu kapsamda geliştirilecek olan faaliyetleri pozitif yönde etkileyecektir. Göçmen ve Sığınmacı olgusunun pek çok alanı kapsayan geniş yapısı göz önüne alındığında bu konu hakkında çok boyutlu, detaylı ve eleştirel düşünmenin gerekliliği ortadadır. Konunun çok boyutlu yapısı incelendiğinde ortaya çıkan sorunlardan en önemliler kategorisinde

değerlendirmeye alabileceğimiz konulardan birinin yeni medya ortamlarında sığınmacılara yönelik nefret söylemi olduğunu söylemek mümkündür. Mevzuya Türkiye üzerinden bakacak olursak; Suriyeli sığınmacıların yeni medya ortamında toplumda yaşanan pek çok sorunun kaynağı olarak gösterildiği nefret söylemlerinin varlığı yoğun olarak görülmektedir. Bir grubu günah keçisi yapmak aynı zamanda onu marjinalleştirmek anlamına gelir. Bununla birlikte yabancıyı birey olarak değil de bir kategori olarak algılamak, bir yabancının işlediği suçun tüm yabancılara genellenmesine yol açmaktadır (Ekinci vd., 2018: 385).

Bu durum Suriyeli sığınmacılar başta olmak üzere toplumda yabancı olarak tanımlanan grup ve bireylere karşı korku, öfke ve nefret duygularının yaygınlaşmaya başlamasına neden olur. Çalışmanın gösterdiği üzere, günlük hayatta yabancı düşmanlığı ve nefret suçları çerçevesinde değerlendirilebilecek ayrımcı, ötekileştirici, ırkçı ve marjinalleştirici nefret söylemlerine yaygın olarak rastlanmaktadır. Ayrıca, yerli nüfusun Suriyeli mültecilere yönelik ayrımcı, ötekileştirici ve marjinalleştirici söylem ve eylemlerin meşruiyet kaynaklarının sayısı da artmaktadır. Meşruiyet kaynaklarının giderek yaygınlaşması ve normalleşmesi, özellikle söylemlerde öne çıkan keskin “biz” ve “onlar” tanımları, sorunun daha da büyümesine neden olabilir. Nitekim gündelik hayatta biz ve onlar olarak kurgulanan etkileşimler, çoğu zaman ötekileştirici ve ayrımcı söylem ve davranışların ortaya çıktığı bir yapıya dönüşmektedir. Potansiyel düzen bozucular olarak tanımlanan öteki ve yabancı, ana akım toplum için bir tehdit olarak algılanırken, korku ve kısıtlamayı da beraberinde getirmektedir. Böylece dost-düşman belirleniminin dışında öteki ve yabancı düşman konumuna indirgenmektedir. Bu anlamda Suriyeli sığınmacıların yabancı tanımıyla potansiyel düşman veya hain olarak kategorize edildiğini söylemek mümkündür.

Sonuç olarak çalışmada Suriyelilere yönelik nefret söyleminde belirli öbek alanların varlığı tespit edilmiştir. Yerli nüfusun yaşanan her olumsuzluk durumunda Suriyeliler başta olmak üzere göçmenleri suçladıkları, sorunların kaynağı olarak Suriyelileri gördükleri belirlenmiştir. Topluma nefret söyleminin yansıması olarak demografik yapının bozulduğu inancının yerleştiği görülmektedir. Nüfus hareketliliğinin, işsizliğin ve istihdam gibi sorunların temel nedeni olarak Suriyelilerin görüldüğü tespit edilmiştir. Buna ek olarak toplumda güvenlikle ilgili var olan endişelerin ve belirsizlik durumunun nefret söylemi oluşumuna zemin hazırladığını söylemek mümkündür. Nefret söylemi hedef aldığı grupları gayri meşrulaştırarak insanlıktan çıkarmaktadır. Suriyeliler insan değildir demek, onları linç edip öldürebilirsiniz anlamına gelmektedir. Bu çok açık

bir nefret suçudur. Bu tür, insanlıktan çıkarılan grupların insan haklarından yararlanamayacağı, yararlanmaması gerektiği algısı yaratılarak hedef gösterildikleri görülmektedir. Ayrımcılık yapmak için iktidarda olmanız (güçlü olmanız) gerekmektedir. Örneğin nüfusunun büyük bir çoğunluğu Arap olan bir ülkede, Araplara yönelik ayrımcılık yapıldığını söylemek realist bir ifade olmayacaktır. Azınlıktaki gruplar ayrımcılık yapamaz. Nefret söyleminde de aynı kural geçerlidir. Nefret söylemini iktidardakiler yani güç sahipleri üretir, nefret suçunu ise sıradan insanlar işler. Linçler, cinayetler, şiddet vb. fiiller nefret suçunu oluşturmaktadır. Anonim kimlikler, trol hesaplar, trol hesapların iktidar sahipleri yani güç sahipleri tarafından yönetiliyor olması, bu tür kişilerin sosyal medya platformlarını yoğun olarak kullanması vesaire gibi durumlar yeni medya ortamlarını nefret söyleminin aktif olarak kullanıldığı alanlara dönüştürmektedir.

Sorunu böylece ortaya koyduktan sonra birtakım çözüm önerilerinin sunulması gerekli görülmüştür. Buna göre:

1. Editörler, medya profesyonelleri veya ilgili medya ortamından sorumlu kurum ya da kişilerin YouTube başta olmak üzere yeni medya alanlarında nefret söylemi içeriklerini üreten kullanıcıların içeriklerini denetime tabi tutmalı ancak bu yapılırken ifade özgürlüğünün kısıtlanmamasına dikkat edilmelidir.
2. Devlet yetkilileri ve ilgili kurumlar nefret söylemi barındıran içeriklerin yayılmasının önüne geçmek için önleyici tedbirler ve yasal uygulamalar geliştirilmelidir.
3. Yeni medya platformlarındaki nefret söylemi, ötekileştirici ve ayrıştırıcı dil kullanımına karşı eğitim ve öğretim alanında eleştirel medya okur yazarlığı eğitimlerinin artırılması önerilmektedir.
4. Alan yazına katkı sunması bakımından nefret söylemine uğrayan göçmen ve sığınmacılara yönelik daha fazla çalışmanın ve araştırmanın yapılması teşvik edilmelidir.
5. Politika yapıcılarının mülteci ve sığınmacılar konusunda toplumu bilgilendirmesi, yanlış algıları ortadan kaldırması için akılcı politikalar üretmesi önerilmektedir.
6. Ekonomik ve sosyal alanın düzenlenmesinde emek sömürsüne karşı tedbirler alınması gerekmektedir.

7. Nefret söylemi içerikli sitelerin, blogların ve sosyal medya platformlarının şikâyet edilebileceği ihbar hatlarının kurulması gerekmektedir.
8. Nefret söylemine karşı filtre yazılımlar kullanılmalıdır.
9. Nefret söylemi içerikli sitelere karşı anti nefret söylemi yapısında tasarlanmış bu tür zararlı siteleri tespit eden, onları ifşa edip deşifre eden bireysel gönüllülük esaslı veya devlet destekli sitelerin oluşturulması gerekmektedir.
10. Toplumda nefret söylemine ve nefret suçlarına karşı farkındalık yaratılmalı ve cezalar caydırıcı nitelikte olmalıdır. Eğer bir suç örneğin birine şiddet uygulamak, bu fiil kişinin ait olduğu topluluk, inanç, cinsiyet, cinsel yönelim, ırk, köken vb. özelliklerine yönelik olduğu için işlenmişse yani burada bir nefret suçu varsa bu durumda hukukta verilecek ceza daha ağır olmalıdır. Yani nefret suçu ağırlaştırılmış bir etken olarak görülmelidir.

Bu çalışmada klasik bir medya analizi yapılmamıştır, sosyal medyanın kamuoyu görüşleri analiz edilmiştir. Ele alınan yorumlar okur yorumlarıdır, medya metinleri değil. Yani toplumda yaşayan sıradan insanların görüşleridir, terim olarak okur değerlendirmesidir ve sosyal medyanın okur izleyici görüşlerini kapsamaktadır. Dolayısıyla her şeyi medya etkisiyle açıklayamayız halkımızın bu konu hakkındaki tutumu da pek farklı görünmemektedir. Bunun altını çizmekte fayda vardır. Bu açıdan yapılan yorumlar, kısmen bile olsa Türkiye’de yaşayan insanların Suriyeli sığınmacılara karşı tutumlarını göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmed, S. (2001). Theorganisation of hate. *LawandCritique*, 12(3), 345-365.
- Akdemir, D. Ş. (2014). Ayrımcılığın İnsan Hakları Boyutu ve'Pozitif Ayrımcılık'. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 890-908.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarasıİletişim. *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20):1307-9581
- Akyüz, M. & Özeyer, K. (2016). Cinsiyet Ayrımcılığının Örgütsel Sapma Davranışları Üzerindeki Etkisi: Sağlık Kurumlarında Bir Araştırma. *Örgütsel Davranış Araştırmaları Dergisi*, 1 (2) , 53-76 .
- Alikılıç, Ö.,Gökalliler, E., &Alikılıç, İ. (2021). Nefret Söylemi Üzerinden Ötekileştirme: Twitter'da Mültecilere Yönelik Nefret Tipolojisi Analizi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (36), 501-520.
- Alp, H. (2016). Çingenelere yönelik nefret söyleminin Ekşi Sözlük'te yeniden üretilmesi. *Ankara Üniversitesi İLEF Dergisi*, 3(2), 143-172.
- Apalı, Y. (2011). Sosyolojik açıdan kadınlarla ilgili kalıp yargılar. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (26), 50-64.
- Arslan, H., Topal, A., & Dönük, G. G. (2020). Türkiye'de Geleneksel Medya ve Yeni Medyada Kadın Kimliği Üzerinden Üretilen Haberlere Eleştirel Bakış. *Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi*, 3(1), 21-38.
- Ataman, H. (2012). Nefret Suçlarını Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak: Etik, Sosyo-Politik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları. Y. İncoğlu (Ed.), *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları* içinde (s. 47-80). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu Kararı (97)20,1997
[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/other_committees/dhlgbt_docs/CM_Rec\(97\)20_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/other_committees/dhlgbt_docs/CM_Rec(97)20_en.pdf)
- Badjatiya, P.,Gupta, S., Gupta, M., & Varma, V. (2017, April). Deep learning for hate speech detection in tweets. In *Proceedings of the 26th international conference on World Wide Web companion* (pp. 759-760).
- Bidinger, S., Lang, A., Kuzmova, Y., Hites, D., Akram, S. M., & Nouredine, E. (2014). Protecting Syrian Refugees: Laws. *Policies, and Global*.

- Bimay, M. (2020). Suriyeli Sığınmacıların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması: Kilis ve Batman Örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 8(6), (1931–1943).
- Binark, M., ve Çomu, T. (2013). Yeni Medya Ortamlarında Nefret Söylemi. M. Çınar (Ed.), *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar Mecralar Tartışmalar* içinde (s. 199-216). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Bordalo, P., Coffman, K., Gennaioli, N., & Shleifer, A. (2016). Stereotypes. *The Quarterly Journal of Economics*, 131(4), 1753-1794.
- Boromisza-Habashi, D. (2011). Dismantling the antiracist “hate speech” agenda in Hungary: An ethno-rhetorical analysis. *Text & Talk - An Interdisciplinary Journal of Language, Discourse & Communication Studies*, 31(1), 1–19.
- Bulgurcuoğlu, S. E., & Aykutaalp, A. (2021). Medyada “öteki” olmak: sığınmacılara yönelik söylemin inşası ve yeniden üretimi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(2), 483-504.
- Büyükhan, M. (2021). Uluslararası Ve Ulusal Mevzuata Göre Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü . *R&S - Research Studies Anatolia Journal* , 4 (2) , 76-90 . DOI: 10.33723/rs.851412.
- Cammaerts, B. (2009). Radical pluralism and free speech in online public spaces: The case of North Belgian extremist right discourses. *International journal of cultural studies*, 12(6), 555-575.
- Canatan, K. (2013). Avrupa toplumlarının göç algıları ve tutumları: sosyolojik bir yaklaşım. *Sosyoloji Dergisi*, 3(27), 317-332.
- Canan, E. Ve Taşkiran, R. (2001). “Sığınma Hakkı ve Mültecilerin Durumu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*: 105-128.
- Chandra, R. (2018). CyberTerrorism/Hate Speech On Social Media: A Review Of Indian Legal Framework. *Commonwealth Law Review*, 4.
- Creswell, J. W. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (6. Baskı). Siyasal Kitabevi: Ankara.
- Çayır, K. (2010). Ayrımcılığın Sosyolojisi ve Türkiye Toplumu. In A. Ç. v. A. B. Yıldırım (Ed.), *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi* içinde (s. 45-54). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Çelenk, S. (2010). Ayrımcılık ve medya. *Televizyon Haberciliğinde Etik*, 211, 228.
- Çetinkaya, T. ve Kavukçuer, Y. (2017), “Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı”, *Özgürlük Araştırmaları Derneği*, (5), 6-8.

- Çınar, M. (2013). Habercilik ve nefret söylemi. Ed.: M. Çınar, *Medya ve Nefret Söylemi Kavramlar Mecralar Tartışmalar*, (137-152). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Delgado, R., & Stefancic, J. (2009). Four observations about hate speech. *Wake Forest L. Rev.*, 44, 353.
- Deniz, A. Ç. Ekinci, Y. ve Hülür, A. B. (2016). Suriyeli sığınmacıların karşılaştığı sosyal dışlanma mekanizmaları. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (SBArD)*, 14(27), 17-40.
- Doğan, E. (2015). “Televizyon Haberlerinde Nefret Söylemi: Suriyeli Sığınmacılar Örnek”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul.
- Doğanay, Ü., & Keneş, H. Ç. (2016). Yazılı basında Suriyeli ‘mülteciler’: Ayrımcı söylemlerin rasyonel ve duygusal gerekçelerinin inşası. *Mülkiye dergisi*, 40(1), 143-184.
- Domingo, D., Quandt, T., Heinonen, A., Paulussen, S., Singer, J. B., & Vujnovic, M. (2008). Participatory journalism practices in the media and beyond: An international comparative study of initiatives in online news papers. *Journal of Journalism Practice*, 2(3), 326-342.
- Ekici, H. (2019). Türk toplumunda Suriyelilere yönelik algılanan tehditler ve çözüm önerileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(44), 695-730.
- Ekinci, Y. Hülür, A. B. ve Deniz, A. Ç. (2018). Yabancılaşma ve marjinalite bağlamında Suriyeli sığınmacılar: Antep-Kilis örneği. B. Kartal ve U. Manço (Ed.). *Beklenmeyen Misafirler: Suriyeli Sığınmacılar Penceresinden Türkiye içinde* (ss.141-168).
- Elo, S., Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis Process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107–115.
- Elósegui Chaso, M. (2017). *Las recomendaciones de la ECRI sobre el curso del odio y la adecuación del ordenamiento jurídico español a las mismas* (No. ART-2017-103148).
- El Sherief, M., Kulkarni, V., Nguyen, D., Wang, W. Y., & Belding, E. (2018, June). Hatelingo: A target-based linguistic analysis of hate speech in social media. In *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media* (Vol. 12, No. 1).

- Emgili, F. (2017). Türk Yunan Nüfus Mübadelesi Hakkındaki Araştırmalara Bir Bakış . Tarih ve Günce , 1 (1) , 29-54 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tarihvegunce/issue/30668/331702>
- Ercoşkun, B. (2015), “Suriyeli Mültecilerin Türkiye’ye Sosyoekonomik ve Sosyokültürel Etkileri”, *İstanbul Yeniüzyıl Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslar arası İlişkiler*, 35.
- Erdoğan, M. & Vatandaş, C. (2020). Bireysel ve Toplumsal Dışlanma Pratiği: Önyargı ve Ayrımcılık. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (1), 474-485 .
- Ergüven N.S. , Özturanlı B. (2013), “Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye”, *AÜHFD*, 62(4), 1015-1024.
- Gagliardone, I., Gal, D., Alves, T., & Martinez, G. (2015). *Countering online hatespeech*. Unesco Publishing.
- Gelber, K., & McNamara, L. (2016). Evidencing thenarms of hatespeech. *Social Identities*, 22(3), 324-341.
- Golding, P., & Murdock, G. (2008). İdeoloji ve kitle iletişim araçları: Belirlenim sorunu. L. Yaylagül (Dü.) içinde, *Medya, popüler kültür ve ideoloji*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü [GİGM] (2020). <https://www.goc.gov.tr/>. [https://www.goc.gov.tr/goc-ve-uyum-konulu-yerelde-basinbulusmalarinin-\(24/12/2020\)](https://www.goc.gov.tr/goc-ve-uyum-konulu-yerelde-basinbulusmalarinin-(24/12/2020)).
- Görendağ, V. (2015). Suriye’deki İnsanlık Krizi ve Mülteci Politikalarının Çöküşü. *Güncel Hukuk Dergisi*, Ekim, 2015, 18-21.
- Güner, C. (2007). İltica konusunda türkiye’nin yol haritası: Ulusal eylem planı. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 56(4), 81-109.
- Hatzenbuehler, M. L. (2017). The influence of state laws on the mental health of sexual minority youth. *JAMA pediatrics*, 171(4), 322-324.
- <https://multeciler.org.tr/> Erişim Tarihi 31.03.2022
- <https://www.unhcr.org/> Erişim Tarihi: 04.06.2022
- <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi: 06.07.2022
- <https://www.mevzuat.gov.tr/> Erişim Tarihi: 06.07.2022
- <https://www.unhcr.org/globaltrends.html> Erişim Tarihi: 06.07.2022
- <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-58329307> Erişim Tarihi: 06.11.2022
- <https://www.evrensel.net/haber/382392/kucukcekmedede-multecilere-saldiri-yakmasinlar-diye-isiklari-sondurduk> Erişim Tarihi: 06.11.2022

- <https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/mersin/suriyelilerin-nargileli-deniz-keyfi-40201160> Erişim Tarihi: 22.03.2023
- https://www.youtube.com/watch?v=AVkSPXxT_H0 Erişim Tarihi: 26.06.2022
- <https://www.youtube.com/watch?v=ieFLc98GQEI> Erişim Tarihi: 26.06.2022
- <https://www.youtube.com/watch?v=Jb7oQ8vRL20> Erişim Tarihi: 26.06.2022
- https://www.youtube.com/watch?v=jCCHdGj-P_E Erişim Tarihi: 26.06.2022
- <https://www.youtube.com/watch?v=JmDVYBLrmgk> Erişim Tarihi: 26.06.2022
- https://www.youtube.com/watch?v=KQ_maCIcCZw Erişim Tarihi: 26.06.2022
- <https://www.youtube.com/watch?v=LG9g-5C9xjg> Erişim Tarihi: 26.06.2022
- <https://www.youtube.com/watch?v=wz5h9rdkTyM> Erişim Tarihi: 26.06.2022
- <https://www.youtube.com/watch?v=zEXUQOkSPTs> Erişim Tarihi: 26.06.2022
- İnce, H. O. (2011). Almanya’da farklı olmak: Entegrasyon ve hoşgörü kavramına eleştirel bir bakış. *Bilig Dergisi*, 58, 173-202.
- İnceoğlu, Y., & Sözeri, C. (2012). Nefret Suçlarında Medyanın Sorumluluğu: “Ya sev ya terk et ya da...”. *Nefret söylemi ve/veya nefret suçları*, 23, 38.
- Kami, G. (2013). Kemal H. Karpat, Osmanlı’dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler, Çeviren: B. Tırnakçı, *İnsan ve Toplum*, 3 (5), 193-198 .
- Kara, P., & Korkut, R. (2010). Türkiye’de göç, iltica ve mülteciler. *Türk İdare Dergisi*, 467(1), 153-162.
- Karamete, F. (2019). Twitter’da Suriyeli mültecilere yönelik nefret söylemi. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir..
- Karakaya, H. (2020). Türkiye’de Göç Ve Etkileri . *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4 (2) , 93-130 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/fuuiibfdergi/issue/58380/792099>.
- Kartal, B., & Başçı, A. G. E. (2014). Türkiye’ye yönelik mülteci ve sığınmacı hareketleri. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 275-299.
- Kaya, İ., & Eren, E. Y. (2015, October). *Türkiye’deki Suriyelilerin hukuki durumu: Arada kalanların hakları ve yükümlülükleri*. SETA.
- Kınlı, İ. Ö., & Kınlı, O. (2019). Etnik Kalıp Yargılar Ve Avrupa’da Türk İmgesi (16.-18. Yüzyıl). *Eğitim Bilim Toplum*, 17(66), 55-73.
- Kırmızıgül, Ç. M. (2019). Komşudan yabancıya, misafirden mülteciye: yerel halkın gözünden Türkiye’de mülteciler. *Nüfusbilim Dergisi*, 41(1), 84-102.

- Kızmaz, Z. (2018). Suriyeli sığınmacılar: güvenlik kaygıları ve suç. *BEÜ SBE Dergisi*, 7(2), 392-431.
- Kirişci, K. (2014). *Syrian refugees and Turkey's challenges: Going beyond hospitality* (pp. 1-46). Washington, DC: Brookings.
- Koçak, M. C., Toprak, Ö., & Küçük, O. (2022). Medyada Mesleklerin Ötekileştirilmesi Üzerine Bir Araştırma. *Erciyes İletişim Dergisi*, 9(1), 499-514.
- Kolukırmık, S. (2009). Mülteci ve sığınmacı olgusunun medyadaki görünümü: Medya politikası üzerine bir değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 1-20.
- Korkmaz A (2017). Türkiye'ye Yönelik Sığınmacı ve Mülteci Harekelerinin Ulusal Güvenliğe Etkileri: Suriyeli Sığınmacılar Örneği, Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üni. Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara.
- Kurt, G. (2019). "Yeni Medyada Nefret Söylemi: YouTube'da Suriyeli Mültecilere Karşı Üretilen Nefret Söylemi Üzerine Bir Araştırma", *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, 5(1), 1-20.
- Leets, L. (2002). Experiencing hatespeech: Perceptions and responses to anti-semitic mandanti gay speech. *Journal of social issues*, 58(2), 341-361.
- Limon, S. , Oral Kara, N. & Antalyalı, Ö. L. (2019). Yönetim Literatüründe Stereotip (Kalıpyargı) Kavramı: Ulusal Ve Uluslararası Alandaki Yönetim Araştırmaları Üzerine Bir İnceleme . *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi* , 10 (23), 195-211 .
- Llinares, F. M. (2016). Taxonomía de la comunicación violenta y el discurso del odio en Internet. *IDP. Revista de Internet, Derecho y Política*, (22), 82-107.
- Malmasi, S., & Zampieri, M. (2017). Detecting hatespeech in social media. *Ar Xiv preprint ar Xiv:1712.06427*.
- Marlow, M. L. (2015). The American Dream? Anti-immigrant discourse bubbling up from the Coca-Cola 'It's Beautiful' advertisement. *Discourse & Communication*, 9(6), 625-641.
- Mathew, B., Illendula, A., Saha, P., Sarkar, S., Goyal, P., & Mukherjee, A. (2020). Hatebegetshate: A temporal study of hatespeech. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*, 4(CSCW2), 1-24.
- Mondal, M., Silva, L. A., & Benevenuto, F. (2017, July). A measurement study of hatespeech in social media. In *Proceedings of the 28th ACM conference on hypertext and social media* (pp. 85-94).

- Murthy, D., & Sharma, S. (2019). Visualizing YouTube's comment space: online hostility as a networked phenomena. *New media&society*, 21(1), 191-213.
- Nurdoğan, A. K., Dur, A. İ. B., & Öztürk, M. (2016). Türkiye'nin mülteci sorunu ve Suriye krizinin mülteci sorununa etkileri. *İş ve Hayat*, 2(4), 217-238.
- Orhan, O., & Gündoğar, S. S. (Eds.). (2015). *Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri*. Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Ozulu, S. (2014). Nefret Söyleminin Engellenmesinde Siyaset Kurumu. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (7), 15-29 .
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özdemir, E. (2017), Suriyeli Mültecilerin Türkiye'deki Algıları, *Savunma Bilimleri Dergisi*, (16), 117.
- Özel, S. (2020). Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü, *Yeditepe Üni. Hukuk Fak. Dergisi*, 726.
- Özipek, B. B. (2018). Ekonomi temelli ayrımcılık ve önyargı karşıtı argümantasyona katkı: Suriyeli sığınmacılar ve Türkiye ekonomisi raporu. *Liberal Düşünce Dergisi*, 23 (90), 125 146.
- Parekh, B. (2012). Is there a caseforbanninghatespeech? *The content and context of hatespeech: Rethinking regulation and responses*, 40, 22-23.
- Paz, M. A., Montero-Díaz, J., & Moreno-Delgado, A. (2020). Hatespeech: A systematized review. *Sage Open*, 10(4), 2158244020973022.
- Peker, B., & Sancar, M. (2002). *Yaşamın Kıyısındakilere Hoşgeldin Diyebilmek*. İnsan Hakları Derneği İktisadi İşletmesi Yayınları, Ankara.
- Polat, F. Ç.,& Kaya, E. (2017). Bir ötekileştirme pratiği: Türkiye'de yaşayan Suriyelilere yönelik tutumlar. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 38-48.
- Punch, Keith F. (2014). *Sosyal Araştırmalara Giriş*. Terc. D. Bayrak, H. Bader Arslan ve Z. Akyüz. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Reçber, S. (2014). *Hayatın Yok Yerindekiler: Mülteciler ve Sığınmacılar*.
- Sallan Gül, S. ve Kahya Nizam, Ö. (2021). "Sosyal Bilimlerde İçerik ve Söylem Analizi", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 42, 181-198.

- Sallum, Ö. (2019),”Suriyelilerin Türkiye’deki Hakları ve Haklarının Farkındalığına Yönelik Araştırma: Konya Örneği”, *Necmettin Erbakan Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 108-126
- Schütz, A. (2016). Yabancı: Bir sosyal psikoloji makalesi (Der. L. Ünsaldı) (Çev. K. Eren). *Yabancı: Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik* içinde (ss. 35-52) Heretik Yayınları: Ankara.
- Seglow, J. (2016). Hatespeech, dignityand self-respect. *Ethical Theory and Moral Practice*, 19(5), 1103-1116.
- Sellars, A. (2016). Defininghatespeech. *Berkman Klein Center Research Publication*, (2016-20), 3-32.
- Sevim, K. & Artan, T. (2019). The Relationship Between Self-Esteem and Stigma Tendencies in University Students. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35) , 143-156 .
- Sezik, M. & Ağır, O. (2016). Suriye’den Türkiye’ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (1), 95-124
- Shepherd, T., Harvey, A., Jordan, T., Srauy, S., & Miltner, K. (2015). Histories of hating. *Social Media Society*, 1(2), Doi.2056305115603997.
- Suveren, Y. (2022) Bilinçsiz Önyargı: Tanımı ve Önemi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 14(3), 414-426.
- Sütlüoğlu B. (2019). “Uluslararası Mülteci Hukukundaki Gelişmeler Işığında Türkiye Örneğinin Değerlendirilmesi”, *İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 43-44.
- Şaşkın. O. (2017), “Uluslararası Mülteci Hukuku ve Avrupa Birliği”, *Sakarya Üniversitesi*, 13-21.
- Taş, M. (1999). *Avrupa’da ırkçılık*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Taşdelen, B. (2020). Twitter’da suriyeli mültecilere karşı çevrimiçi nefret söylemi; #suriyelileriistemiyoruz. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 11(2), 562-575.
- Ünal, S. (2014). Türkiye'nin beklenmedik konukları:" Öteki" bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 6(3), 65-89.
- Vardal, Z. B. (2015). “Nefret Söylemi ve Yeni Medya”, *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 132 – 156.

- Veldhuis, C. B., Drabble, L., Riggle, E. D., Wootton, A. R., & Hughes, T. L. (2018). “We won’t go back in to the closet now without one hell of a fight”: Effects of the 2016 presidential election on sexual minority women’s and gender minorities’ stigma-related concerns. *Sexuality Research and Social Policy*, 15(1), 12-24.
- Wachs, S., Schubarth, W., & Bilz, L. (2020). Hate Speech als Schul problem? In *Bewegungen: Beiträge zum 26. Kongress der Deutschen Gesellschaft für Erziehungswissenschaft* (pp. 223-236).
- Yazıcı, T. (2016). Yeni medyanın nefret dili Suriyeli mültecilerle ilgili Ekşi Sözlük örneği. *Global Media Journal TR Edition*, 7(13), 115-136.
- Yaman, E., & Güngör, H. (2013). Damgalama (stigma) ölçeğinin geliştirilmesi, geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 251-270.
- Yanık, A. (2017). “Sosyal Medyada Yükselen Nefret Söyleminin Temelleri” *Global Media Journal TR Edition*, 8 (15), 364-383.
- Yaşa, H. & Öksüz, O. (2020). Nefret söyleminin inşasında sosyal medyanın rolü: Ekşi Sözlük örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(2), 1383-1408.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, H. (2013). *Türkiye’de Suriyeli Mülteciler–İstanbul Örneği–Tespitler, İhtiyaçlar ve Öneriler*.
- Zengin, F., & Kapır, B. (2020). Kamu Yayıncılığında Ötekileştirme Kültürü: Trt1 Ve 16 Nisan Referandumu Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(2), 1145-1178.